

Anchusa parva.

minoris angusti folii, puniceis, semen cinereum, oblongum, parvum, sapor buglossi, non ingratus; acrior tamen & ficcior; Quæ à Dodonæo Alcibiadis nomine ostenditur, videtur eadem esse cum buglossio tenuifolio Lobelii; sed tantam anchusarum plantæ cum buglossis, echiis, lycopside similitudinem habent, ut vix nisi colore, & succo radices dignosci queant. Tertiam Dioscorides his verbis describit cap. 25. ἴσα δὲ καὶ ἄλλα ἔμφερῆς πύθη, ἰδιώτη δὲ καρπὸν ἔχει φαικῆν. ὁ δὲ ἴσιν πρὸς ἡμᾶς μὲν ὁ ἀπὸ τῆς οὐρα τῆς ἔρπετος ἀπικτεῖται. Est & alia huic similis, at minore semine, eoque puniceo, quo commanducato si in serpentis os inspuitur, ea morietur. Plinius loco citato. Est & alia huic similis flore rubro; minor & ipsa, ad eosdem usus; traduntque commanducata ea, si inspuitur, mori serpentem. Quam Mathioli pro tertia anchusa ostendit, viris doctis videtur pseudoanchusam Dodonæi, vel anchusam luteam Lobelii esse; cujus iconem idcirco addere placuit. Rarior hæc & elegantior, luteis floribus, sed ramulis minoribus & magis collectis in summo; foliis item numerosioribus, lanuginosis, albidis magis; caulis pedem aut cubitum æquat, & semen alterius; radix tamen vividiore, multoque delicatior nitet purpurifera, succulentior priore Narbonæ ad aquas marianas, umbroso & pingui solo — De pseudoanchusa hæc Plinius lib. 22. ca. 20 Est & alia similis, pseudoanchusa ob id appellata; à quibusdam vero enchusa, aut doris, & multis aliis nominibus, lanuginosior & minus pinguis, tenuioribus foliis & languidioribus. Radix oleum non fundit, sed rubentem succum: & hoc ab anchusa decernitur. Posteriora verba hæc depravata sunt & sine sensu. Lego, in oleo non fundit rubentem succum. Contra anchusa jam descripta; succulentior enim est. Quod si rubro esset flore, pro anchusa tertia agnoscerem, jam vero anchusam tertiam flore luteo vocabo. Quartum anchusæ genus lycopsis est, de qua Dioscorides, Ἀνχυσίαι δὲ καὶ πύθη ἀγγύστου ἰσχυρῶς, τὸ ἴδιον φύλλα ἔχει ὁμοίαι ἡρίδακι μακροτέρω δὲ καὶ πυκνότερα, καὶ τρυφή (vulgari codices τρυφή καὶ πυκνότη) καὶ τρυφή, καὶ πυκνότη ἀπὸ τῆς ῥίζης κεφαλῆν καυλῶν ἀνίστη μακροτέρω, ὄρθον τρυφῶν (vetus πυκνότη) ὡς φασὶν ἔχει ἰσχυρῶς, πηχνοτάτος, ἄσπερος, ὁ δὲ αὐτῶν αἰθὴ μικροῦ πορφυροῦ τῶν ῥίζα δὲ ἔρπετος, συπικνὴ φύεται ἐν πεδίω. Lycopsis que & anchusa, à nonnullis vocata est, foliis est lactuca; at longioribus, crassioribus, latioribusque, asperis, & circa radices caput ad terram deciduis: caule longo, recto, scabro, adnatis multis cubitalibus, & asperis, in quibus flores parvi, purpu-

Anchusa lutea.

rascentes: radix rubra est & adstringens. Nascitur in campestribus. ἴσα ἰνquit δὲ καὶ ἄλλα. Quia Galenus & alii ante illum Græci, quatuor genera agnoverunt. Ἀνχυσίαι apud Nicandrum, Ἐγινεταμque legitur, λυκοψίδος ἀπὸ τῆς ἀλδιδάμης καὶ ἰρμενοῦ καὶ λυκοψίδος ἀρδίων, oxalidasque & longo caule lycapson. Ἀνχυσίαι dicitur quasi fulcedo seu, obscuritas quædam, qualis est summi diluculi, & primæ lucis quæ ortum solis præcedit, vel vespertini crepusculi, Græci λυκοψίαι vocant. Ἀνχυσίαι itaque ob radice fulcum ex purpureo colore dicitur; vel λυκοψίαι quasi κακός φως vocatur à lupo, cujus color cinereus est, nigrorem præferens, sed non intentiorem. Sonat enim λυκοψίαι lupi faciem aspectumque: Ἀνχυσίαι lupi compagem. Ἀνχυσίαι pro summo ponitur diluculo. Nec nigredinem profereis intensiorem, ut ait Eustachius, Homeri interpres. Ibid. ἡ ἀμφιλύκη νύξ, ἰνquit, ἡ καὶ λαμίνον λυκοψίαι τὸ πρὸς ὄρθρον, τῆς δὲ βαθῆς ὄρθρου πρὸς τὴν λύχην, id est, σκοτίαν αἰώνας λυκοψίαι τὸ δὲ. Vel nomen illud accepit, ab hispida caulibus, florum, foliorum, impexaque hirsutie, pedem lupinum imitata. sed λυκοψίαι tum dicendum foret. Anchusæ nomen unde adepta sit hæc planta, quilibet videt, quod magnam cum anchusis affinitatem habeat. In vulgatis, ut dixi, codicibus scribitur τρυφή καὶ πυκνότη. Malo cum Saraceno ex vetustiss. codice legere, πυκνότη καὶ τρυφή, quia hanc habet lectionem Oribasius, ac Plinius lib. 27. cap. 11. confirmare videatur. Lycopsis longioribus quam lactuca est foliis, crassioribusque. Quæ sequuntur πυκνότη ἀπὸ τῆς ῥίζης κεφαλῆν, nec Plinius, nec Oribasius habent. Addenda tamen esse persuadit Nicandri Scholiastes, τὸν δὲ, ἰνquit, λυκοψίαι ἰρμενοῦ καὶ εἶπον, οἰονεὶ βεβηκότα, καὶ καὶ γῆς ἔρμενοῦ καὶ τὸν ἰρμενοῦ πρὸς ἡψ. ἰναυθὲς γὰρ ἴσα, καὶ καυλῶν ἔχει μακροτέρω. Lycapson ormenoenta dixit poeta, ceu δὲ τὸ πρὸς ὄρθρου, hoc est, ab impetu latius eundi, & quod in terra sese spargat, inque altum assurgat. auctu enim facilis est, longumque habet caulem. Id quod præter Dioscoridem memoriæ prodidit Plinius loco citato: Caule longo hirsuto, adnatis multis cubitalibus, flore parvo purpureo. nascitur in campestribus. Pro lycopsi Auctores Adversariorum ostendunt echium alterum Dodonæi, vel cynoglossum alterum (ut scribunt) Mathioli. Negare nequeo, hanc non esse lycopsis; siquidem perbellè cum descriptione convenit. Folia dum initio erumpunt, cespice infrata numerosa, bullis, & villis asperata; echi, palmum longa, pollicem lata jacent, lactucæ latioribus, crassioribus, longioribus, asperis, quæ neque toto anno affir-

Botago semper virens,

causa cur & hoc, foliis licet hyeme viduum, perennet. Flores, ut dixi, emittit ut plurimum cœruleos, quandoque etiam albos, rubeos, interdum variegatos, foliaque modo latiora, modo angustiora sunt. Aliquando foliis reperitur latoribus, sinuosis, flore albo; qui cum ramo instar scorpioidis incurvatur, eoque à priore differt. His addidimus buglossum echioides luteum, quod mulierculæ pluri faciunt quam buglossum, vocantque linguam bovinam luteam, vulgo *geele offen-tonge* propter luteos flores, sôchi similes, in asperis cauliculis collectos. Folium item dipfaci sylvestris, nec minus spino-

Buglossum echioides.

sum, angustiusaliquantum. Radix alba, viscida, oleracea, ut buglossi, cujus est species, & hoc ab Adversariorum Auctoribus primum descriptum. De cynoglossio restat agamus; sed de eo capite de arnoglossio.

Πῶς quid sit, supra lib. 1. cap. v. exposuimus; Latini herbam vocant, quartū plantarum genus. Ponitur etiam pro omni planta. Hefychius, Πῶς βοτάνη ἐγκρίση. Aliquando strictius ἡ τῆς γῆς αὐτομάτως βλαστάνουσα φυτεία. Pro plantis sponte nascentibus. Hoc loco, uti etiam lib. 1. cap. 9, pro gramine, sive ἀρρωστει, sive ἀρρία. Suidas, ἀρρωστει εἶδος βοτάνης, ἢ κοινῶς ἀρρία. Gramen satis notum, dictum à gradiendo, quod geniculatis internodiis per terram mirificè serpat, radiceque ab iis geniculatas dulcesque emittat. Folia habet dura, &, ut arundinis, parva, lata, atque in tenuitatem cacuminata, bobus pabulum gratissimum. Genera addere infiniti foret laboris. Adeat curiosus lector phytopinacem Bauhini.

Φυτῶν δὲ. In Aldino codice scribitur ἀφύλλωθις. Doctissimus Gaza φυλλωθις legit, ex Plinio. Veram hanc esse lectionem, hac ratione probatur, quod ἰπυρροφύλλω esse nequit, si foliis careat, uti planta quam Mospelienses eo ostendunt nomine; quæ usque adeo sunt exilia, & juncea, ut vix dum emerfa ardescant, & festucas præferant paleasve, pallidiusculo colore in imo cespice, è fibrosa junci radice, cauliculis sesquipalmariibus plurimis, junceis, gracilibus, enodibus, glabris, per ætatem flores duntaxat cæruleos, lini, aut sylvestris caryophyllæ minores, in glumoso acere gestantibus; gustu tota planta amaricantis, non nihil calidi φυλλωθις viri doctiores, scabiosam seffilem, sive minimam putant, quod foliosum floris gerat flosculum. Nullum scabiosæ genus φυλλωθις esse potest, nisi cujus figuram addidimus. frequens apud Batavos locis arenosis reperitur; studiosi arietinam vocabant scabiosam, cum Lugduni Batavorum studiorum causa viverem. Adversariorum auctores mediam scabiosam appellant, minorem Dodonæus; & rectius; sed caulis huic foliis viduus ut plurimum, rarius, ac nisi pratis humidis folio uno alteroque donatus, vulgatæ scabiosæ quodammodo similis; verum parva admodum est, ac pro verbena putata minima, ramulis ex radice exiliore palmum vel sesquipalmum altis, in alis divisis parvis, foliis iberidis, aut cristæ Galli serratis, floribus sive capitulis vulgaris scabiosæ, sed minoribus. Adversariorum auctores mediam scabiosam vocant, serrato angustifolio, flore globulario. Nullum stoebes genus phyllanthes, vel, ut vulgo, aphyllanthes esse potest; quia omnia caule sunt prædita satis folioso. Eadem de causa nec globularia aphyllanthes, sive, ut rectius, φυλλωθις esse potest. Hac occasione, cum in scabiosæ mentionem incidimus, non inconsultum fore judico, si nobilissimi botanici judicium de scabiosa minore Adversariorum, sive media Dodonæi examinemus. Phyteuma, inquit esse Dioscoridis, quod lib. 4. cap. 130. describit, φύτευμα φύλλα ἔχει ὁμοία στρυβίῳ, μικρότερον δὲ κερπὸν πλὴν τετραμήριον (Ald. τετραμήριον (ρίζαν μικρὴν (vetus codex μακρὴν διπλῆν. Marcellus etiam ex antiquiore & probato codice μακρὴν) λεπτήν, ἐπιπέλαιον. ἢ ἀναγνώφισι πνεῖ ἰσθητῆς αἰσῆς φίλτρον. Phyteuma folia habet radicula sive struthii, sed minora, semen copiosum, perforatum, radicem parvam, tenuem, per summa terra nstentem, quam ad amatoria convenire nonnulli prodiderunt. Hujus etymon, etsi omnibus plantis commune videatur (quia φυτεῖν οἱ πάντες) tamen φυτεῖν non tantum plantare (ut rectè Botanicus generis nobilitate clariss.) sed producere, generare, ac parere, significare traditur. Hæc cum ad amatoria maxime apta sit, & sic ad generationem, præ aliis φύτευμα est appellata. Φυτεῖν non tantum αἰσῆς, δίνδρα & φυτῶν, sed etiam παιδὺς dicitur. Hefiodus, in Aspide

αἰδέσθαι τ' ἀλφειῆσιν αἰσῆς ἀλκτῆρα. Φυτεῖν ἔσ' hominibus rerum indagatoribus Martis depulsatorem plantaret. Aristophanes in vespis.

ἵππειν παιδῶν γὰρ φυτεῖν καὶ πέφειν, postea filios oportet plantare ἔσ' nutrire. Diogenes apud Laertium, liberis dans operam, se hominem plantare dicebat. Phyteuma Dioscorides folia habere struthii inquit. Supra lib. 6. hist. cap. 3. docuimus spinosam plantam struthium esse; eodem loco foliis esse oleæ. Scabiosa hæc, nec spinosa, nec foliis oleæ; sed oblonga habent folia, lata, hirsuta, inalbicantia, minora quam vulgaris scabiosa; nequaquam tamè laciniata, sed incisa ac ambitu tantummodo crenata. κερπὸν, inquit, πλὴν; si capitula κερπὸν vocemus. Paucos fert fructus, si semen intus contentum, hoc non est τετραμήριον perforatum. Fructus sive capituli, quia ingenti à natura industria conformatum est, descriptio-

scriptionem addam. Summis ramis capitula insident, è multis cauliculis membranaceis, & paleaceis composita; qui singulares flores continent, quibus deciduis in medio quasi caliculorum umbilico, exigua quædam stella subnigra conspicitur, quatuor, quinque, sex, interdum radiolis constans; paulatim vero hi cauliculi excrecentes aperiuntur, donec semen maturefcere incipiat. Radix denique non est parva, sed longa. An hæc phyteuma, Lector judicet.

Apargia quid sit, me ignorare fateor. Pronum quidem esset scribere ἀπαργία, sed hæc caule constat foliato. Doctissimus Dalecampius hieracium minus Dodonei, sive præmorfa radice Lobelii pro apargia depingit, & ostendit. Ε'πυρίοφυλλον esse, negari non potest; & hanc tantum notam de apargia tradit Theophrastus. Quare uti affirmare certo non potest, ita inficias iri nequit, hanc non esse apargiam. De Hieraceo capite de Cichorio acturus sum.

Supra ostendi ἀφάκη legendum. Doctissimus Gaza ἀπάτην, fraudem, interpretatus est. Quod etiam significat ἀπάτη, si Latinè reddatur. Hesychius, ἀπάτη, πλάμη, ψυδός, Fraus, dolum. Ex Latinis qui plantam quandam fraudem appellavit, nemo est. De aphaca capite de cichoraceis agetur, uti capite sequenti de arnoglossa. Et hæc de plantis quas Theophrastus humi sparsis foliis constare memorix prodidit.

Improbam vocem, ἄγ, delendam, series orationis satis ostendit. Inter ea quæ caule foliato sunt, picrin, anthemium, foliosum, lotum, & leucoion recenset. De picri capite de cichorio agam; de anthemio quæ hoc ipso capite dixi; videat lector. De leucojo libro præcedenti verba feci. Loti herbæ Historiam cap. 14. hujus libri enarrabo. Hoc annotandum de leucojo; de bulboso, de quo lib. 6. egit præceptor, hæc non posse intelligi, Caule enim constat foliis viduo.

Utrumque foliatum inquit esse cichorium; quod experientia comprobatur.

Aliam plantarum differentiam nunc recenset, & alias steriles, alias fructiferas esse affirmat; ac ex herbaceis, alias folium tantum ferre, alias caulem & florem edere, fructum verò nullum; alias etiam fructum parere. Exempla non addit; sed quæ caulem, fructum, floremque ferunt infinita sunt, acetosa, cichorium nasturtium, apium, &c. Quæ florem ferunt, fructum verò nullum, rara admodum sunt. Vulgaris epimedii fructus necdum videre licuit. Errat magnus Philosophus, cum irim florem edere liliaceum scribit, ac fructum ferre negat. Raro quidem fructum ferre fateor, sed tamen aliquando parere, experientia dedici. Testantur idem Botanici Clusius, Dodonæus, alii. Post flores enim succedunt siliquæ crassæ, triangulares, in quibus semen subluteum, rotundo oblongius, ochro minus, quod rescicatum rugas contrahens, nigrescit. Folia tantum ferre epimedium, dictamnium, cynoglosson, veteres memorix prodiderunt; sed hæc quomodo intelligenda, explicandaque sint, suis locis diximus. In arborum genere, sine flore fructiferum quid esse, scribit. De ficu scribunt, nunquam florere: diligentiores tamen observarunt, muscum quandam emittere qui loco floris est. Alii aliud quid observarunt, intus nempe florere. Videat lector quæ supra de ficu diximus.

In herbaceorum genere foliorum majorem esse differentiam, quam in arboribus extra, controversiam esse puto. Etiam herbaceorum folia differentiam quandam habere scribit, quæ ab arborum foliis distingui possint: nempe quod arborum folia longiori pediculo dependeant, herbaceorum verò se ipsis adhæreant. Quod de plurimis verum, non de omnibus. Pediculis longioribus dependet epimedium, nec non trifolium bituminosum, aliaque. Sed hoc observavit, etiam Præceptor, cum scribit cauliculateo quodam appendice adnecti.

Nonnulla, inquit, ante foliorum exortum caulem emittunt. Addo florem. Exempla non addit. Tusilago ante foliorum provenum jam desloruit; idem de equisetis, perastide, aliisque dicere licet. Contrarium tamen, uti etiam scribit Theophrastus, frequentissimè evenit; nempe folia primum, dein caulem, postea florem edere. Movet hic quæstionem acutissimus Philosophus, si antecedit caulis folia; non est herba, vel nova quærenda definitio. Quia supra lib. 1. cap. v. Theophrastus tradit, herbam esse, quod ab radice foliatum sine

caudice provenit, semenque caule fert. Respondeo has plantas folia primum etiam proferre. Nam si semen eorum terræ mandetur; non primum caulis, sed folia proveniunt, quæ hyberno tempore pereunt, tum demum ante foliorum ortum, novo vere caulem emittunt. Rectè itaque Theophrastus folia primum prodire scripsit. Vel responderi potest, definitiones supra datas, non usque adeo strictè observari; quod ipse scribit Præceptor. Quod de arboribus sequitur, id non de primo ortu intelligi debet, sed de vernali frondium nova eruptione. alioquin non pars arborum, sed omnes arbores primum ab radice caulem emittunt, deinde folia. Nonnulla, inquit, arbores ante foliorum exortum cauliculum quandam emittunt. Id de ficu me observasse memini. hæc vel cum ipsis foliis, vel paulo ante cauliculum emittit, in quo folia & fructus. triactenus foliorum differentias narravit, demum florum subnectit. Arborum flores ut plurimum candidos, nonnunquam ad purpuram vergere, quosdam tamen herbaceos ac pallidos esse, nullosque colore vividiore reperiri; contra in herbarum sensu se rem habere. Et hæc prima differentia. Addit alteram, arbores nonnullas non particulatim, sed univèrsim profudere flores. contra nonnullæ herbæ. Negat in arborum genere reperiri vividiore colore flores. Vivido, aureoque splendente flore ornatur laburnum, casia fistula; lilach flore cæruleo, vivido satis colore gaudet. Sed hæc ut plurimum frutex, nec nisi culta arbor evadit. Arbor Iudæ floribus eleganti purpureo rubentibus Lugduni Batavorum in horto medico quotannis conspicitur. Sed hæc arbores Præceptor incognitæ. Florum differentiam ineffabilem esse, vel una tulipa docet, De cujus coloribus cum Poëta licet dicere

Non mihi si centum lingue sint, oraque centum,
Ferreæ vox, omnes possent proferre colores.

Eorum diversitatem in herbis, quis eloqui posset? Alius odor majoranæ, alius narcisso, alius hyacintho, alius violæ. Ex arborum generibus quæ confertim emittunt flores, morus est. Huic unâ nocte quasi cum impetu foris prorumpunt flores. In herbarum censu non tantum ocimum particulatim floret, sed etiam scilla, aliaque.

Ultimo loco radicum adjungit differentias; de quibus libro primo plura dixit. Hoc loco de colore, odore ac sapore ipsarum nonnihil dicit, quæ prima facie facilia sunt & satis clara. Quare singula quæ scribit examinanda.

Radices alias carnosas, alias lignosas, alias nervosas, inquit. Probat hoc, quod in sativis, frumentaceis, atque herbaceis id vulgo conspicitur. Hoc vult in domesticis, sive hortensibus, & quæ coluntur in frumentis; sive quæ feruntur; & herbaceis, sive quæ sponte proveniunt hanc diversitatem radicum reperiri. Quæ carnosas, lignosas, ac nervosas habeant radices libro primo docuit.

Aliis etiam prædicta radicum differentiis distare inquit. Nempe colore, odore, sapore, magnitudine. De coloribus videamus. Alias inquit esse albas, alias nigras, alias flavas, alias rubras. Albas fert radices althea, anonis, narcissus. Filicis radix ex flavo nigricat, pycnocomen in luteum colorem languentem radicem habet. Symphyti nigra est, obnigrescunt cyperi; rubet anchusæ, & rubiæ, de qua videat lector, quæ lib. VII. capite XIV. dicuntur. Vocem ἐρλαειδής tanquam spuriam delevi, nullus color est lignosus. Radices diversos habent colores. Sunt enim buxæ, uti glycyrrhizæ, fulvet satyrio, &c. De saporum ac odorum differentiis luculenter lib. VI. de caus. agit, quo lectorem remitto. Aliæ etiam à figura sunt differentiarum; quod aliæ sunt rotundæ, ut crocus, & plures balbaceorum; oblongæ ac glandulosæ hastulæ regiæ. Pœoniæ; bulbos multis tunicis constare scribit; quod de pluribus verum, sed non de omnibus. Nam tulipam rarius duabus tunicis constare videmus. Ex Indiis bulbi adferuntur multis tunicis præditi. Hyacinthi tunicas videre non licuit. Sed in cæpa & capaceis plures observare licet. Ari radix talis est qualis eam describit. Uti etiam rapæ & cyclaminis. Et hæc de forma radicum. Redit ad saporos, ac non omnes odoratas, dulcesque esse aut ori gratas, ciboque idoneas:

† αδιεωδη.

τῆ τρω τροπον πινά κη η θρυαλλίς. ἀπλά δὲ κὲ μονοδῆ τροπον πινά τῶν τε κὲ σάχυν ἐκ ὄζυν, εἰδ' ἄνθερωδῆ ἔχοντα. ὁ δὲ ἀλωπέκρη, μαλακὸν, κη χνοωδέσερον. ὅτι ἔμοιον ταῖς τῶν ἀλωπέκων ἔρσι. ὅθεν κη τῆνομα μετέληφεν. ὁμοιος ἢ τῆ τρω κὲ ὁ σελεφῆρη. πῶν ἐκ' ὡσπερ ἐκείν' ἀνθεῖ κατὰ μέρη, ἀλλὰ δι' ὅλα τῆ σάχυν, ὡσπερ ὁ πυρός. ἢ δι' ἄμθησις ἀμφοῖν χνοωδῆς, καθάπερ κὲ τῆ σίτη. παρόμοιον δὲ τῆ ὅλη μορφῆ τῆ πυρῶ. πῶν πλάτυφυλλότερον. ὡσπύτως δὲ τῆ τρω κὲ ἀλλὰ τῆ σάχυν ὀδη λεκτίον.

exit, sicuti etiam frumento. Similis tota specie tritico est, verum folio latiori. His proxima reliqua quoque spicati generis, non temere dixeris.

neceffe est: quemadmodum etiam radicum. Spicifera igitur, oculus caninus, & cauda vulpina, & plantago, quæ agnina lingua à quibusdam vocata est, & ab aliis coturnix. † Huic quodammodo similis bibinella est. Verum hæc simplicia, & quodammodo uniformia creantur, & spicam nec acutam, nec aristatam gerunt. Cauda vero vulpina * hirsutior, & lanuginosior est. quamobrem similis vulpium caudis cernitur. Vnde & nomen accepit. Huic plantago est similis, nisi quod florem non quemadmodum illa particulatim edit, sed per totam spicam tritici modo. Ambobus tamen flosculus lanugineus * mollior.

JULII SCALIGERI AD CAP. X.

Διηρημένων. Et hæc pars cum superiore continuanda. De germinationis enim tempore loquitur.

Malè. Hoc verbum Græcum comprehendit eventa omnia, etiam bona. Sic hic Theophrastus Vult enim intelligere; ne si imbres quidem plus attulerint humoris, idcirco prævenire tempus suum. Videbatur enim hoc ita debere esse. Si quidem ἀνοβροχίον προveniunt celerius. Nam est igitur, πύχρον, infestatur: sed, afficitur. Ita ut perficiatur ad celeritatem germinandi.

Εἶνα γδ ἡερεα. Corrigunt, ἡερα: quia etiam Theodorus, serotina.

Εγγυς ἢ βλάστησις. Theodorus omisit τὸ ἔγγυς. At est necessarium, ut non tam ἄμα, quam ἔγγυς.

Καθόλου ἰανυτόν. Corrige, καθ' ὅλον.

Μετὶ τῶ ἀφάκλου ἔσαι ἢ ἀνεμωλια. Theodorus crocum addit. Nota ἀνεμωλια, quæ alibi ἀνεμωίη.

Ἴνα ζῆ. Theodorus omisit, & post ἡλιοσκόπιον, addidit πόλιον.

Ἀφορισμένοι ὄν τῶν. Satis liquet hanc aliam esse materiam, atque diversum caput.

Ὅσα ἢ κὲ τῶ ἰδίῳ ἐκαστὸν φύσιν. Videtur aliquid deesse huic orationi; sententiæ autem etiam superesse. Repetitur enim: Dixit, πύς καθ' ἕνα: & statim ἐκαστὸν φύσιν. Divisio autem mirabilis.

σάχυν ὀδη, & σκαδικῶδη. à florum ratione statuitur. Sanè τὸ σάχυν ὀδη, ut in Phlomis, & Salviis, & Botry. Altera verò divisionis pars non respondet. Caterum apta erat eorum, quæ umbellam gerunt: qualia sunt faniculacea. At ille, σκαδικῶδη ab herba maxime ignobili: & mox σκαδικῶδη

exponit per κημελωδη. quod & facit post quam τὸ σάχυν ὀδη exequutus est. Locus vero, præsertim Grammaticis, minime negligendus est, qui in Euripidis vita Scandycem herbam cum legunt, & quid sit, nesciunt. hinc unam de cichoriaceis intelligunt speciem. In Codice Græco tertia divisionis pars est μνοφῶα. Quod & omisit Th odorus, & autor ipse nullo est exemplo prosequens, & mendum est. κη ἰπ ἐπερ ἰπ τῶ τρω κη. Corrigunt, ἔπω. Ego malim, κη ἰπ.

ἢ ἀνθισιν, ἢ ῥίζαις, ἢ κηεποις. Rectè sanè. Sequitur, ὅκ γδ τὸ φανερὸν ὁ μελεσμὸς ὡσπερ & τὸ ῥίζων. Mira docendi ratio. Quin potius dicerem, ab occultis fieri partitiones, quemadmodum à manifestis, atque ita concludere: Igitur à radicibus, sicuti à foliis, floribus, fructibus. At ipse concludit notiora, per minus nota.

Ἀχύνωψ. Theodorus legit, κύνωψ, ex Plinio. & omisit illa verba omnia. ὡσπὸ μὲν τὸ πλείους ἔχων ἰδίῳ ἐκαστῶ. Quia sub eo nomine ignota est hæc herba nobis, nihil auspicio gerere potest. Notabis arnoglossi species raris nominibus ταιεφῶε, & ἔπειθ. Lege ἀθερωδη. Spicata enim sunt.

Μαλακὸν χνοωδέσερον. Theodorus legit, δασύτερον, κη χνοωδέσερον. desciscens à Plinio, qui ei spicam mollem cum attribuit, μαλακὸν legit. Cum dicit lanuginem densam, explicavit & χνοῦν, comparativum gradum. Idem Plinius legit, Selepyros, non autem πνεγς. Sic etiam Theodorus plantaginem interpretatur. mox tamen τὸ πνεγ, tritico, transfert. Fortasse ita legendum est, ut apud nos scriptum est. De Selepyro enim nusquam quicquam. Stelephyros autem est ea, quam Lanceolatam vocamus, plantaginem stridifoliam. Ita habes genera tria. Dioscorides duo tantum novit.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Hanc partem cum superiore continuandam esse rectè observavit Scaliger. De Germinationis enim tempore loquitur, ac docet, nihil ante tempus sibi datum germinare, sed suum unum quodque tempus expectare; nec si imbres plus attulerint humoris idcirco prævenire tempus suum. Imbres solos hoc non posse præstare, fateor; sed si calorem coniunctum habeant, quid ni possint? Tulipæ apud nos mense Aprili, Majoque florent. Vidi mense Ianuario, id factum, quod ad caminum in horto pensili plantarent. Lugduni Batavorum faber ferrarius uvas quotannis maturas ostendit ad festum D. Ioannis, cum in tota Batavia nullibi, ante festum beatiff. Virginis, nisi, quam rarissimè conspiciantur. Solent enim maturefcere mense Septembri, & Octobri. Causa, quod faber hic plantarat hanc vineam loco convenienti, quo à calore fornicis, & solis lustrari & juvari potuit. Etiam in nostra vicinia, vitis germina Martio mittit mense; reliquæ Majo. Causa, quod calorem solis habeat per integrum diem, ac ad focum ejus radix plantata sit, ita ut ejus calore & radix, & tota planta foveantur. Idem de aliis dicere licet. Iuvantur itaque ab imbribus & sole. Quis non novit asparagos cultura mensum unum alterumve prægerminare incultis.

Εἶνα γδ ἡερεα, Theodorus ὀψότερος serotina admodum. Lego ἡερα. Æstate enim germinant florentque sco-

lymos & cucumis afininus. Etiam conyra & cappariss. Quod de Scolymo dixi, ex quarto cap. lib. vi. probatur. Etiam ex his Hesiodi versibus.

ἡμος δὲ σκολυμός' ἀνθεῖ, ἔ' ἡχέτα τίπηξ, δεινδρῶ ἐφεζόμενος λιγυρὴν καταχέυτ' ἀοιδῆν. πυκνὸν ἰσπὸ πηρύγων ἡμερος καματώδε' ἡρη, τῆμ' ὀπιόταται τε αἶγας, κὲ ὄινος ἀεισος, μακλόταται τε γυναῖκες, ἀφαιρότατοι τὸι ἀνδρες.

Quando scolymus floret, & sonora cicada Arbori insidens stridulam effundit cantilenam, Crebram alis vibrans æstatis laboriose hora: Tunc pinguis capra, & vinum optimum, Ac mulieres salaciores, viri vero imbecilliores sunt.

Ultimum vericulum declarat Aristoteles sectione quarta probl. 26. Scolymum ad proliciendam venerem antiqui commendarunt omnes; & hæc causa cur mulieres carduum adeo ambient colantque. Nempè quod viris æstate in veneris conflictu languentibus, hyeme mulieribus ad venerem pigris patrocinetur. Cucumerem silvestrem æstate, vel ad veris finem germinare, floremque ad æstatis finem, observare licet.

gustiora, per margines serratim incisa. In virgularum fastigiis flosculi candidi, quos capitula proferunt, una cum foliis ac cauliculis albida lanugine incanescentia: semen pusillum nigricat: radix fibras demittit. Montanum ab radice lignosa, recta, fibrosa, statim numerosis fruticac cauliculis rotundis, palmo haud altioribus, eque spatii crebribus folia oblonga, minora ac angustiora, quam alterius gnaphalii, leviuscula impressa crenulis, rigidiuscula, quæ ex adverso unâ caules cingunt, inque summo radiatim circinatimque florum globulos

Polium montanum.

corymbeos, effigie serpilli, candidos effigiant: uti & universa planta tomentosa lanugine puber incana. Istud præ cæteris odoratius, sed quiddam acutum & graviusculum, naribus unâ cum suavitate afflat. Semen parvum, oblongum, teres. Aliud de polio exstat Nicandri carmen, quod paulo infra examinabo. Dodonæus polium leucadem esse suspicatur, ac Dioscoridem de eadem herba sub diversis nomenclaturis bis egisse. Conveniunt inquit, genera, nominis occasio, ac facultates. Dioscorides lib. 3. cap. 113. Λευκὴ ὄρεινὴ πάλαι φυλάττεται τῆς ἡμέρας ἐστὶ, δριμύτησιν καὶ πικρῶτερον ἔχει τὸν καρπὸν καὶ ἀστυμύτησιν, δρακωνίτησιν μὲν ἔστι τυχρότερος τῆς ἡμέρας. Leucas montana latioribus foliis quam sativa, semine verò acriore amariore, atque etiam ori magis ingrata, attamen quam sativa efficacior habetur. Quam sativam vocat, capite de polio campestrem vocat: à canitie polium, ab albedine leucas dicitur; quidquid autem incanescit, albidum est. Facit huc quod Ætius leucadis non meminerit, veluti à polio differentis. Cælius vero Aurelianus lib. tardorum pass. 2. cap. 4. leucen eandem cum polio faciat. Leuces, inquit, quam etiam polium vocant. Nunc quæ contrarium docent addam. Primum quod Galenus de utraque planta tanquam diversa egerit, ac quidem litera λ. de leucade, littera verò π. de polio. Facit quod leucas tertio sit ordine calidum & siccum. λευκὰς δριμύτας ἐστὶ ποιοῦντι ἔστι καυτὸς, καυσίως δὲ θερμὸς καὶ ἕρως καὶ τὴν τελίην πρὸ πίξι. Leucas acrem possidet qualitatem exsuperantem, temperaturam vero calidam, siccamque in tertio quodammodo ordine. De polio vero scribit. πόλιον πικρὸν ζουμῆνός ἐστι καὶ μετρίως δριμύ — πόλιον, ἢ καὶ εἰς τὰς ἀνδρῶντες χρωμῆμα. καὶ γὰρ δριμύτησιν καὶ πικρῶτερον ἐστὶ τὸ τῶ μείζοντι, ὡς καὶ μὲν τῆς τελίης πίξις εἶναι τῶν ἑρμαιόντων, καὶ δὲ τῆς δευτέρας συμπεληρωμένων τῶν θερμαινόντων. Polium gustanti amarum, & modicè acris apparet — polium quo in antidotis utimur, acris ac amariùs est, ut sit tertio ordine siccum, & secundo completo calidum. Meminit leucadis Nicander in Theriacis;

Quo loco Scholiastes λευκὸν δὲ μὲν ab Antigono vocari scribit. Judicium æquo committo Lectori, an leucas poliumve una eademque sit planta. Santolinam non esse polium, nec vulgare polium Hysopum supra lib. 6. satis abunde probavimus. Inter hybernas plantas numerat anemonidem. Supra lib vi. cap. antepenultimo, quomodo quod de anemonide tradit intelligi possit, exposuimus. Verum cum verba Theophrasti attentius confidero, atq; perpendo anemonidem florem esse vernalem, ac nisi ars accedat, hyeme non florere. De vulgata non agere Theophrastum, imaginatus sum. Accedit quod inter spurias nomenclaturas repererim leontopetalon anemonidis nomen obtinere, ac præterea ex Bellonio constat eandem plantam hyeme florere; mecum pendere cepi, an non hæc esset illa anemone, de qua hoc capite Theophrastus. Nec quenquam moveat quod aliis capitibus de anemonide quædam tradiderit, quæ huic minime conveniunt, siquidem λευκίον modo violam albam bulbosam, modo fruticem denotat. Idem fortassis de anemonide dicendum; nempe modo florem, de quo supra satis superque diximus, modo leontopetalon denotare, uti hoc capite, & loco. Quod si cui hæc nostra opinio non arrideret, eam rejiciat per me licet, nec ipse mordicus eam tenere velim. De leontopetalo hæc veteres. Dioscorides lib. 3. cap. 110. Λεοντοπέταλον κενὸν ἀνήκει ἀστυμῶν (vetus διαστυμῶν) ἢ ἐ μείζονα, ἔχοντα μεγάλην ποσειδῶν ἴφι ὡς ἀκρω λοβοὶ ὁμοιοὶ ἐρεβίθῳ, ἐν ἧ τερτίσθω ἢ τελεῖα ἀπὸ ἀστυμῶν. ἀστυμῶν, εἰσὶν ἡ ἀστυμῶν φυλάττεται καὶ μὲν, ἐν τῇ μετρίῳ ὡς τῆς μήχανος ἢ ζαμύλαινα ὡς ἀστυμῶν ἔχοντες, ἔχοντες καὶ τῆς κενὸν πλάσ, φύεται ἢ ἐν ἀστυμῶν, καὶ ἐν τῇ σίτα. Leontopetalum caulem profert dodrantalem (duorum dodrantum) aut etiam altiozem, plurimis alis concavum, in quarum cacuminibus, siliquæ sunt cicerum modo, acin hīs duo triave minuta semina, flores puniceī, anemone similes, folia brassicæ, papaveris, foliorū divisa: radix nigra rapo similis, quæ eminentias seu nodos quosdam habet. Nascitur in arvis, ac inter segetes. Notandum in quibusdam codicibus scribi ῥίζα μείζονα ἔχειται. Lectio hæc minus probabilis videtur. Nam verisimile non est leontopetalo radices esse plures, totidem rapis similes. Addo quod Oribasius vulgatam secutus sit lectionem, uti etiam Plinius lib. 27. cap. xi. Leontopetalon alii rapheson vocant, folio brassicæ, caule semipedali: alæ multæ, semen in cacumine, in siliquis ciceris modo: radix rapo similis, grandis, nigra. Nascitur in arvis. Plinius rapheson vocari scribit: idem Auluarium auctor restatur. οἱ δὲ λεοντοπόδιον, οἱ δὲ παρτίλη, οἱ δὲ βορβύθηρον, οἱ δὲ ῥαπίον, οἱ δὲ μέλαινα κρησπίς, οἱ δὲ ἀστυμῶν. Oribasius λεοντοπέταλον, οἱ δὲ λεοντοπόδιον, οἱ δὲ παρτίλη, οἱ δὲ βορβύθηρον, &c. Apud Hesychiū legitur ῥαπίς ἀστυμῶν πλάσκατος λαμψανῶν. Hoc si de leontopetalo intelligere licet, confirmat nostram opinionem, anemonem hybernam Theophrasti esse leontopetalon. Nam inter olera ejus meminit, cum vulgata oleracea non sit planta. Raphesjos dicitur à radice, figura quæ rapum æmulatur; & anemone, quod florem anemonidis similem habeat. Leontopetalon; quod folium leonion sonat, cur dicatur me fugit. Leontopetalon cujus figuram addendam curavimus, Mathiolus non tantum in hortis, sed etiam in arvis Hetruriæ, aliisque locis Italiæ nascentem vidit, flores hyemali tempore, teste Bellonio, profert. Leontopetalo, inquit Dodonæus, folia sunt lata, veluti brassicæ, sed sectionibus divisa: caulis dodrantalis, subinde major, in ramulos sive alas non paucas distribuitur; in quarum fastigiis flosculi rubentes: deinde siliquæ, in quibus semina, ciceris referentia, radix magna strumosa, instar raporum, floris nigra. Hactenus Dodon. Fatentur doctiores, botanici hanc plantam quoad radicem & fructum convenire descriptioni Dioscoridis sed folia & flores planè discrepare. Equidè quos ego vidi luteifuerūt. Folia quidè cyclaminis ampliora multo fert, sinuosa, & circinato ambitu divisa, præoniæ modo, non brassicæ similia, aut papaveris divisa. A leontopetalo ad leontopodium transeo. Hoc Dioscorides describit lib. 4. cap. 131. Λεοντοπόδιον διδάκτυλον ἐστὶ βοτάνη, ἔχει φύλλα εἰς τετράδα ὡς πεσσίαν δακτύλων, ἢ καὶ πέντα ἢ ἑξα, διαστή, ἐλαδίστησιν. τὰ ἄστυμῶν ἢ ῥίζη καὶ ὑπόστυμῶν ἢ ἀκρων δὲ τῶν κωνοῦν κεφάλια ὡς ἄστυμῶν, ἐν οἷς ἀστυμῶν μείζονα. οἱ δὲ κατὰς αὐτὰ διδιδύμησιν. ἄστυμῶν ἀστυμῶν αὐτὰ χυτὸν, ῥίζα δ' ὑπὸ τῆς μετρίῳ. φασὶ δὲ καὶ ἄστυμῶν ἢ ἕρως εἰς φίδρα ἀστυμῶν, καὶ φύλλα ἄστυμῶν. Leontopodium duorum digitorum herbula est, folia habens arcta, robusta, quaternum, verò aut etiam trium digitorum longitudine, hirsuta, quæque radici proxima sunt lanatiora, &

Leontopetalum.

subalbida: capitula in summis caulibus quasi perforata, in quibus flores nigri, semen usque adeo spissa lanugine obvolutum est, ut aegre deprehendi possit. Radix subjacet parva: quam etiam tradunt amuleti ratione alligatam ad amatoria prodesse, tuberculaque discutere. De Leontopodio hæc scribit Plinius lib. xxvi. cap. vii. Leontopodion alii leuceoron, alii dorypetron, alii thorybetron vocant; cujus radix alvum sistit, purgatque bilem, in aquam mulsam, addito pondere denariorum duum. Nascitur in campestri & gracili solo, semen ejus potum lymphatica somnia facere dicitur. Idem eodem lib. cap. 12. Illecebræ omnia in fixa corpori extrahunt, folia tussilaginis, daucum, semen leontopodii tritum in aqua cum polenta. Idem repetit cap. 14. eodem libro Botanicus quidam exercitati; diversas plantas leontopodium Dioscoridis, Pliniique asserunt; sed rationes nullas addunt. Crediderim quod scribat bilem purgare. Id alienum valde videtur viro longe celeberrimo; Nobis minus. Nam bilem purgare rhabarbarum quid notius? Idem alvum sistere, & diarrhœas compescere, jam lippis & tonsoribus constat. Sed nec ideo tantum leontopodium Plinii & Dioscoridis diversa planta est. Nam fieri potest vires ejus quasdam noverit Plinius, quæ Dioscoridæ latuerunt. Si modo cum alia quadam planta leontopodii historiam non confundat Plinius. Leontopodium Plinii est leontopetalon, cujus superius mentionem fecimus. Hoc ostendunt spuria nomina. Auctor Aucuarii, λεοντοπέταλον, οἰ ἢ λεοντοπόδιον, οἰ ἢ λευκίον, οἰ ἢ λέοντιον, οἰ ἢ δωρὸς, οἰ ἢ δωρακτιδὸς (Plinius, si codex mendo vacat, δωρακτιδόν) οἰ ἢ θορύβητον. Sed leontopetalum radicem purgandi vim habere, non me legisse memini. Nihil ea de re Ætius, Plinio recentior, λεοντοπόδιον, ἢ λεοντοπέταλον τούτου τῆς ῥίζης μέγιστον χρῶμα, ἀποφορητικῆ, καὶ θορυβητικῆ κατὰ τὴν ῥίζην πλείον ἰσχυρότερον. Leontopodium, sive leontopetalon, leontopodii radice maxime utimur discussoria, & calfactoria, ac exsiccatoria in tertio ordine. Idem Galenus de Leontopetalo. Porro leontopodium Dioscoridis Plinius Cemos vocat li. 27. c. 8 Eadem de causa (quod sit magica herba, & ad amatoria valeat) & Cemos silebitur à nobis. Aucuarii auctor λεοντοπόδιον, οἰ δὲ ζώνυχον, οἰ δὲ ἀντιζώνυχον, οἰ ἢ κῆμα. — Scribit Marcellus in optimis Dioscoridis codicibus Græcis, quos in potestate habuit. & in latino scripto litteris Longobardis capire de leontopodio, præfixum titulum fuisse de cemo; ut inde constet Cemon Plinii, esse Dioscoridis leontopodium. Porro Cemos sonat lupi capistrum, zonychon animalis ungu-

lam, & zonychon; pro quo apud Hesychium ἀντιζώνυχον βουτῆν; si non legendum vel ἀντιζώνυχον; ungula aquila. Leontopodium Mathiolus, Pena, Lobelius. & c. censent esse, cujus figuram addendam curavimus, pedem leoninum propter villosam foliorum & florum effigiem erus pedi annexum aliquantum referentem, dixerunt; quemadmodum pedem leonis, leporis, urfi, columbæ, avis, corvi, gallinæ, tum antiqua, tum nostra ætas. Leontopodium herbula est montana, quæ non parum foliis rosam, seu rosellam imitatur. Est quippe

Leontopodium parvum.

foliis angustis, oblongis, hirsutis, sed incanis, præsertim in imo, duorum pollucum longitudine, gnaphalii, stœchadisve citrinæ latioribus; in caule summo, itidem hispido, ternos quaterve digitos alto, gestante flores, nigricantes ex fusco violaceo, & capitula latiusculo, sed denso ambitu sparsa; in quibus foraminula quædam impressa apparent, quasi leonis vestigium, vel solem imitantia. In Germaniæ arduis, adeoque Italiæ Alpini & Baldo Veronenfi invenitur, sed rarius. Idcirco quid possit, aut præstet nondum scitur. Huic simile genus aliud reperitur, quod caule lanuginoso constat singulari & dodrantali, foliis pilosellæ minoris, candida crassaque lanugine obstitis; flosculos in summitate caulis fert ex luteo pallidos, pilosellæ minoris haud dissimiles; radicem habet parvam ac lignosam. Dixi pilosellam minorem; quia & major & minor reperitur. De majore Germanus quidam nobis retulit, ipso die festo D. Ioannis ad radices reperiri sanguineas quasdam guttas, quæ calamo inditæ, ac occlusæ post dies sex septemque in vermem mutantur; in hortos translata difficulter extirpari potest. Nomen utraq; accipit à copiosis pilis quibus folia prædita. Majorem alii ad myosotidem, alii ad holostium referunt. Nescio quibus moti rationibus, nisi quod auricula muris vulgo vocatur, quod folia muris auriculam mentiantur. Non est holostium, uti nec gramen leucanthemum, quod pro eo exhibet Ruellus; nihil habent coronopo simile. Dioscorides lib. x. cap. xi. φύλλα ἢ ῥίζα ἢ κλήματι κορονόπου ἢ ῥοδόπυρα, ἢ ἀργύρι, σπινθη. Foliis viticulisq; coronopodi, aut gramini proximis. Neutra planta viticulas habet, neutra folia coronopodi similia Pilosellam minorem, ut dixi, nonnulli pro leontopodio habent. Sed cum parva admodum huic foliola, vix unguis minoris magnitudine, pro leontopodio habere nequeo. Sed leontopodium prius descriptum rectius cū descriptione convenire fatentur, qui pro leontopodio habent,

Leontopodium.

vel ad ejus classem referunt; quod damnare nequeo. Alii ad gnaphalium malunt referre. De gnaphalio pauca nobis dicenda. Gnaphalium describit Dioscorides lib. 3. cap. 132. γναφάλιον τέττα τῶν φύλλοις πῆν ἀπὸ γναφάλιου χρῶνται, λευκὸς ἐστὶ καὶ μελαγκὸς πῆν δὲ σὺν οἴνω ἀυσηρῶ ποτιζόμενα τὰ φύλλα πρὸς δυσεντερίαν. Gnaphalii foliis albis mollibus pro tomento utuntur, efficaciter autem ad dysenteriam in vino austero propinquantur. Idem ferme tradit Galenus, γναφάλιον ἀνὸυφου μὲν ἄπὸ τῶν φύλλοις αὐτῶ μελαγκὸς ἐστὶν ἀπὸ γναφάλιου χρῶνται. ἔτι δὲ λευκὸς, καὶ μετρίως εὐφρονται, καὶ ἄλλο τῶν πῆν αὐτῶ διδάσκει δυσεντερίας μετὰ πῆν τῶν ἀυσηρῶν οἴνων. Gnaphalium, sic vocatur à foliis mollibus, quibus pro tomento utuntur. Sunt autem alba, & mediocriter adstringentia; quare, quidam ea exhibent dysentericis cum vino quodam acerbato. Gnaphalium itaque, quasi tomentitia. Ad hujus exemplum, quæ mollia ac incana sunt, quæque pro tomento, quod culcitris infarcitur, usum habere possent, γναφάλιον vocarunt: Dioscorides lib. 3. cap. 37. De dictamno. μεῖζον ἢ καὶ γναφάλιον τὰ φύλλα ἔχει, καὶ ἰεραὶ πῆν ἐπιφύουσι. At majoribus lanuginosisque foliis, ac lanosa quadam veluti pube obductis. Sic cucurbitæ pars interior semen continens, candoris ratione cum mollitie, traditur γναφάλιον. Recentiores γναφάλιον dixerunt. Hesyichius γναφάλιον. γναφάλιον βοτάνη. Etiam σοισβὴν, quod ejus folia tomentis fervirent inculcandis, γναφάλιον vocarunt. Vetus lexicon γναφάλιον σοισβὴν. Sed contrarium existimo, puta γναφάλιον σοισβὴν vocatum. Nam in antiquis Dioscoridis codicibus legitur γναφάλιον, ὀπίπυς καὶ σοισβίον (pro quo σοισβὴν lego, ἰσχυρῶς, τέττα — Gnaphalium, quidam & stoibion, sive stoiben vocarunt, Romani centunculum vocarunt. Auctuarii auctor ὁ δὲ ἰρῆς. ὁ δὲ ἀμπεροῦς, — ῥωμαῖοι κένταυρον, ὁ δὲ ἄλβιον. Lego ὁ δὲ ἰρῆς, ὁ δὲ ἀμπεροῦς, — ῥωμαῖοι κένταυρον, quidam hives, alii ampelotocos, quod inter vites nascatur — Romani centunculum. Quod centonibus maxima cum tomento sit cognatio, albinum à colore vocarunt. Meminit hujus Plinius lib. 27. cap. x. gnaphalium, alii chamæxylon (vir doctiss. ad hunc locum sic scribit, humilem esse herbam Dioscorides non ait, sed habere folia χαμαίχρυσα, in terram sparsa. Quod ubi tradiderit, me fugit. Lego chamæxylon, id est parvum gossipium, quod tomentosa sua lanugine molli, candidaque, gossipii lanuginem referat. Imo nihil aliud, quanta est, nisi tomentum videretur, si radicem exceperis, & intimam florum superficiem) vocant, cujus foliis albis, mollibusque pro tomento utuntur. Sane & similia sunt. Datur in vino austero ad dysenteriam. Viri doctiores, in-

ter quos Clariss. Dodonæus, Gnaphalium & centunculum Plinii eandem putant esse plantam. De centunculo hæc Plinius lib. 24. cap. 15. Nunc subtexemus h. rbas mirabiles quidem, sed minus claras, nobilibus in sequentia volumina dilatis. Itali centunculum vocant rostratis foliis, ad similitudinem capitis penularum jacentem in arvis: Græci autem clematidem. Est ejus egregius effectus ad sistendum album in vino austero. Sed Græci & clematidas alias habent. Pro gnaphalio viri doctiores plantam hanc ostendunt. Huic cauliculi ac ramuli tenues, palmum alti, circa quos foliola parva, oblonga, unà cum cauliculis ac ramulis densa, candida, mollique lanugine pubescentia; quorum pro tomento usus esse potest: capitula in fastigiis emicant, abrotoni corymborum æmula; flosculi lutei ex his prodeunt, aut aurei fulgoris, radix in diversa tendit, dura ac lignosa. In Narbonensi Gallia plerisque in locis incultis, haud procul à mari, reperitur. Bilofellam minorem gnaphalium montanum vocant; quod locis montosis proveniat, ac folia ferat incana; mollia, ad imum pene tota, uti in bellide, reliquo caule pusillis, perpaucis & exilibus: in summo, sive fastigio flosculos habet parvulos, quatuor, quinque, pluresque

Gnaphalium montanum suaverubens Lob

simul junctos, quandoque albos, nonnunquam è rubro purpureos, subinde è purpura nigricantes, non raro roseis, alias ex candido rubroque mixtis radix parva tenuis adnatis fibris descendit. Tota planta vix sesquipalmum æquat. Aridis utriusque Germaniæ locis, colibus, montiumque jugis satis familiaris. Pro gnaphalio antiquiores Botanici exhibent plantam, quam vulgo filaginem vocamus, ac à Plinio herba impia dicitur lib. 24. cap. 19. Herba impia vocatur, incana, roris marini asperæ, Thyrsi modo vestita atque capitata. Inde alii ramuli assurgunt sua capitella gerentes. Ob id impiam appellavere, quoniam liberi super parentem excellunt: alii potius ita appellatam, quod nullum animal eum attingat, existimavere. Vulgata herba impia mollis ac tomentosa herba est. Quare non usque adeo à veritate aberrant, qui pro gnaphalio exhibuerunt. Cauliculos profert tres, aut quatuor dodrantes, quandoque aliores; circa quos foliola oblonga, angusta, utraque autem molli ac araneosa lanugine pubescentia: flosculi in fastigiis cauliculorum eminent, è luteo pallentes, in pappo tandem evanescentes, quorum posterius nati longioribus insidentes pediculis, priores superant; radix tenuibus cirris confibrata. Hujus nonnulla genera recentiores observarunt, quæ in phytopinae recenset Bauhinus, quem adeat lector. Filaginem Hermolaus cartosilaginem vocat; cum potius, ut Cæsalpino placet, dicenda sit ceratophylax; quod partem oculorum ceratoidem, id est, corneam tunicam defendat, salutique percussam restituat.

Divise

Filago, five Gnaphalium minus.

Divisio, inquit magnus Scaliger, mirabilis, τεχνωδῆ καὶ σκαυδικωδῆ à florum ratione statuitur. Sanè τὸ τεχνωδῆς, ut in phlomis, & salviis & borry: altera verò divisionis pars non respondet. Cæterum apta erat eorum quæ umbellam gerunt: qualia sunt sæniculacea. At ille, σκαυδικωδῆ, ab herba maximè ignobili: & mox σκαυδικωδῆ exponit per κικωμωδῆ. Sanè igitur dixisset κικωμωδῆ, quod facit postquam πὶ τεχνωδῆ exsequitur est. Locus vero, præsertim grammaticis minime negligendus est, qui in Euripidis vita scandycem herbam cum legunt, & quid sit nesciunt, hinc unam è cichoraceis intelligunt speciem. In codice Græco tertia divisionis pars est μωφῶνα, quod & omisit Theodorus, & auctor ipse nullo est exemplo profectus, & mendum est. Hactenus magnus Scaliger. Scandycem esse ignobilem satis herbam, constare arbitror; nec Theophrastum unquam σκαυδικωδῆ scripsisse. Caput sequens satis docet κικωμωδῆ legendum. Tertia divisionis pars est μωφῶνα. Quæ μωφῶνα sint, me ignorare fateor. Non enim verisimile, de aconitis inter olera agere magistrum. De polii generibus, vel coma præditis plantis fortassis loquitur. Apud Nicandrum hoc epitheton polio adscribitur; cum Poëta in Alexipharmacis, canit Ἄστυ δὲ πολλοὺ μωφῶνα ἀρσενεὺ ἀήνην. Saturam laborantem etiam polii masculi mures interimentis flore. Ad hunc locum Scholiastes κρῆσει ἀντιτὸ ἀνθὸ τῷ μωφῶνε πολλὸς ἰδῶς δὲ μωφῶνος ἀρσενεὺ, ἔτι γὰρ ἔτι κικωμωδῆ πικρῆ, ἔτι μὲν ἀνά σελήνην ἐν λαβείν πολλὸς ἀνθὸ, καὶ κηράν βλάστας, καὶ κρῆσει δὲ κῆριν — Purgat ipsum stas mures occidentis polii. Privatim ηγοτονον vocavit. Nemo enim polium sic vocavit, nec tollit mures. Iubet itaque capere florem polii, ramulos rutæ, & testiculum castoris. Supra libro sexto cap. primo ex Hesychio μωφῶνον ἀγοτίαν dici probavimus. Ἀγοτίαν Hesycho herbam dicit, qua canes à serpentibus demorsis curantur. Adversus serpentes polium, & hoc μωφῶνον, quod idem, ac μωφῶνον, vocat Nicander. An verò Theophrasti ejusve ævo polium quispiam μωφῶνον vocavit, affirmare nequeo. Hæc enim exercitii tan-

tum gratia, dixi. Ita tamen ut si fortè verum sit Theophrasti ævo hoc nomen obtinuisse polium, quilibet hunc locum de coma præditis plantis explicare possit.

Hunc Plinius his verbis lib. 1. cap. 17. exscripsit locum. Multis inter hæc æterna folia, sicut quibusdam arborum, in primisque heliotropio, adianto. Aliud rursus spicatarum genus, ex quo est cynops, alopecuros, stelephuros (quam quidam ortyga vocant), alii plantaginem, de qua plura dicemus inter medicas, thryallis. Ex his alopecuros spicam habet mollem, & lanuginem densam, non dissimilem vulpium caudis; unde ei & nomen. Proxima est ei & stelephuros; nisi quod illa parti culatim floret. Cichorium & similia circa terram folia habent, germinantibus ab radice post virgulas.

Inter spicosa numerat plantaginem, eique varia antiquissimis temporibus, nomina fuisse, ex hoc loco probari potest. Vulgatissimum tamen ἀρίγλασσον, quamvis Theophrasti temporibus ἐρίφου, & vulgare nomen fuisse videtur. Ἀρίγλασσον, five ἀρίγλασσον dictum videtur, quod agni linguam referant folia. Plantaginem cap. 1x. hujus libri Theophrasti inter plantas, quæ humi sparsa folia habent, numerat. Hoc capite xi. qua ratione diutius floreat docet, (sed hoc infra examinabo) etiam inter spicatas recenset plantas. Plantaginis duo genera Dioscorides lib. 2. cap. 153. describit. Ἀρίγλασσον (additur in Oribasii codice, ὡς δὲ ἰστανύουρον, ὡς δὲ πολύουρον, à nervis sic vocant. Hæc etiam apud neotericos nomina obtinet plantago. Pro numero enim nervorum plantaginis genera faciunt; ac aliud trinervium, five τριούρον, aliud pentaneuron, aliud heptaneuron, aliud polyneuron vocant.) διττὸν ἴσιν, τὸ μὲν μικρόν. τὸ δὲ μέγαν. ἴχει δὲ τὸ μὲν μικρόν φύλλα στενωπῶρα, καὶ μικρότερα (Oribasii μακρότερα. Hæc lectio non omnino à Saraceno improbat, quod majoris plantaginis folia lata quidem sunt, at non adeò longa: minoris vero folia pro proportionem longiora simul & angustiora visuntur; quod omnino verum esse, docet experientia) & μαλακώτερα, καὶ λευκώτερα; καὶ λεπτότερα, καὶ ὡς δὲ γωνιοειδέϊ (Doctiff. Saracenus καὶ ὡς γωνιοειδέϊ, vel γωνιώδη; alioquin, inquit, ista de foliis accipienda essent, quasi voluerit Dioscorides ea jam à suo pediculo anguloso in terram procumbere, atque καὶ ὡς πρὸς τὸν γῆν, ἀνθὲ ἀρσενεὺ. τὸ δὲ πρὸς τὸν γῆν, ἀνθὲ ἀρσενεὺ. τὸ δὲ μέγαν, ἰστανύουρον, πλάτυφυλλον, λαχαιώδες. καὶ ὡς δὲ ἰστανύουρον, ἰστανύουρον, ἔστι πικρῶς, ὡς μίσην μικρὸν κορυφῆς ἀρσενεὺ ἀρσενεὺ καὶ λεπτό. ἴχει δὲ ἰστανύουρον ἀπυλάει, δασυέει, λευκαί, πικρῶ δακτύλι. γωνιώδη δὲ ὡς δὲ πρὸς τὸν γῆν, ἀνθὲ ἀρσενεὺ καὶ φραγμῶν, καὶ ἰστανύουρον ἰστανύουρον δὲ τὸ μέγαν &c. Plantago dum est generum: minor enim una est, major altera. Ac minor quidem, foliis prædita est angustioribus, minoribus, (longioribus Oribasius) mollioribus, levioribus, ac tenuioribus. Cauliculis verò angulosis ad terram inclinatis; floribus autem pallidis, ac semine summis caulibus emicante. At major & amplior latiorque est, & latifolia in oleis usum apta. (Sunt qui λαχαιώδες brassicæ similem vertant: quia λαχαιῶνος nomine Græci brassicam designant. Alii verò, cum Atheniensibus beta, ut supra diximus, καὶ ἰστανύουρον λέχαιον dicitur, betaceum vertere malunt. Accedit quod maximè betæ assimiletur. Saracenus tamen oleaceum interpretatur; idque vel quod oleis modo seratur ac fruticet, vel quod oleis usum præferet. Quod ipse probat Dioscorides, cum infra dicit ἰστανύουρον τὸ λέχαιον μὲν ἄλλων καὶ ἔξωθεν λαμβανόμενον. — Costum vero olus cum sale & aceto sumptum. Idem etiam non ita multo post, vice betæ plantaginem cum lenticula coqui solitam scribit, δίδεται δὲ καὶ μετὰ φακῆς ἀντὶ στυλῶν στυφόμενον. Datur in locum betæ, cum lenticula costum.) Caulis huic angulosus, subruber, cubiti altitudine, à medio ad verticem tenui semine circumdatus. Radices subjacent teneræ, hirsutæ, candidæ, digitali crassitudine. Nascitur in paludibus, sepibus, ac locis uliginosis. Major porro efficacior est. Recentiores multa plura observarunt genera, quæ à Bauhino in phytopynce recensentur. Meminit Plantaginis Plinius lib. 25. capite 8. Celebravit & Themison medicus vulgarem herbam plantaginem, tanquam inventor, volumine de ea edito. Duo ejus genera. Minor angustioribus foliis & nigrioribus, lingua pecorum simillimis (hac de causa ἀρσενεὺν dicta à Græcis. Auctuarii auctor

auctor ei esse *αργεον*, *οι δε αεθβατειον*, *οι δε κυνολωσον*, nonnulli arnon quasi aguinam; alii probation, quasi pecoris linguam, vel ovinam, alii cynoglossum quasi canis linguam, alia tamen planta cynoglossi nomen habet (de qua mox) caule anguloso, in terram inclinato, in partem nascens. Altera major foliis laterum (costarum) modo inclusa; quæ quia septena sunt, quidam eam heptapleuron vocaverunt; huius & caulis cubitalis est, ut napi similis. Nascentur in humidis multo efficacior. Napi similem caulem, inquit. Viri doctiores auctoris scribas, quorum in his colligendis opera utebatur, legisse, *καυλος η ναπος τετα ζωιδης*; vel apud Herbarium Græcum, ex quo hæc sumpta sunt, scriptum fuisse, *καυλος δε αιπιδς βύτου*, caulis huius procerus. Sed non est in culpa Plinius, quia Cornarius in antiquissimo exemplari scriptum refert. Huius & caulis cubitalis est & angulosus. Solet alioquin, vel non satis attendere ad Liberti verba, vel vocum vicinitate decipi Plinius, uti quæ sequuntur satis ostendunt. Iungitur, inquit, cynoglossos (nempe buglossus & plantagini) caninas, imitans linguas (in altero exemplari legitur imitatur) copiatius operibus gratissima (dicimus cynoglossos & cynoglosson) ajuntque quæ tres Thyrsos seminis emittat, ejus radicem potam, ex aqua ad tertianas prodesse, quæ quatuor ad quartanas. Posteriora hæc ex Dioscoride transcripsit; qui hæc non de cynoglossos, sed arnoglossos recenset. Cynoglossi Historiam Dioscorides lib. 4. cap. 129. his fere verbis tradit, *κυνολωσον φύλλα εχει αγγυλωσον η τε παλαιου φυλλου ημεριου, στενωτερον δε η μικροτερον, χροιδη, ακωλον, επι ης ιερωμιον. φεται οι αμμοδωπι τοποι. Cynoglossum folia latifolia plantaginis habet, at angustiora, & minora, lanuginosa, caule vacat, humique sternitur; provenit in sabuletis. Recentiores cynoglossum, caulem floremque emittere observarunt; Illud etiam, quod nec primo, quandoq; nec secundo, tertioq; anno caulem emittat, sed solummodo foliis humi sparsis conspiciatur, caule, flore, semine viduum. Eo toto tempore quo caule destitutum fuit, à Dioscoride observatum fuisse fit verisimile. Ni forte caule vacare voluit Dioscorides cum humi sternitur, eoque tempore adversus canum morsus, alopecias &c. prodesse maximè; alioquin Plinius semen ejus observavit; Iungitur & cynoglossos — est alia similis ei, quæ ferat lappas minutas: ejus radix, pota ex aqua ranis & serpentibus adversatur. Non similis est cum vulgata hæc cynoglossos, sed planè eadem. Picturas duas addidimus, quarum altera cynoglosson caule viduum,*

Cynoglossum cum flore.

Cynoglossum sine flore.

foliis humi stratis exhibet; altera cum caule, flore, semineque. Cynoglossi genera nonnulla observarunt recentiores, de quibus Lector videat Bauhinū in phytopinace. In Batavia cynoglosson maximum non raro occurrit, sed id soli terræque diversitati adscribo; etiam vulgare majus, cujus figuram addidimus. Hoc caulem emittit cubitalem, rotundum, & ipsum aliquatenus incanescens (observavi semel atque iterum esse rubentem quandoque) in alas divisum, circa quas ordine digesti flosculi, puniceo colore purpurascens; quandoque, sed rarius albo; succedunt singulis quaternis simul cohærentia semina, aspera, & lapparum modo vestibus inhærentia; medius inter quæ stylus exiguus, non raro durus ac pungens. Radix est crassa, recta, atque descendens. Errare illos vix dubito qui plantagine mediam Dodonæi, sive incanam Lobelii pro cynoglossos habent. Folia enim hæc emittit nec angustiora multum, nec minora à vulgata; nec locis arenosis, sed humidis nascitur. A vero etiam illi recedunt, qui lycopfin, sive echium Dodonæi alterum, pro cynoglossos ostendunt. Nam hæc arnoglossos vulgari folia habet planè dissimilia, aspera quidem, sed non lanuginosa. Ad plantagine redeo. A Theophrasti plantagine Dioscoridis diversa esse scribit magnus Scaliger; ac quam vulgo lanceolata vocant, pro Theophrasti agnoscit plantagine. Sed hæc acutam satis ostendit spicam, major vero minus acutam, Lobelius melampyron esse, sive triticum vaccinum stelophyron putat; quod infra examinabimus.

Vulpinam caudam, sive alopecurum satis diligenter describit Præceptor. Nomen accepisse scribit, quod vulpium caudis similem ferat spicam. Genuculatis culmis, foliisque frutaceis similis est, culmos tamen habet breviores, foliaque minora; spica ejus nec acuta, nec aristata est, sed mollis, hirsuta, densaque lanugine constans; haud multum dissimilis vulpium caudis, semine fata faris feliciter affurgit, sponte in arvis Galliæ, præsertim Narbonensium provenit. Quæritur an alopecouros Theophrasti, & λαγωπυργος Hippocratis eadem, an diversa sit planta. His fere verbis lagopyrum describit Divinus senex, lib. de ulceribus *Πληροει δε μεγαλιτε τε κοιλα τε κηβαρη, ποιη η λαγωπυργος ονομα. εστι δε πιτωρησιον ομοιον, οταν αναιεττω. μικρον τε φυλλον ασατε ης το ης ιλαιης ης μακροτερον. Maximè autem replet cava, pura, herba lagopyrus nomine: est autem tritico (interpres Cornarius πιτωρησιον non πιτωρησιον est, fursuribus, legit, cujus malim lectionem sequi,*

sequi; præsertim cum codices exstent, in quibus sic scriptum reperitur, *similis ubi arefcit, folio parvo velut olea, sed longiore*. Galenus in glossis *λαγωπυργος*, tum per *λαγωπυργος* exponit, & obscurum per æquè obscurum interpretatur. *λαγωπυργος*, inquit, *ἢ λαγωπυργος καὶ λαγωπυργος βοτάνη*. Alii lagopoda Dioscoridis Pliniique putant. Neuter hujus tradidit ullas notas; sed uterque, tanquam vulgatissimam herbam, ejus delineationem omisit. Dioscorides lib. . cap. 17 & Plinius lib. 26. cap. 8. Pro lagopode recentiores ostendunt plantam cujus effigiem addendam curavimus, quæ in pilosa spica glumas villosasque quasi aristas mollicellas, leporini pedis hirsutiem & colorem æmulantes, habet. Tritico cum arefcit multo similior alopecuros quam lagopus, idque quia & folium, & culmum tritico simile gerit alopecuros; lagopus vero culmum tritici, folium trifolio simile; lagopi vero folia olivæ similia quam alopecuri, sed minora oleaceis fert lagopus, ternaque è viticulosis cauliculis. Majora oleæ fert alopecurus, cujus & oleæ comparari possent, si latiora & minora paulum forent. Utraque ulceribus cavis replendis satis aptam fert spicam. Alopecurus vel major, vel minor reperitur. Major spica est rotundior, minor longiore: Variat hæc in magnitudine & spicarum longitudine, quæ in altera longior, in altera brevior & rotundior. Est & altera alopecuros Lobelii major, spica longiore, quam alii juncum marinum gramineum, foliis schœnanthi appellare malunt; Lagopi etiam genera nonnulla. Trium icones adpingi curavimus, & hæc Baravo in solo maxime reperiuntur. Lagopus five pes leporinus minor. Hujus spica colore variat: nam lutea,

Lagopus major aliter Dodon. five Lagopus folio pinnato.

Lagopus minor.

Lagopus major folio trifolii Dodon.

sed rarius videtur, sæpius cineritia aut albescens, nunquam rubescens. Memini me rubram purpuream vidisse. Magnitudine etiam variat. Nam aliquando major, aliquando minor spica conspicitur, sed solo hoc debetur; etiam & illud quod foliis aliquando latioribus, aliquando angustioribus reperiatur; nec non cauliculo altiore, & humidior; frequens in segetibus, nec non locis siccoribus ac aridioribus (non tamen omnino fabulosis) reperitur. Alterum genus lagopum folio pinnato vocant. Hujus varietas in folio, quod marcescens in calidioribus regionibus nitore, lævore ac striis elegantissimis avium pennas imitetur, foliis filicis osmundæ par. Tertium genus lagopum folio & facie trifolii pratensis vocant. Quartum genus describit Lobelius, & angustifolio lagopum vocat.

Non tantum spicata est *θεράκη* tertium verbasci genus, sed omnia verbasca, eo tantum excepto quod salvifolio est, verbascum: *φλόμος* Græcis dicitur, à *φλόγω* *υρο*. *φλόμος* itaque, quasi *φλόγος* *flamma*, quod hujus foliis caulibusque pro elychniis uterentur. Apud Suidam *φλώμος* legitur; *φλώμος βοτάνη ἢ καὶ ἀπὸ ἐλευχίου γένεται*.

Verbasum foemina flore pallido,

stipatum albis, vel subpallidis odoratis, radix pollicari est crassitudine.

Mas foliis constat incanis, sed minoribus; caulis quandoque trium, vel quatuor cubitorum conspicitur magnitudine, floribus odoratis, foeminae similibus; sed minoribus. Nigro verbasco nigricant folia, haud quam lanuginosa aut mollia, sed aliquantulum aspera, & nonnihil graveolentia, magnitudine foeminae: singulares caules respondent: flores quoque assimiles, lutei, staminibus in medio, nec radix differens est. Sylvestre verbasco illud est, quod vulgo phlomos, sive verbasum salvi folio Mathioli vocant; foliis est scabris, albidis, aliquantum hirsutis, salviae similibus, quadrangulis, in virgis lignosis, bicubitalibus, ac interdum multo majoribus; flores verticillatim superiores cauliculos ambiunt, patentibus lamii floribus similes, sed majores & colore lutei, radix nigricans & lignosa. Lugduni Bavorum in horto Academico vidi hoc verbasum humanam altitudinem superare; in nostro quotannis floret, verum tantum bicubitale est. Huic simile quod φλόρον λυχνίτην vocant. Folia hoc salviae tenuifoliae penè similia fert; longiora tamen & angustiora, crassiuscula, candicantia, inferiore parte densa, & fere alba lanugine (quae in altera non usque adeo conspicua) prorsus obsita. Inter haec cauliculi exeunt drodrantales plerumque, interdum paulo majores, quadranguli, villosi & candicantes, è quorum geniculis bina folia longiuscula, superioribus similia, inter se opposita alternatim nascuntur; cauliculorum fastigia breviora habent, & sede latiuscula: flores lamii, lutei coloris, circa extremos cauliculos verticillatim ex densa lanugine, & quasi villis quibusdam pallidis prodeunt, coma plerumque inflexa & nutante; radix nigricans in altum demittitur, fibris convestita. Hoc genus phlomon lychnitin quidam Dioscoridis esse credunt, de qua mox. Phlomides quidam putant esse eas plantas, quas vulgo primulas veris vocant. sed his nec folia rotunda, nec hirsuta. Ultimum genus vulgo lychnitin, sive θρυαλλίδα Dioscorides vocari ait. Jam dixi quosdam pro lychnitide habere verbasum salvi-tenuifolium, idque quia ejus folia non modo sicca, sed etiam recentia oleo imposita ellychnii vicem supplere possint, si accendantur. Theophrastus θρυαλλίδα inter spicata recenset, quae nec acutam, nec aristatam gerunt spicam. Verbasum hoc spicatum an dici possit, merito in

dubium vocari posse, descriptio data & icon satis ostendunt. Thryallidis folia pingua, inquit, Dioscorides; hujus scabra & macra, quae crassa dici nequeunt. Quod Mathiolus pro lychnitide ostendit, id nobis proximè ad descriptionem accedere videtur. Spicatum genus hoc

Verbasum lychnites Mathioli, mas alter Lobelij.

Verbasum mas prior Lobeijl.

foliis verbasci maris pinguibus, molli canaque lanugine obductis flosculos fert luteos interdum; sed rarius albos. Insuper à mari differt, quod plures ostendat spicas, hoc est quod caulis in plures, parte superiore, ramos dividatur. Clariss. & Celeberrimus Botanicus,

cus, ac in re botanica facile princeps Lychnidem coronariam, de qua supra, Thyralida esse contendit, in super lychnitum flore esse rubro, idque quia Nicander in Theriacis cecinit

ἴσατε λυχνίς ἐνεργεῖν, ἐρευνήεις τὴ θρύαλλιδος.

Lychnideque inferna, rubraque Thyralide natum.

Rubrum dixit poeta; non quod totus flos ruber sit, sed quod lineolas quasdam rubras habeat. Lychnidem hanc non esse θρυαλλίδα probatur, quod foliis conttet nec crassis, nec pinguibus. Et quod maximè cogit à Clariss. viri sententia abire est, quod nec spicam, nec spicæ simile quid ferat. A verbasco ad Æthiopidem venio, quod verbasco ac comparari à Dioscoride capite sequenti video. Immo inter verbasca à nonnullis poni, ac ab aliis vocari Æthiopim phlomitim. De Æthiopide hæc Dioscorides, Ἀίθιοπις καὶ αὐτὴ τῶν ἰσχυρῶν φλόμων ἔχει τὰ φύλλα, δασέα ἢ λίσσιν (Ald. ἢ λίσσιν) ἢ πυκνά, ἐν κλάσσει τὸν πυθμῖνα τῆς ρίζης. καυλὸν τετραγώνον, παχὺν ἢ τετραγώνον, ἰσοκύβητον, μελιτταίνην ἢ ἀρεκτίου μεγάλων ἀκέραια πολλὰς. κρηπὸν δὲ ἰσχυρῶν μίγθου οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ ἀρξίον ἢ ῥίζας δασέας αὐτῶν πυθμῖνα ἢ ποδάς, μακροῦς, παχύας, γυρομένους κρηλώδεις. γίνονται ἢ ἕλησι μίγθου μέλαινα ἢ σκληροὶ κρηπὸν ἰσχυρῶν. ἡλικίῃ ἢ γυνάτει κρηπὸν τὴν Μεσογείαν ἢ τὴν ἰδίαν. Æthiopi folia etiam habet verbasco similia, perquam hirsuta, densaque, & circa imam radicem orbem conspicientia: caulem quadrangulum, crassum, & scabrum, similem apiastro aut arctio, multis concavum alis. semina, erui magnitudine, bina in singulis conceptaculis; radices ab eodem cespite numerosas, longas, crassas, & gustu glutinosas, quæ sicca nigrescunt, duranterque ut cornua videri possint. plurima in Messenia & Ida nascitur. Hæc de Æthiopide Plinius lib 27. cap. 4. Æthiopi folia habet phlomo similia, magna, & multa & hirsuta ab radice; caulem quadrangulum, scabrum, similem arctio, multis concavum alis: semen eruo simile (Dioscorides magnitudine) candidum (hoc unde habeat Plinius ignoro, nigrum semen habet planta quæ vulgo pro Æthiopide ostenditur) Radices numerosas, longas, plenas, molles, glutinosas gustu. Sicca nigrescunt, duranturque (opt. codex indurescunt) ut cornua videri possint. Præter Æthiopiam (nec hoc Dioscorides) nascuntur, & in Ida monte Troadis & in Messenia. colliguntur autumno, siccantur in sole aliquot diebus, ne situm sentiant — sed quæ ex Æthiopia venit, eximia est. Idem Plinius lib. 24. cap. 17. Æthiopi da in Meroe nasci, ob id & meroidem appellari folio lactuca hydropicæ utilissimam. Vel fallitur Plinius, vel aliam quam Dioscorides Æthiopidem describit. Æthiopidem Plinius dictam putavit, quod optima in Æthiopia nasceretur. Id ex verbis citatis colligi potest, ac ex præfatione libri 27. Itemque Æthiopidem ab exiis sideribus axe alia præterea aliunde ultro citroque humanæ salutis in toto orbe portari, immensa Romanæ pacis majestate. Alii, cum viderent præter Plinium meminim tradere in Æthiopia provenire, vel inde adferri, per anthiphrafin hoc nomen inditum putant, quod candida sit tota planta. Ob candida, molliaque folia, nec non caules, Monspelienfis cotoniam vocant. (si modo ea planta Æthiopiæ cui vulgo nomen illud damus.) Alii Æthiopidem dictam credunt, quod fuliginosa sit, ac quasi cinere aspersa. Αἰθίοψ enim Græcis fuligo, sive savilla adulta. Nec desunt qui à nigra radice nomen accepisse putant. Horum, ut etiam Plinii, improbamus opinionem. Æthiopiæ, vulgata satis planta, foliis constat latis, mollibus, albidis, lanuginosis, verbasci similibus; sed candidioribus, copiosioreque lanugine pubescentibus, per margines sinuosis, ferratis, magna ex parte orbiculariter humi decumbentibus. Caulis quadratus, hirsutus, incanus, cubitalis, nonnunquam sesquicubitalis, in ramulos sive alas distributus: Circa

quas flores per intervalla ordine digesti, candidi, cucullum referentes, lamii floribus similes; Semen hormino non dissimile; plura in uno vasculo, non bina, ut Dioscorides scribit, nec erui magnitudine, sed minora paulum. Radices habet longas, quæ antequam caulem proferat planta, glutinosæ & viscidæ sunt; secus postquam in caulem abierit, eadem exsiccata nigrescunt, ac duræ admodum fiunt; non tamen adeo ut cornu duritiem acquirant. Nec hanc mentem Dioscorides esse puto; verum duras esse, formamque cornu non dissimilem ostendere. Qui hanc phlomon lychnitum putant, à verò aberrant; quod nec folia pingua, sed squallida ferat. Altero à fatu anno planta hæc caulem, florem, ac semen fert, ac deinde ut plurimum perit, rariusque superites manet. Hyemis sævitiam apud nos tolerat, nec unquam perisse observavi. De hac Plinius lib. 26. cap. 4. Super omnia adjuvère cum magica Vanitates, in tantum evectæ, ut abrogare herbis fidem cunctis possent. Æthiopide herba amnes ac stagna sicca conjectu, tactu clausa omnia aperiri. Fidem superat quod Cogheus scribit lib. 2. cap. 24. Quid in Æthiopide apparet, cujus vi claustra aperiantur? At ajunt tamen aperiri, recenti etiam Venetiis insignis furis exemplo. Que res nisi pravorum potius demonum vim sequitur (quod maximè arbitramur) non habebit aliam causam, quam formam. Hæc si vera forent, & hac si polleteret virtute Æthiopiæ, apud Batavos laqueo pœnas non luerent fures. Quippe non solent laqueo puniri, ni plura claustra fregerint, fenestras, forelque vi aperuerint.

Plantaginem non particularim, sed per totam spicam flores edere, ad instar tritici, scribit Præceptor; cum tamen eodem hoc capite contrarium scribere videatur. Ex fingulis enim floribus proventium prorogare scribit. Id quod in vulgata plantagine, maximè in rosea observare licet. Dicendum stelephurum, & arnoglossum vulgare, plantas diversas esse. Id quod ex hoc Theophrasti loco satis clarè percipitur. Quæ vulgari plantagini similitudo cum cauda; vulpina huic stelephurum similem esse inquit Theophrastus, nisi quod alopecuros particularim, non per totam spicam, uti stelephuros, flores proferat. Insuper flos plantaginis neutiquam lanuginosus, etiam acuta ejus est spica, cum nec acutum, nec aristatam stelephuri spicam scribat Theophrastus. Denique quæ plantagini cum tritico similitudo? Theophrastus stelephurum tritico similem facit, nisi quod foliis sit latioribus. Quæ stelephurus sit planta me ignorare fateor. Fortassis non multum à verò absunt qui triticum vaccinum vulgo dictum pro stelephuro habent. Caulem gerit cubitalem, aut minorem, in alas divisum; folia oblonga, acuminata, nigricantia, per oras ferrata, osyridis vel rubiæ latiora, quæ tamen si dispari magis ordine, tamen stellatim oriuntur. Spicas in summo caulium latis, crassas, aspectu pulchras, caudæ vulpinæ non usque adeo dissimiles, foliorum florumque è cæruleo purpureorum plenas; quæ postquam defloruerint, ex luteo ceruleoque permixtis virent, ac complures folliculos latis proferunt, in quibus bina ut plurimum semina, triticeis similia, sed minora nigrioraque. Variat hæc floris colore, vel est infernè supernèque puniceo medio candidis foliis laciniatis, vel infernè puniceo, supernè luteo, foliis minoribus: vel flore luteo in summo albicantem, vel infernè candido, supernè luteo, vel ex albo viridique mixto. Reperitur & alia tritici vaccini species, quæ dodrantem aut sesquiunciam vix superat, tota facie superiorem præfert: Sed flos illi luteus, & folia altius divisa, coronopo propria. Et hac de causa fortassis ortygos nomen ei datum. Alii triticum vaccinum pro melampyro Theophrasti habent, quorum opinionem libro sequenti examinabimus.

Κ Ε Φ. Ι Α.

С А Р. X I.

Cichoracea omnia annuo folio constare. Item de caule cichoreæ, id est intubi. De porcellia, aphaca, amaragine. Hinc repetitio differentiarum radicum. De astula regia, epimenidea, scylla, aro, dracunculo, ense, Theseo.

Τ Α δὲ κίχωρωιάδῃ, πάντα μὲν ἐπιπέδιόφυλλα καὶ ριζόφυλλα. βλατάνει δὲ μετὰ Πλειάδα πολλὸν τῆς ἀφάκης. τοῖς δὲ καυλοῖς καὶ ταῖς ρίζαις

* αἰ ριζας. Ald. & Bas.

μεγάλων ἔχουσι διαφορῆς. * οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀλλῶν

C Ichoracea vero omnia folio annuo, & ab radice foliata sunt. Germinant post vergilias, aphaca excepta. Sed caulibus atque radicibus differentias magnas habent. Quippe cum cæterorum caules simpliciores minoresque exurgant, Cichoreæ, id est

ἀπλόστροι καὶ ἐλάτεις· ὁ δὲ τῆς κίχως μίγας, καὶ
 ὀποφύσεις ἔχων πλάσις. ἐπὶ τῇ γλίχρῳ ἔδυσδιαί-
 ρετῶ. διὸ καὶ δεσμῶ χρωῶνται. ὡς βλαστὴν ἢ καὶ
 τῇ ρίζῃ, καὶ ἀλλως μακρορίζον. διὸ καὶ ἀσώλεθρον.
 ὅταν γὰρ ἐκλαχάνιζονται, πάλιν τὴν ὑπόλοιπον δὲ-
 χὴν λαμβάνει γενέσεως. συμβαίνει δὲ καὶ ὡς ἀνθεῖν
 αὐτῆς μέρος ἄλλο καὶ ἄλλο. καὶ τῆς ἀχρῆς τῆς μετο-
 πώρας, σκληρῶ δοκεῖν εἶναι τῆς καυλῆς. φέρεται ἢ ἔ
 * λῆβον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα φεῖ τὰ ἀκρῶ τῶν καυλῶν. ἢ
 ἢ ἢ ὑποχοίρις λειοτέρη καὶ ἡμερωτέρη τῇ προσόψει
 ἔ γλυκυτέρη, καὶ ἔχ ὡσπερ ἢ ἢ χανδρῆς ἄλλα τὸ
 ὄλον ἐκ ἐδάδιμο. αὐτῆ γὰρ ἀβρωῖα καὶ ἐν τῇ ρίζῃ
 δριμυῶ ὄπον ἔχει καὶ πολύν. ἀβρωῖα δὲ καὶ πικρῶ ἢ
 ἀφάκη. πρῶτῃ αὐτῆ δὲ, ἔ τυχὺ γρησάκει καὶ ὀπο-
 παπῶσται. εἴτ' ἄλλο φύεται πάλιν καὶ ἄλλο. καὶ τῶ
 παρ' ὄλον πιεῖ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ, ἀχρῆ τῆς ἴερως
 τὸ δ' ἀνθ' ἢ μηλωσίδες. ὡσαύτως δὲ καὶ ἢ πικρῶ καὶ
 γὰρ αὐτῇ τῷ ἢ αὐτῆ, καὶ ὡς ἀπλοῦσα δὲ ὄλα τῆ
 χειμῶν καὶ τῆς ἴερως ὡς ἀνθεῖ. τῇ γένσει δὲ πικρῶ.
 διὸ καὶ τὸνομα εἴληφε. αὐτῶ μὲν ἐν ἐν ταύτης ταῖς
 Διαφοραῖς. πικρῶ τὸν δὲ ὡς ἐλέχθη καὶ τῶν ἄλλων
 λαμβάνει ὁμοίως. πολὺ δὲ π γένεσιν ἐστὶ ἔ τῶν σερ-
 κῶ ρίζων ἢ κεφαλορ ρίζων. ἔ τῶν τὰ ἄλλα ἔ * καθ'
 αὐτὰ τὰς Διαφοραῖς ἔχει, ρίζας τε καὶ φύλλους, ἔ καυ-
 λούς, καὶ ταῖς ἄλλαις μορφαῖς. τῶν γὰρ ρίζων, ὡσπερ
 εἴρηται ὡς ἄνω, αἰ μὲν λεπυρώδεις, αἰ ἢ σερκώδεις. ἔ
 αἰ μὲν ἔχουσι φλοῖν, αἰ δ' ἄφλοιοι. ἐπὶ δὲ αἰ μὲν
 στρογγύλαι, αἰ δὲ περὶ κῆρας. ἔ αἰ μὲν ἐδάδιμοι, αἰ ἢ
 ἀβρωῖα. ἐδάδιμοι μὲν γὰρ ἔ μόνον βολβοί, ἔ τὰ ὅμοια
 τῆς ἀλλῆς καὶ τῆς ἀσφοδέλης ρίζα, καὶ τῆς σκύλλης.
 πάλιν ἔ πῶς, ἀλλὰ τῆς Ἐπιιδριδείας καὶ κῆρας, ἢ
 ὀπο τῆς χρήσεως ἔχει τὴν προσήγοριαν. αὐτῇ ἢ γεν-
 φυλλοπέρα καὶ λειοτέρη τῶν λοιπῶν ἐστὶν ἐδάδιμος ἢ
 καὶ τῆς ἄρας, καὶ αὐτῇ καὶ τὰ φύλλα προσοφειψήθηται ἐν
 ἔξει. καὶ ἐστὶν ἢ δὲ αὐτῆ καὶ τῶν τὰ ῥήγματ' ἀραγῆ.
 ὡς ἢ τὴν αὐξήσιν αὐτῆς ὅταν ὀποφυλλίζῃσιν. ἔχει
 ἢ μέγας σφόδρα τὸ φύλλον. ὁ ἀνορύξαντες, ἐρίφωσιν
 ὅπως ἀ μὲν βλαστῆν, ἀλλὰ πᾶσαι ἔλκη τὴν τρο-
 φῶν εἰς αὐτὴν. ἔ ἢ τῶν βολβῶν πινεσ πιεσισω-
 πηγῆτες. ἢ ἢ τῆς δραστικῆς (καλῆσι γὰρ ἢ π δραστικῆς
 πονᾶρον. Διὰ τὸ πὴν καυλὸν ἔχειν ἴνα πικιλία) ἀβ-
 ρωῖα καὶ φαρμακώδης. ἀλλὰ ἢ τῆς φαρμάκου κα-
 λυμένης γλυκεῖα τε εἴηθεῖσι. καὶ τριφθεῖσι μινυ-
 μένη τῶν ἀλεύρων, πιεῖ τὸν ἄρτον γλυκὺν καὶ ἀσπῆ. στρογ-
 γύλη δὲ ἐστὶ καὶ ἄφλοιος, καὶ ὀποφύσεις ἔχουσι μικρῶς,
 ὡσπερ τὸ γήτυον. * πλάσις δὲ εὐρίσκουσι ὡς ταῖς
 σκολοπίαις, χαίρει γὰρ ἔ ἢ συλλέγεται τὸ ζῶον. ἢ δὲ
 τῆς ἢ ἢ τῆς, τῇ μὲν γένσει πικρῶ, τριβομένη ἢ κοι-
 λία ὑποκαθαίρει. φαρμακώδεις ἢ πινεσ εἰσι καὶ ἔπε-
 ραι. πλάσις ἢ ἔπε φαρμακώδεις ἔπε ἐδάδιμοι. καὶ
 αὐτὰ μὲν ἐν ταῖς ρίζαις αἰ Διαφοραῖ.

* λόμοι Al. Bas.
 † ὑποχοίρις Al. Bas.
 ‡ χονδρῆλα
 * καὶ ὡς εἰαυτῶν, καὶ ὡς τῶν ἄλλων ταῖς.
 † Δραστικῆς
 ‡ Δραστικῆς
 * πλάσις ἢ εὐρίσκουσι σκολοπίαις. Al. Bas. πλάσις δὲ εὐρίσκουσι τὰς σκολοπίδρας.
 † Συλλέγει Al. Bas. ἢ τῶν ρίζων τῶν

intubi, magnus, multique ramulis brachiatus, lentus
 item, & dividi contumax est. Qua de causa pro vin-
 culo eo utuntur. † Radice quoque germen laterale
 emittere potest, & alidquin radice prolixum est,
 ideoque emori contumax. Decerptis enim quæ ad
 usum cibarium sumi solent, reliquum generationis
 rursus capefcit principium. Evenit autem ut pars e-
 jus alia atque alia floreat, idque assidue fiat usque ad
 autumnum: quanquam durus caulis esse videatur.
 † Fert & filiquam, in qua est semen circa postremas
 caulium partes. Porcellia * levior, & aspectu mi-
 tior, & dulcior est. Nec ut candralia, quæ omnino
 ingustabilis est, & in radice succum lacteum, acrem,
 eundemque; copiosum habet. Aphaca ingustabilis, &
 amara est. † Festinanter hæc floreat. Sed celeriter
 flos senescit, atque lanugine pappo dicta marcescit.
 Tum alius iterum provenit, atque iterum alius: idque tota
 hyeme, vereque; toto, usque; ad ætatem fit. Flos melini
 speciem gerit. Simili modo vel † amarago se habet.
 Nam ea quoque vere florere incipit, nec secus hye-
 me tota, * vereque toto perseverat. Gustu amara est,
 unde & nomē accepit. Horum igitur differentiarum ta-
 les annotantur. Sed tendandum, (ut dictum est,) reli-
 quorum etiam pari modo colligere differentias. Ge-
 nus autem vel eorum, quæ radice carnosâ, aut capi-
 tata creantur, amplum certe sentitur: quod & inter
 se, & ad ceteras differentias, (uti retulimus) plera-
 que fortitur; radice, folio, caule, atque reliqua for-
 ma, Radicum enim (ut dictum est) aliæ squamis con-
 stant, aliæ carne: & aliæ cortice vestiuntur, aliæ
 † nudæ adhærent. Item aliæ rotundæ, aliæ oblongæ:
 & aliæ vescendæ, aliæ † ingustabiles. Vescendæ non
 tantum bulborum, atque ejusmodi; verum etiam altu-
 læ regiæ, atque scyllæ. Non tamen omnis, sed Epi-
 menideæ vocatæ, quæ ab usu nuncupationem sortita
 est. Hæc angustiori folio leviorique quam reliquæ
 constat. Ari quoque radix cibo idonea est: & folia
 ejusdem decocta in aceto, mandi nimirum possunt.
 Suavis autem & ad * fracta utilis est. † Hæc, ut in-
 crementum capiat, cum foliis luxuriatur, quæ admo-
 dum ampla sparguntur. Folia deflectentes ipsa cir-
 cum obruere solent: quo planta non in germina ex-
 crescat, sed totum alimentum iu suum attrahat caput.
 Quod & in bulbis nonnulli in componendo face-
 re assolent. Dracunculi autem radix (sunt enim qui
 genus quoddam dracunculi arum appellant, quod
 ejus caulibus varietatem habeat quandam) cibo inepta
 penitus est, & medicis tantum commoda. Ac † ensis
 appellati radix dulcis est decocta, & trita farinæ ad-
 mixta, panem dulcem atque innoxium reddit. Ro-
 tunda hæc est, & sine cortice, * capillamentis gethii
 modo fibrata. Permultas juxta eam scolopendras re-
 periunt: gaudent enim ea herba, frequentesque con-
 gregantur in eam. Thesei radix gustu amara est: tusa
 alvum purgat. Sunt & aliæ quædam medicæ. † Ve-
 rum pars major radicum neque medica, neque cibo
 idonea est. Et differentiarum quidem radicum hæc
 sunt.

† Agnata multiradix habet, alioquin magna † Fert ἔ folliculum in quo Hypocheris. * Chondrilla, sed in totum cibo non apta: hæc vero esui inepta. † Præmaturæ. † Picris. * Ætateque tota præter priorem alium atque alium subinde editiorem. † Cortice carent. † Esui inepta. * Rupta. † Vt autem hæc incrementum capiat, folia amputantur; quæ huic admodum magna, eaque deflecta circa obruere solent, quo planta non in germina excrescat, sed totum alimentum ad se trahat radicem. Quod ἔ in bulbis nonnulli cum eos ponunt, facere solent: dracunculi autem radicem vocant autem arum dracunculum quendam, quod ejus. † Gladioli. * Bulbulis, seu adnatis plurimis gethii modo donata. † Immo penes omnes radices, aut in cibum, aut in medicamenta recipiuntur

JULII SCALIGERI AD CAP. XI.

Τοῖς δὲ Κωλοῖς καὶ αἰ ρίζαις. Theodorus legit, ταῖς ρίζαις.
 Scribe ἰατρικῆς, non θάπτως. Quia subdit, ὁ δὲ κίχως
 μίγας, ἔ pone δεσμῶ, pro δεσμῶ. Aded longa radix est, ut
 Veneti radicium vocent. Emenda λοιμῶ: ἔ agnosce, λοβῶν.
 Et ὑποχοίρις, ut supra: non autem ὑποχοίρις.
 Κανδρῶν videtur ea, quam χονδρῆλα vocant alii. In co-
 dice Serapionis scripta vox proprius accedit ad hanc Theo-
 phrastii: terminatio autem ad illam Dioscoridis, Chan-
 darel.
 Παροῦθι. Felix verbum; significat enim præter prio-

rem florem alium subinde edere. Alia vis est quam in ὡς
 περιβίον, ἔ in ὡς ἀλοζίζον.
 Ταῦτα μὲν ἐν ἐν ταῖς Διαφοραῖς. Hic esto aliud caput.
 Neque enim jam τῶν; καὶ ἢ ἢ ἢ naturam scrutatur; id
 quod fecit hæcenus in spicaceis, ἔ cichoraceis: sed καὶ
 ζῶν. Ab radicum differentiis species partitur.
 Ita, quod ἔ alibi ei contigit, hic fluctuat. Quin
 etiam repetit ea quæ supra dicta sunt. Deinde ab his
 radicibus retinet historiam denuo τῶν καὶ ἢ ἢ ἢ.
 A καὶ

A καὶ αὐτὸς τὰ ἄλλα. Theodorus legit, καὶ αὐτὸς ἑκκατέ, καὶ αὐτὸς τὰ ἄλλα.

A βρωτῷ. ingustabilis, Theodorus. Nihil est ingustabile, nisi quod sapore caret. Α βρωτῷ, cibo ineptum.

Πῶς ἡ τῶν ἀυγῶν αὐτῶν ὅταν ἐπιφυλλώσονται. Theodorus, hæc ut incrementum capiat, cum foliis luxuriatur. Diverfus abit. Foliorum usum triplicem tradit Theophrastus. Nam Esculentum est, & valet ad rupta. Tertia utilitas est, non quam faciunt folia, sed quam fieri permittunt Ablatis enim crescit radix. Ita αὐτὸς ἐν τῇ ἀυγῶν, est tertia utilitas. Τὸ αὐτὸς, est nota finis. Modus utilitatis ibi: ὅταν ἀποφυλλώσονται. Verbum sanè commodum: cum defoliaverint. Sicut ἀπωθῶν. Illud quoque castigatius debuit de Aro: quæ ampla spargunt. Non enim folia

spargit Aros. Et Græcè sine ambitione. ἴχει μείζα τὸ φύλλον. Et illa, δὲ ἐπὶ τῶν βολβῶν πινυ πίναν συνθήβης. Ait enim, Quod vel in bulbis nonnulli in componendo facere solent. Minus Latine.

Πολλὰ δὲ ἐπιφυλλοῦται τὴς σκολοπίαν. Theodorus legit Scolopendras. Sane, quia mox ζῶο. Plinius cum radicis usum tractaret hunc, omisit Scolopendras. Quo loco animadvertes φάρον hic cyperum ab eo appellari. Vid. bis Hermolaum.

Πολλὰ δὲ ἐπιφυλακώδης. Theodorus, pars major radicis neque medica, neque cibo idonea. Inconsiderate admodum. Quis enim ex Theophrasti veritate, non videat mendacium Theodori. Aliud est πλεῖον, aliud, major pars. Immo verò pene omnes aut in cibum, aut in medicamenta recipiuntur.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Hoc capite cichoriaceorum historiam magna ex parte perstringit: ac primum omnia folio annuo, nec non ab radice foliata esse scribit. In memoriam revocat Lector quæ supra cichoriacea vocarit. Quæ propriè, id est, ab omnibus inter cichoriacea numerantur, annuo folio constant; hoc notum est ac quilibet observare potest. Etiam ριζοφύλλα sunt, id est folia ipsi radici annexa habent; quamvis, quod vulgo cichorium vocant, etiam caulem foliis ornatum ostendat.

Cichorii caulem, radicemque describit. quod de sylvestri agat, Plinius auctor est. Is enim lib. 21. cap. 15. In Ægypto, inquit, proxima auctoritas cichorio est, quam diximus intubum erraticum. Nascitur post vergilias, floret particulatim, radix ei lenta. quare etiam ad vincula utuntur. Hæc examinanda sunt, ac cum Theophrasto comparanda. Cur dicat, in Ægypto cichorio proxima auctoritas est, supra exposuimus. Intubum vocat erraticum quia Theophrastus scribit, κινώριον τὸ ἀβλαπικὸν ἧ, καὶ τῇ ρίζῃ, καὶ ἄλλως μορφοποιεῖται; quod radices longas, multaque emitat ac spargat, quæ sub terra vagantur, & proserpunt, fibræ erraticis, atque hæc & illac decurrentibus, quibus fruges necantur. Hinc divinus Poëta in Georgicis, intyba obesse satis, cecinit; & amarum intyba fibræ efficiunt, aut umbra nocet. Ad hunc locum Servius Donatus dicit, quod malè quidam intybum avem quandam, amari jecoris accipiunt: nam intyba dici cichoria, quarum radices multæ & tenues ambiunt fegetes & necant. Fibræ autem ab usivè ait; quod radices intyborum hæc atque illac currant, ut fibræ per jecur, id est, venæ quædam & nervi. Videt Lector cur sylvestre cichorium erraticum vocetur. Eadem de causa ambulum vel ambulejam (ut apud Celsum legitur) ab ambulando vocarunt Latini. Plinius lib. xx. cap. viii. Erraticum, quod apud nos quidam ambugiam (alterum exemplar, teste Pintiano, habet, ambubulam; apud Celsum ambubejam scriptum est; pro quo ambulejam repono; quæ vox cum erratico intybo congruit) appellare in Ægypto, cichorium vocant, quod sylvestre sit. Nascitur, inquit, post vergilias. Id Theophrastus non de solo cichorio, five intybo sylvestri, sed de omnibus intybis, sola aphaca excepta, tradit. Radicem, inquit, habere lentam. Theophrastus verò caule lento donatum cichorium scribit, ideoque vinculi usum præstare. Nunc videamus, an cichorium vulgò dictum sit Theophrasti cichorium. Quod non videtur; idque quia lobum non fert, in quo semen; nisi dicamus λάβον vocari omne folliculum in quo continetur semen, & sic sane intelligi debet. Cichorium caules erigit cubitales, nonnunquam bicubitales, inferius teretes & hirsutos, superius angulis striatos, plurimisque adnatis ramosos, angusta cavitate pervios, donec viret lentos, & fractu contumaces; folia habet circa imam caulium partem dodrantalia, sæpè per ambitum inæqualiter divisa, sinuosa, hirsuta, trium plerumque digitorum latitudine, & in mucronem desinentia, maximè summis virgis ex-euntia, quæ minora etiam sunt, & paucioribus incisuris divisa; folia verò quæ ante caulium productionem à radicis capite exeunt, & per terram sternuntur, multo majora existunt, & obrusiora. Flores æstatis initio in foliosis cauliculis proferre incipit, usque ad Autumnum, rotæ modo in orbem circumpositis foliolis constantes,

colore cæruleis, uncia brevioribus, & in extremitate ferratis; stamina in medio flore, sunt ejusdem coloris; singuli autem flores unum tantum durant diem; manè enim prodeunt, vespere verò flaccescunt; semina post flores, in eisdem caliculis fert oblonga, & angulosa, sine pappis, hyeme excidentia. Radice nititur perenni, cubitali, bifida, vel trifida, superius minimi digiti crassitudine, carnosæ & candida, per quam lignosus transit nervus; folia incisa paucis lacte manant; tota herba amarum habet saporem, non tamen vehementem; nascitur in campestribus, & asperis locis, circa regias vias & arva. Hæc satis ostendunt, quam diligenter Theophrastus cichorium descripsit, ac cichorium Theophrasti illud esse, quo vulgo utimur. Duplex hujus generis; unum foliis latioribus ac minus arctosis, velut intybi; sed tamen minoribus, ac non adeò levibus, & non nihil pilosis; alterum foliis lacinosissimis, & ad costam usque mediam utrimque incisissimis. De hoc referunt cichorio, quod neutiquam tacendum putavi, quod flores cum sole circumagantur; prætereà ex hisce flosculis five sudum five nubilum fuerit cœlum, horam diei semper animadverti posse. Interdum enim dehiscere, sole occidente comprimi scribunt (quod tamen verum non videtur; nam, ut supra dixi, pereunt, novo succedente.) Aliud insuper naturæ referunt miraculum, siquidem non tantum ad solis ortum & occasum se pandit, & recludit, flos; verum etiam cumulo fornicarum abditus, ceruleum colorem in rubeum mutat, ac si errore illarum erubesceret. Supra cap. 7. quæ Dioscoridis vulgati codices de cichorio habent, retuli. Hoc capite ea examinabo. Vulgatam lectionem confusam ac depravatam admodum, viri doctiores, Mathiolus ac Saracenus, ante nos animadvertentur; alter hoc, alter illo sensu restituenda Dioscoridis verba arbitratur. Mathiolus in hunc sensum legendum censuit, σείς ἄρτια καὶ κηπιτή. ἢ ἡ μὲν ἄρτια διοση. ἢ ἡ μὲν γάρ πικρία, ἢ καὶ κινώριον καλεῖται. ἢ ἡ ἤμερος πολυφυλλοτήρῃ, καὶ ἰσχυροτάτη τῆς κηπιτής. τῆς δὲ κηπιτής διττὸν εἶδος. Seris sylvestris & hortensis. Sylvestris quidem duplex, altera picris, quæ & cichorion vocatur, altera sativa, latioribus foliis, & ori gratior, quam hortensis. Hortensis vero genus duplex. Saracenus verò legendum putat, σείς διοση; ἄρτια καὶ ἤμερος. ἢ ἡ μὲν ἄρτια πικρία, ἢ καὶ κινώριον καλοῦμαι, ἢ ἡ κηπιτή καὶ πολυφυλλοτήρῃ καὶ ἰσχυροτάτη. καὶ ταύτης δὲ διττὸν εἶδος: ἢ ἡ μὲν γάρ τις ἐστὶ θειοκαυδίστηρῃ, καὶ πολυφυλλοτήρῃ ἢ δὲ ἐπιφυλλοτήρῃ καὶ ἰσχυροτήρῃ. Seris duum est generum, Sylvestris & sativa. Ex his sylvestris ea est quæ picris & cichorium appellatur; altera quæ hortensis est, & latioris foliis, & ori gratior. Et hæc quidem rursus genere duplex. Siquidem una est lactuce similior & latifolia, altera angustiori folio & amarulenta. Hoc modo, inquit Saracenus, intubus unus sylvestris seu erraticus, & sativi duo describuntur. Illo (scilicet quem Mathiolus edit) sylvestres duo, è quibus unus sativus, seu domesticus dicitur; & hortenses toridem. Quasi verò (quod planè ineptum est, nimiumque ridiculum) sativum intybum ab hortensi distingui oporteat; ac non potius unus idemque sit sativus & hortensis, ἤμερος & κηπιτή. Hanc lectionem secutus est Oribasius, & verisimiliorem, ac magis ad veram accedere arbitramur. Cum Theophrasto tamen pugnat. Nam hic πικρία duo diversam à cichorio facit plantam. Quippe picris vere & hyeme floret; cichorium æstate usque autumnum.

Fortassis hæc differentia inter cichorium & picrim Theophrasti, quod cichorium vocat sylvestre seridos genus, sed jam cultu domitum, quale est quod sativum cichorium vocant, & serius floret; contra picrim vocant, quod culturam nullam passum est, qualis planta est quam picridos nomine exhibeo, & maturius floret, ac multo amarior est. Sed picris Theophrasti planta ab hac diversa videtur; siquidem toto anno, id est, ut Theophrastus, hyeme, vere, æstateque non floret, sed tantum æstivis mensibus. Accedit quod cichorium & picris pro diversa planta apud Geoponicôn autorem habeatur. Vide

Picris sylv: cichoreum.

quæ infra. Primum cichorei genus, sive quod sativum vocant, Hedynois Plinii esse viris doctis videtur; sic dictum, vel quod in cibo sumptum suaviorem & jucundiorum faciat animam, id est, suavem anhelitum præferat: vel, ut alii malunt, quod jucundum conciliet somnum. Aliis verò hedynois cichoreum luteum pratense foliis hieracii, dentis leonis facie. De hoc cichorei genere hæc Plinius lib. 20. cap. 8. *Et sylvestre genus hedynoida vocant, latioris folii, stomachum dissolutum stringit cocta: crudaque sistit alvum, &c.* Intanta brevitate nihil certi affirmare possum. Sativa seris omnibus nota, endiviæ nomen habet; folia edit oblonga, lata, lævia, ex albido virentia, lactucæ ferè æmula, teneraque, in ambitu crispa, ac fibriata: Caulis inter hæc affurgit venosus, rotundus, inanis, frequentibus alis brachiatus, è quo vulnerato lacteus profluit succus, nonnihil amaricans: Flores secundum caules ex multis foliolis commissi, colore frequenter cærulei, rarò candidi; Radix oblonga, candida, non absque adnatis fibris, post seminis maturitatem deficiens. Seritur intybum hoc in hortis, & quod vere satum, celeriter adolescit, ac ipsa æstate florens semina profert, ac deinde perit. Julio verò sata, in hyemem restat. Septembri, aut Octobri folia, velut in orbem circumacta, summam tenui ligamento vincuntur, & fictili vase, hærente semper, quo alimentum fugant radice, conduntur, ac sic tenera, nivisque instar alba redduntur, magnamq; amaroris partem deponunt. alii leviori sumptu contenti, colligatis prius foliis, terra duntaxat obruunt; alii folis stramentis operiunt. Quod non tantum olitoribus, sed & mulierculis notum. Finem ut tractatum de cichoreo imponam, illud considerandum restat; an ideò mori contumax sit, quod radice constet magna. Sed cum ipse Præceptor hanc quæstionem

moveat libro secundo de causis, eo lectorem remitto. *Illud mirum non est, decerpis foliis, floribusque radicem magis vegetam fieri, ac ad generationem novorum foliorum, nec non caulium validiorem esse; conservatur enim multum alimenti, quod consumeretur à foliis caulibusque, &c.* Quod de flore inquit, descriptio cichorei data satis declarat.

Supra cap. vii. diximus, ex doctissimorum virorum sententia, sonchum, & quidem asperum, ejus iconem addidimus, esse hypochærin. Huic opinioni planè contrarius est locus hic Theophrasti. Etenim inter cichorea hypochærin inquit esse aspectu mitiorem, levio-rem, dulciorem; cum sonchus sit asperior, nec non horridior, nec reliquis cichoraceis dulcior. Caulem enim fert subrubentem, spinis horridum, foliisque con-

Sonchus sylv: asperior.

stat duriusculis, ac pungentibus aculeis per circumferentiam, spinosis. Rectius illi qui Hieracium Hypochærin dicunt. Hieracium enim duplex est; majus & minus, teste Dioscoride lib. 3. cap. 72. & 73. ubi hæc refert. *Γερρακιον τὸ μέγα καυλὸν ἀνίσταται τριχῶν, ὑπερῶν, ἀκαμψῶν, ὑποκαίον φύλλα δὲ ἔχει ἐκ ἀδυστημάτων ἐπιχρισμένων ἀργεῖως, σπέρχον* (interpretes σόγχον, & sic apud Oribasium. *Marcellus τὸν τὸν βετα) ἰμφορὴν τὴν ἀσπερίαν. αὐτὴ μέλινα ἐκ κεφαλῆς ὑπομήκισσι.* Cap. sequenti, *Γερρακιον τὸ μικρὸν φύλλον ἔχει τὴν αὐτὴν ἐκ ἀδυστημάτων ἐπιχρισμένην τὴν ἀσπερίαν. καυλὸς δὲ ἀνίσταται ὑποφίωρ ἐκ χλωρῶν ἐκ οἷς ἀνθὴ μέλινα κίκλον ἀσπερά φονται.* Id est, *Hieracium magnum caulem profert asperum, subrubrum, spinosum, utcunque concavum: folia vero fundit ex intervallis, laciniis rarioribus divisa, familia soncho per ambitum: flores luteos in oblongis capitulis.* Et capite sequenti, *Hieracium parvum folia quoque habet ex intervallis divisa per ambitum, cauliculos vero promit teneros ac virentes, in quibus flores lutei, in orbem circinati.* Ad finem hujus capituli antiquis codicibus hæc adscripta refert Doctiss. Goupius, *Ἐχει δὲ κλάμια πολλὰ περισπίζοντα, μελίζοντα περιφελίζοντα, ἃ ἐπ' ἀκρῶν ὄμοια, εὐρηγλωιδῆ, ἔχοντα ἰσοδὴν οἷς ἀσπερίαν τὴν ἀνθῆ; alias: ἔχοντα οἷς ἀσπερίαν τὴν ἀνθῆ. — Habet autem ramulos multos ad porraceum, luteum, & purpureum colorem vergentes: & in cacumine similes: qui rotandæ figuræ interssecus, semina veluti flores habent.* Hæc Marcello, & Saraceno meritò suspecta sunt; cum Cornario itaque ad notha ac spuria relegamus. Hieracii utriusque figuram vident lector. Sed majus inter cichoracea aspectu mitius & levius non est. Minor ergo oportet sit hypochæ-

chæris, quod etiam non probo, quia folia etiam habet nonnihil aspera; arenosis & macris locis provenit, folia vulgato Hieracio fert similia, sed minora & altioribus incisuris dissecta; cauliculi teneriores sunt, flores minores; radix brevis, veluti præmorsa, multas fibras demittit, qua de causa à Lobelio Hieracium radice præmorsa vocatur. Majus caules promit complures, cubitales aut altiores, asperis qui conveſtiuntur foliis, oblongis, digito latoribus, virentibus, exiguis spinis, instar foliorum mollioris sonchi, per margines exasperatis: flores in cacuminibus lutei, qui in pappos resolvuntur. Hieracii nomen accepit ab accipitre, ut Plinius lib. 20. cap. 7. docet. Ex his (lactucis, cum quibus hieracium, glaſtum, aliaque turpiter confundit plantas) rotunda folia (Plinius deceptus vocis ἀσπερίδος significatione, pro ambitu rotunditatem vertit. Sic enim Dioscorides φύλλα — ἀσπερίδων) & brevia habentem; sunt qui Hieracium vocent, quoniam accipitres scalpendo eam, succoque oculos tingendo, obscuritatem cum sensere, discutiant. De soncho hæc Dioscorides, Σόρχος δύο εἶδη. τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ ἀρχαῖον ἐστὶν καὶ ἀκροθωδὲς ἐστὶν. τὸ δὲ στυφειώδες ἐστὶν καὶ ἰδιώδιμον; καυλὸς δὲ γωνιώδης (addit ex Orobasio Marcell. ὑπερικον, etiam Plinius sic legisse videtur lib. 22. cap. 22. verba paulo infra adscribam) ἴσῳτι καὶ ὑπερικον. φύλλα ἔχει ἐκ Δυσσημάτων ἰσχυρὰ τὴν ἀσπερίδων. Sonchi duo genera, unum quidem agrestius atque spinosius, alterum tenerius, molliusve, & esculentum; caulis angulosus & inævis cavus; interdum & subrubens; folia in ambitu per intervalla incisa. Sonchum spinoso, quidem, non tamen nimium spinoso folio ipse Theophrastus cap. 7. hujus libri scribit. Quæ res satis ostendit Hypochærin non esse sonchum. Fortassis est sonchi tertium genus, à Dioscoride descriptum, ad finem capituli, ubi ait: ὁ δὲ ἴσῳτι Σόρχος ὁ καὶ στυφειός; δένδρον δὲ ἐστὶ ἐκ πελαγίφουδων. τὰ δὲ φύλλα διείλας τὸν καυλὸν (vetus addit ἐκ κλάδων ἔχοντα καὶ τὴν δὲ αὐτὰ ποιεῖ. Est etiam tertius sonchus (id est, à prædictis alius sonchus) itidem tener ac mollis, arboreſcens, latisque constans foliis, quæ quidem caulem in ramos excurrentem distinguunt, sed & hic ad eadem pollet. Hoc sonchi genus non memini me observare. Cordus tamen & Anguillara se vidisse scribunt. Hoc genus, vel sonchus levis minor Hypochæris potest esse Theophrasti. Videamus quæ de soncho Plinius lib. 8. cap. 22. Estur & sonchus, ut quem Theseo apud Callimachum apponit Hecale; uterque albus & niger; lactuca similes ambo, nisi spinosus essent, caule cubitali, anguloso, intus cavo; sed qui fractus copioso lacte manet. Hecales hujus meminit Suidas, Ἐκάλη, inquit, ὄνομα κύριον ἢ ἡμίσις ὡς καὶ Καλλιμάχου, ἢ ὡς ἐστὶν ἰωνίως καλεῖται. εἶχεν γὰρ τὸν αἰχλῆσιον. nomen, inquit, est proprium Herois apud Callimachum, sic dicta, quasi ad se vocans; apertos enim habet muros. Fuit hæc anicula pauperima, à qua Theſeus olim adolescens comiter est hospitio susceptus, ut Plutarchus in vita Theſei scribit. Pauperculam fuisse vel hi Ovidiani verſus, lib. de remedio, ostendunt.

Cur nemo est Hecalen, nulla est quæ caperet Irum?
Nempe quod alter egens, altera pauper erat.

Hinc natum adagium; nunquam Hecale fiet; id est, nunquam à paupertate ejusmodi oppressum iri quempiam, qua olim circumventa Hecale est. Plautus in Cistellario

Ecastro haud me pœnitet,
Si, ut dicis, ita futura es: nam siquidem ita eris ut volo.
Nunquam Hecale fiet; semperque istam quam habes atatulam
Obrinebis.

Sed hac de re satis. Alia sunt majoris momenti confideranda in verbis Plinii. Nempe quod utrumque lactuca similem faciat, nisi quod spinosus sint sonchi, lactuca spinis careat. Dioscorides contra, unum genus spinosum: alterum tenerum, molle ac spinis carere scribat. Nec Dioscorides, nec veterum quisquam sonchum utrumque album & nigrum scripsit. Σόρχος dicitur ὡς τὸ τὸ ὄνομα χέρον, quod salubrem succum de se fundat, ad multa utilissimum, ut stomachi æstuosas lancinationes, hepaticæ obstructions biliosas. Vel Σόρχος nuncupatur, quasi στυφὸς ab inanitate caulium. Latini cicerbitam vocant, Apulejus lactucam leporariam; quod quum leporis anima deficit æstu, hac sibi soleat mederi. Uterque sonchus notissimus; quare nulla descriptione indiget.

Chondrilla nomen ab eventu invenit, quod callum quandam, tuberculo fabæ similem, & gummi grumo-

sum mastiches, aut nucleo thuris simile, quod Græci χόνδρον nominant, imis ramulis ostendat. χόνδρον enim grummi sunt, concretionisque nodosæ, cujusmodi in mammis, in quibus lac coaluit, inque duritium concrevit. Ex his patet scribendum per χ, non per κ, uti quibusdam in codicibus scribitur. Per χ scribendum, etiam series alphabetæ, qua Galenus in libris de simpl. med. facult. utitur, satis ostendit. Illud etiam notandum, apud Galenum & Æginetam simplici λ, apud Dioscoridem & Ætium duplici κ scribi chondrillam. Apud Theophrastum chondrillam pro chandran esse legendum, docet Plinius lib. 21. cap. 17. Condrylla (lego chondrilla) amara est; & acris in radice succo, aviata & aphace, & quæ picris nominatur, &c. Chondrilla genera duo descripsit Dioscorides lib. 2. cap. 161. χόνδριλλη (ὅτι δὲ τὸ βόκιον καλεῖται ἢ σέλιδα) τὰ μὲν φύλλα καὶ τὸν καυλὸν, (vetus κορπὸν) καὶ τὰ ἀνθη ἔχει κηραία ὁμοία. ὅθεν καὶ οἶδος αὐτῆς εἶπεν σιελὸς ἀγρίας, λατρεῖται δὲ τὸ ὄνομα, ἀπὸ τῆς κηραίας αὐτῆς ἐνέστικται κέμμος ὁμοία κηραίῃ, κατὰ τὴν κηραίαν, ἢ πῖνα στυφειώδες μετὰ στυφειῶς καὶ ὀβοίῃ; μίθος ἰλαίαις, ἐμπίπτα ἀγρίαι — Ἐστὶ δὲ ἴσῳτι οἶδος χόνδριλλης, φύλλον δὲ ἔχει ἀσπερίδων ὡς ἡμῶν, ἐπὶ γῆς ἐστρωμένον, καυλὸν δὲ ὅπου μείσιν, ῥίζαν δὲ λιπαρὴν, ἰσχυρὰ μόνον (Oribal. ἐπὶ ἀκρῶν κερυφῶν ἔχουσα ὑπερικον) κίβητι, στρογγύλην, ὑπερικον, ὅπερ μείσιν. — φύλλον δὲ ἐκ γῆρας ἐστὶν ἰσχυρὰ μόνον. — Chondrilla, quam etiam cichorium aut serim appellatur, folia, caulem, (fructum) & flores gerit cichoreis similitudine: Qua ex causa nonnulli seridis sylvestris speciem esse pronuntiant; verum tenuior tota est, circa ipsos autem ramulos gummi reperitur, mastiches simile, fabæ magnitudine; quod quidem cum myrrha tritum, & in lintheo, oliuæ instar appositum, menses trahit. — Est porro aliud chondrilla genus, folio circumroso, oblongo & humi strato; caule vero succi pleno, radice tenui, vegeta, rotunda, flavescente, (radice tenui; in cujus summo vertex est rotundus, subflavus) succosa — caterum in letis cultisque agris provenit. Prioris chondrilla meminit Galenus lib. 8. simpl. χόνδριλλη καὶ χόνδρον ἰσίου σέλιδα ὀνομαζούσιν, ἔστι γὰρ πῶς τῆς αὐτῆς κατὰ τὴν δύναμιν, πολλὴ ὅσον πολλοὶ ἔχει τὴν ὑπερικον ἐκ τῆς γῆρας, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπεστρεφῆς τῆς δύναμιν ἐστὶν. Chondrilla, & hanc quidem serim nominant. Est enim ejusdem fere cum illa facultatis, nisi quod gustu amarifuscula est, ac proinde facultate magis siccante. Alterius meminit lib. 2. de aliment. facult. cap. 40. ὁμοίος δὲ τὴν λάχανον τῆς θελδακίης, τῆς δὲ ἢ ὀνομαζούσιν χόνδριλλην, ἢ καὶ θάπτον ἰσὺ καυλὸν ἔχουσα, πικρὸς τῆς σαφιστέρας ἔχει, καὶ πῖνα γλίχρηστα & λευκὸν ὄπῳ, οἷον ὁ τῶν πνευμαλῶν ἐστὶν, ἀλλ' ἢ ὀσμὴν αἰς τελευτοῖς, ἢ πρὸς ἀνακρίσιν ἰσίου χεράμια τῶν ἐκ τῆς βλεφαρίδος ἔσχωρ, — Porro huic lactuca aliud præterea olus est simile, quam chondrillam appellant, qua citius in caulem assurgit, amaritudinemque magis habet perspicuam, & lentum quendam succum albumque; cujusmodi est tishymalorum succus, non tamen acer perinde ac ille: utimurque interdum ipso ad pilos in palpebris reglutinandos. Hæc posteriora satis ostendunt de altera, nempe secunda loqui Galenum. De ista enim Dioscorides ὁ δὲ ὅπως ἔσχωρ τῶν ἐκ βλεφαρίδος ἀνακρίσιν. Succus vero incommodos palpebrarum pilos replicat. Ad majorem chondrilla hujus cognitionem operæ pretium putavi addere verba Galeni de hac lactuca five θελδακίη: λίγη δὲ ὄνη ἄλλο π θελδακίη, ἢ ὁ παντὸς οἰνὸν ἀνθρώποι καλεῖται θελδακίη, ἰσίου πικρὸς ἡμῶν, ἔστι ἔργον π λάχανον ἄριστον ὀνομαζέται θελδακίη, ὡς ἔστι τῆς ὀδῶς φύσμενον, ἰσίου τῆς ἰσίου τῶν πικρῶν, ἔστι τὴν κατὰ τὰς κηραμίαις λιβάδας, & πολλὰς τῶν ἀσπιδῶν χύμας. ἔστι δὲ μικρὸν ἰσίου π λάχανον, οἷον ἀπὸ τῆς ἀπὸ φύσμενης θελδακίης κίπυρομίνης, καὶ βρογχί πικρῶν τῶν ἰσίου φαίνεται, καὶ μᾶλλον ἔστι κατὰ τὴν ἀύξησην, ἰσίου ἡσίου καὶ πᾶν σαφῆ τὸν πικρὸν ἔχει χύμας. ὁμοίος δὲ π λάχανον τῆς θελδακίης τῆς καὶ ἢ. — Caterum θελδακίην nil aliud voco, quam quod nunc homines θελδακίη appellant, quandoquidem apud nos aliud quoddam est olus agreste, quod θελδακίη nuncupatur; quod in viis ipsis nascitur, & locis fossarum eminentioribus, & præterea herbosis, aquisive (quæ Græci λιβάδας vocant) ac plerisque incultis: exiguum autem est id olus, instar lactucæ hortensis; nunc nuper enatæ, amarorisque quidpiam præ se fert, & multo adhuc magis dum adolescit; ubi autem caulem jam produxerit, saporem amarum habet, vel manifestissimum. Porro huic lactuca aliud adhuc olus est simile, quam &c. Hæc quali facie altera chondrilla sit, satis luculenter ostendunt. Venio ad Plinium. Hic chondrillam utramque confundere videtur lib. 10 cap. 22. Chondrillon sive chondrilla, folia habet intubi circumrosis similia, caulem minus pedalem, succo madentem amaro, radice fabæ simili, aliquando numerosa. Habet proximam terræ mastichen tuberculo fabæ, quæ appositæ sarmatiarum menses trahere dicitur. Tusa cum radicibus tota, dividitur in passillos,

fillos, contra serpentes argumento probabili; si quidem mures agresti lesi ab his, hanc esse dicuntur. Succus ex vino coctus, alvum sistit. Eadem palpebrarum pilos inordinatissimos pro gummi efficacissime regit. Intubi folio Dioscorides primam dixit chondrillam, circumroso alteram. Caulis qua magnitudine sit, non refert; sed prioris similem cichoreo inquit, alterius succo esse plenam. Dioscorides priorem circa ramulos habere gummi tradit mastiches similitudine, alterius radicem *in unguento vegeta, rotundam, tenuem* inquit. Plinius, *an in unguento, vel in unguento legit, vel quod Dioscorides de gummi magnitudine radici adscripsit, ut dicitur in unguento cichoreo dicit; id est, faba magnitudinem aequare; non, ut Plinius, radicem fabae similem esse.* Nec utramque scripsit tuberculum masticheum habere, sed tantum priorem; neque palpebrarum pilos inordinatos ambas regere dixit; sed alterius succum usum habere ad palpebrarum pilos replicandos. Vides errata Plinii in chondrillarum historia. De priori chondrilla intelligendus Theophrastus. succum acrem hæc habet; qualem etiam prior Dioscoridis habet; quod inde colligitur, quod ad menses trahendas valet. Insuper quod in planta, quæ pro priori habetur chondrilla, talis succus reperitur. Pro chondrilla priori viri doctiores habent, cuius addidimus figuram. Lata huic sunt folia, cichorei foliorum instar divisa, omnino incana, ac densa lanugine; tomentoque obducta inter quæ caulis emicat pedalis aut amplior, rotundus, candidus, in aliquot ramulos fissus, foliis minoribus, angustioribus,

Chondrilla.

inordinatis septus; quibus (ut etiã ipsis ramulis) plerumque inhaerent grumi fulvescentes, istic concreti: flos extremis ramulis sustinetur, anthemidis flori ferè par, lutei coloris, maturitate in pappum evanescens. Radix longa, nigricans, minimi digiti crassitudine, raris fibris prædita, & summâ parte in aliquot capita interdum divisa, è quorum singulis folia, qualia dixi prodeunt. Tota, ut diximus, planta incana est, & succo prægnans; qui siccatu fulvescit, & acris est. Qui hanc cum cichorio

Verrucario, sive Racynta Mathioli, eandem putant; falluntur. Nam Racynta Mathioli, ut hortus noster testari quotannis potest, non habet incana ac alba; tomentosaque folia; sed viridia, ramos valdè striatos, & in frequentes ramos divisos quorum lateribus & cavis alarum, inhaerent brevi petiolo, parvi cichoracei flores, flavi, neutiquam in pappos abeuntes; sed in capita angulosa, ac dura transeuntes; octogona plerumque, & clavæ ferreæ instar efformata, verrucis non ulque adeo dissimilia. Unde quidam adversus eosdem valere sibi persuadent. In his semen, ex quo deciduo altero anno nova provenit planta. Crediderunt viri docti eandem hanc cum chondrilla esse plantam, quod pictor non satis affabrè delinearit eam ac expresserit. Alterius etiam chondrillæ addidimus figuram. Folia huic parva, lactucæ prodeuntis similia, seridis sylvestris divisura, cauliculo fermè nudo, tenero, gracili, parvo; in cuius summo flos unicus, flavus, dentis Leonis; minor tamen, & itidem in pappos evanescens. Imo cauli subsunt filamenta terna vel quaterna; quibus totidem interdum

Chondrilla Vernicaria Lobelii.

plura tubera appensa sunt, perlucida, subflava, solida; & succi plena; quæ carnem raphani fermè præferunt colore & pelluciditate. Nascitur secus lacustres tractus montis Ceti Narbonæ. Hæc cichorium non est Theophrasti. quia huic non est caulis magnus, multis ramis brachiatus, lentus, dividi contumax; ut de cichorio scribit Theophrastus. Nec pro chondrilla altera haberi potest Monspeliensum dens leonis; asphodeli, vel leucanthæ bulbillis oblongis. Quia huic folium plane dissimile teneri, ac primum prodeunti lactucæ; nec tenuis, sed crassa radix. Nec chondrilla Rawolfphii pro legitima ac vera Dioscoridis haberi potest; quia huic (ut scribunt ex ipso Rhawolphio, Clusius & Lugdunensis, Etenim Rhawolf. scripta non legi, nec vidi) folium graminis longum, tenue, in terram flexum; tum quod radicem habeat crassam, nigram, fuscam. Ad chondrillarum classem quidam referunt plantã, cuius effigiem addendam curavi. Folia hæc oblonga, angusta, & aliquantum aspera fert, adnatis veluti exiguis alis ramosa, cornu cervi dictæ herbæ satis similia, & eodem fere modo per humum decumbentia; tamen aliquanto majora, & longiora; è quibus mediis cauliculi assurgunt tenues, ramosi,

culminantibus in summo capitulis, ex parvis candicantibus, argenteoque propemodum fulgore splendentibus squammis compacti, è quibus flosculi prodeunt multiplices, cichorei æmuli, colore pulchro cæruleo; tenuis & oblonga radix; altè descendit ex qua similiter vulnerata lactei candoris liquor, veluti è caulibus, ac foliis profluit. Alii sesamoides parvum existimant. Verum cum folia non sint hirsutiora quam coronopi, nec flosculos purpureos, quorum medium albicat, sed cæruleos habeat, ac lac vulnerata plantula emittat: accedo ad eorum sententiam, qui ad chondrillæ speciem referunt,

Supra cap. 7. aphacam dentem leonis esse diximus. Officinæ taraxicon vocant; sed Arabum taraxicum est sativum intubum, Etenim de taraxico eadem scribunt Arabes, quæ de sativo intubo Græci. Dens leonis omnes præ se fert notas quas Theophrastus de aphaca scripsit. Folia à radice fert oblonga, utroque margine profundis incisuris, veluti per lacinias divisis, sylvestris ci-

chorei æmula; sed læviora. Causæ caret, sed pediculos habet concavos, in quibus flores singuli majores quam cichorei, & ex pluribus foliolis densius facti, colore lutei, odore suaves, citò in globosum pappum resolvuntur, novo flore succedente, quibus semen subest: radix oblonga, tenuis, lacteo succo turget, qualis & è foliis florum, cauliculis, ac calycibus vulneratis manat. Amara autem hæc herba est omnibus suis partibus, & magis quam cichorium. Mox ipso vere, vel hyemis fine floret, & ante Augustum vix florere definit. Caput monachi vocant; quod vere & ætate cæsarie papposa dilapsa, capitula intar monachi capitis glabri, aut calvi visuntur. Cichoreum luteum, quod quidam Hedipnoda contendunt, non est aphace; quia per totum ver, ætatemque non floret, alio pereunte, alio subnascente.

De Picri hæc Plinius lib. 21. cap. 17. *Amara, Sphace, & quæ picris nominatur, & ipsa toto anno florens* (hoc est quod Theophrasto τὸ πικρὸν ἄρθρον τῆς βίβου καὶ πικρῆ) nomen ei amaritudo imposuit. Idem lib. 21. cap. 22. *Picris ab insigni amaritudine cognominatur, ut diximus, rotundo folio, tollit eximie verrucas.* Alibi idem Plinius picrin ponit inter brassicæ genera, ut lib. 19. cap. 8 ubi inquit, *Pessinum genus cum exprobratione amaritudinis appellatur vere picrida, &c.* Geoponicus auctor lib. 12. cap. primo pro lactucæ genere agnoscere videtur; *μὴν φεβρουαρίου ἀπὸνται — καρῆλια διὰ φῶς τετρεῖς διημέριον φεβρουαρίου — μετὰ φεβρουαρίου ἢ καρῆλιον, πικρῆδι διημέριον φεβρουαρίου —* Item paulo post mense Martio, *μετὰ φεβρουαρίου ἢ καρῆλιον, πικρῆδιον, φεβρουαρίου* (videat lector cap. de lactuca.) Hæc satis ostendunt lactucæ genus esse picrida. Sed ex eodem auctore, non esse lactucæ genus, probatur. Etenim ad finem cap. citati scribitur. *μὴν δεκεμβρίου ἀπὸνται καρῆλιον καὶ πικρῆδιον, Mense Decembri lactuca & picris feritur.* Et hæc contraria admodum in utroque auctore. Illud unicum dicendum videtur, amari intybi genus, & amaræ lactucæ speciem, eodem πικρῆδος nomine intelligi & in utroque genere quoddam eo nomine donatum esse. Alio modo solvere hunc nodum nequeo. Restat an inter cichoraceorum genera planta quædam reperta sit quæ picrida referat. Qui hieracium præmorfa radice picrin statuunt, à vero aberrant; siquidem hæc nec insigni usque adeo est amaritudine, floretque tantum ætate. Quod si picris vulgaris modo quo scribit Theophrastus floretet, assererem hanc cum descriptione satis convenire. Sed hoc frustra; aliter se rem habere, docet experientia.

Hactenus τὸν κῆρ' ἰκρίων naturam exposuit; nunc ἡ γένος scrutatur, & incipit à radicum differentiis. De quibus videat lector, quæ libro primo dicta sunt; ubi singularum differentiarum apposuit exemplum. Nos hoc loco, ea quæ de radicibus cibo idoneis scribit, examinabimus.

Inter radices cibo idoneas ponit bulbos, asphodelum, & scillam. Illud notandum, quod asphodelum & scillam à bulbaceorum classe separet. De asphodelo facile condonari potest: fert enim appendices glandulosas & oblongas. Scillam bulbaceam non esse, qua fronte negari possit, non video. An quod magnitudine cæteros vincit bulbos? An quod multis tunicis, ut cepe constat? Neutra de causa à bulbaceis excludi debet. An separavit quod vulgo non numeraretur inter bulbacea? An quod cibo idonea non judicetur? Ea facile vera causa videtur. Nam inepta planè scilla cibo est. Fateretur hoc præceptor. ideo addit τὸν κῆρ' ἰκρίων, ἀλλὰ τῆς ἐπιμενείδου καὶ γλαμίνης. Sed qualis hæc scilla epimenidea? Folio inquit constare angustiore & levio. Plinius lib. 14. cap. 5. *Et tertium genus est cibus gratum, epimenidium vocatur, augustius folio, ac minus aspero.* Describere videtur plantam, quam vulgo Hemerocallem Valentianam vocant, alii narcissum tertium Mathioli, alii marinum narcissum. Hujus radix scillæ adeo similis, ut officinæ troscos etiam scilliticos ex hac pararint, immo quandoque pro vera vendatur scilla; non tamen eandem quam scilla obtinet acrimoniam. Obtunditur hæc ab humore, quo scatet, lento. Foliis constat quinis, aut senis oblongis, obtusis, latis; scillæ tamen angustioribus, iridis fere latitudine & crassitie, subcineracei quodammodo coloris. Inter folia caulem promit cubitalem, crassitie asphodeli, sed teneriorem, nudum, & sine foliis, qui cacumine promit membranaceum involucrem, & eo dehiscente quinos aut senos, interdum plures flores, pseudonarcisso vulgari similes, liliæ odo-

Cacalia:

Petasites sine flore.

cum folia plura profert tellure tenui à radice prodeuntia, & caulem vere tantum emergentem; in quo non solum fungi modo suspensum habet, sed flores fere spicatos, & papposos. Sed sciendum, Dioscoridem non novisse videtur hunc vernum cauliculum, in quo flos petasites; siquidem hic primo vere erumpit, cum planta foliis est vidua, quibus erumpentibus is perit. Sed *μειζον* vocat pediculum magnum, crassum, cubitalem, ac non raro majorem, carnosum, cui folium magnum, petaso, galero, aut rotundo pileo simile circumferentiæ centro, aut proximè insidet; amplissimi fungi (nisi una parte fissuram ad pediculum pertingentem haberet) speciem quandam referens, præsertim pereuntis & emarcidi. Nam initio quidem fungorum superior superficies convexa est; cum verò marcescunt fungi, concava magis apparet: Ita & petasitis folium concavi nonnihil superiore parte habet. Neque id obstat quod plura folia ferat petasites, Dioscorides verò unum folium ferre scribat. Dioscoridis verba sanè intelligenda sunt. Non negat is, hanc plantam plura proferre folia; sed vult in singulis illis pediculis magnis unicum tantum insidere folium, fungorum more; uti icon addita affabre ostendit. Ari Ægyptii folia nec tam magno pediculo, uti lib. 4. cap. 10. dictum est, insident; nec ullum fungi modum ostendunt. Litteratores etiam Dioscoridem culpant, ac eum de una eademque planta bis, terve tanquam diversa egisse volunt, ac arum Ægyptium, sive colocasiam, & fabam Ægyptiam, & petasitem eandem esse plantam affirmant, has vero Dioscoridem & veteres omnes diversas fecisse. Probare id conantur; Annon (inquant:) similiter omnino loton Ægyptium, qui idem est cum Nymphaea alba, diversis locis recensuit, veluti plantas diversas? Quem errorem participat cum Theophrasto, & quibusdam aliis veterum. Sed rem aliter se habere, & hæc mera esse figmenta, supra lib. 4. cap. 10. satis ostendi, ubi & Nymphaeæ & loti Ægyptii iconem addidi, ac ostendi diversas planè & dissimillimas esse plantas. Idem de faba Ægyptia, aro, petasite dico. Aron Cyreniacum sive Ægyptium nota satis est planta, estque ea quæ vulgo colocasia, sive culcas ab Ægyptiis dicitur. sic & petasites satis nota. Temporis tractu & Ægyptia faba, nondum cognita, resurget. Videat lector quæ libro quarto de faba & loro Ægyptia diximus. Porro culcas Ægyptiorum, sive colocasium arum est, cujus hoc capite meminuit Theophrastus. *καλοκασίον* veteres

Petasites florens.

dixerunt, quasi *καλὸν κασίων*, mantum breve, vel curta lacerna, quod folia talem quodammodo figuram representent. Et hac de causa Castellanis etiam hodie *Manta de nuestra Señora*, id est, *Chlamys D. Virginis* dicitur. Et hæc de aro Ægyptio, cui subnectenda est vulgaris ari Historia. De ari etymo hæc Lobelius. *Quin si è Græco non sit à εγ' ηεγρ, quasi sacrum, ut in iride factum, plebecula quæ barbam Aronis vocitat, videtur agnoscere, ex palestino vernaculo, & ornamento Aronis pontificis. Vulgus, papen pint, id est, penem sacerdotis, vocant, quod pistil-*

Pistillum promit exacti fere genitalis effigie Describitur
 Dioscoride lib. 2. αρωγὴ τὸ κεφάλαιον τῆς σφραγίδος λέγουσιν, φύλλα
 αἰνίησιν ὁμοίαι ταῖς τοῦ δρακοντίου, μικρὸν περὶ ἢ (Alii codices μικρὸν
 περὶ) καὶ ἀπὸ τῆς ἀρωγῆς (vetus ἀπὸ τῆς ἀρωγῆς) καὶ ἀπὸ τῆς
 φύλλου (vetus codex & Oribasius καὶ πύλλον) καὶ ἀπὸ τῆς ἀρωγῆς. ἰφ' ἢ
 ὁ κερατὸς κερατίζαν. ῥίζα λευκὴ ὡς τὴν τοῦ δρακοντίου. (vetus ἢ
 κερατὸς λευκὴ ἢ περὶ ἰδιότητι ἐνδομῆν ἢ τὸν ἴσον δόσα δριμύσια. καὶ ἀπὸ
 τῆς φύλλου εἰς ἑρῶσιν, καὶ καὶ ἑαυτὰ ἐρηθρῶν ἢ ἐνδομῆν ἰδιότητι.
 Aron apud Syros lupha vocitatum, folia emittit dracunculi,
 sed ἢ minora (mājora, sed hanc lectionem improbant
 Oribasius & Serapio, minora esse docet insuper experi-

lum instrumentum, sed etiam hujus nominis herba. In li-
 bris de simpl. med. arifari voce utitur: ἀριστὰρ μὲν ἄρω-
 γη ἐστὶ ποτὴ τῆ ἀρωγῆς, καὶ ἐξ ἑαυτῆς ἰδίως ἔχει τὸ μείζον, ἰσὶ ἢ ἀντὶ
 πλὴν δριμύτητος. Arisarum multo minus est aro, radicem
 magnitudine olivæ habet, multo verò eo est acrius. In Æ-
 gypto nasci scribit. Hoc nec Dioscorides, nec Veterum
 quispiam tradidit; fictitium esse puto. Nihil de aride
 hoc Alpinus, nihil Bellonius, cæterique qui Ægyptum
 perlustrarunt. Grandis olivæ magnitudinem implere
 ait; cum cæteri auctores olivæ magnitudine describant
 arisarum. Alibi idem Plinius Callam vocare videtur lib.
 27. cap. 8 Calla, inquit, duorum generum est; una simi-
 lis aro, nascitur in arationibus, colligitur antequam inare-
 scat, usque eosdem habet, quos arum: alterum ejus genus
 quidam anchusam vocant. Ad hunc locum Dalecampius.
 Lego, inquit, calix duorum. Calica alicubi legerat Plinius,
 arum sive arisarum vocari, quoniam anchusa quoque calix
 dicitur, calicis duo genera statuit. Arisarum calicem vo-
 catum fuisse arbitror, quod ejus fructus calice obducatur
 membranoso. Arisarum ea planta est, cujus figuram addi-
 dimus; aro minor est, radicemque olivæ fert magnitudi-
 ne. Folio est hederaceo, lato, acuminato; sed multo
 quam ari minore; cauliculus ejus tenuis & exilis est,
 vagina five involucrum parvum, pistillum exiguum in ni-
 gro purpurascens, radix candida, forma ari, sed minor.

Arum vulgare.

Arifarum latifolium.

entia) ἢ minus maculosa: caulem dodrantalem subpurpu-
 reum (subruffum) ac pistilli forma, in cuius summo fructus est
 in croceum colorem inclinans. radix alba, dracunculi radici
 proxima; quæ itidè decocta estur, quippe quæ minus acris sit,
 folia vero ad esum conduntur, ἢ arida per se decocta man-
 dūtur. Hæc omnia de vulgato nec Ægyptio dici possunt,
 nisi quod Ægyptii ari folia sint multo majora, maculis-
 que carentia, ut legit antiquus codex; contra vulg. ari
 radix olivæ magnitudine, quæ neutiquam ad dracun-
 culi accedit. Vulgatum arum his notis describit Plinius
 lib. 24. cap. 16. Namque aros radicem nigram in latitu-
 dinem rotundam habet, multoque majorem, ἢ qua manus
 impleatur. Ari radicē nigram inquit, Dioscorides albam.
 De Ægyptio aro intelligendum magnus Plinii com-
 mentator Dalec. scribit. Alii Pliniū cum Dioscoride hoc
 modo conciliant, quod Dioscorides ipsam substantiam
 radici consideret, Plinius verò corticis colorem de-
 scripserit. Dalecampii magis aridet opinio: nempe de
 Ægyptio hæc intelligenda esse. Hæc magna satis qua
 manus impleatur; parva vulgaris & exigua majoris oli-
 væ, aut exigui bulbi magnitudine. Hac de causa Doctiff.
 Boranicus Tragus vulgare arum, arifarum esse Diosco-
 ridis scripsit, de quo Dioscorides capite sequenti.
 Ἀριστὰρ ἐστὶ μικρὸν βοτάνιον. ῥίζαν ἔχει ὡς ἰλιάου. ἰσὶ ἢ δριμύ-
 τος τῆ ἀρωγῆς. Arisarum exigua herbula est, cujus radix olivæ
 est magnitudine, majoris quam aron acrimoniæ. Plinius lib.
 24. Cap. 16. Est ἢ aris, quæ in eadem Ægypto nascitur,
 similis aro, minor tantum minoribusque foliis, ἢ utique
 radice; quæ tamen olivæ grandis magnitudinem implet:
 alba geminum caulem, altera unum tantum caulem emit-
 tens. Aridem vocat, quo nomine etiam Hippocrati nota
 & Helychio planta. Helychius αἰεὶ εἶδος βοτάνης. Ἀεὶς ἢ
 μῆλον τὸ ἔρρανον, ἀλλὰ καὶ βοτάνη τις ἔστιν ὀνομαζομένη. Non so-

Hujus etiam genus est aliud folio angustiore. Sed de ge-
 neribus arifari, arique videat lector Phytopinacem
 Bauhini.

Dracunculi radicem cibo ineptam medicisque tan-
 tum commodam, inquit, Theophrastus. Præterea
 Dracunculi plura esse genera, vel saltem præter hoc
 aliud, dein arum vocari; & cur dracunculus vocetur,
 causam addit. Hæc examinanda nobis sunt: Radicem
 ineptam inutilemque cibo inquit. Contrarium docet
 Dioscorides lib. secundo cap. 196. λαχμανίνας ἢ ἢ ῥίζα καὶ
 ὡς τὴν τοῦ ὕδατος ῥησιν, ἐφθίτε καὶ ὡς ἰδιότητι. οἱ δὲ τὸ τῆς
 γυμνήσσης ἰσότητος, καὶ λαμάνης ἢ καλλωχέσσης, ἐφθίτε τῆς ῥίζαν μινυ-
 τῆς μίλιτι ποτῆς ἐν τῆς συνδίστασις, ἀπὸ τῆς ἀκρίτων τῆς ῥησιν
 σιν. Ipsa verò adix etiam ad sanorum usum, nimirum
 in cibos, cocta crudaque oleris vice recipitur, quin ἢ gym-
 nastium insularum, quas Baleares vocant, incolæ co-
 etam radicem, cum melle multo, placent arum loco in con-
 visis apponunt. Docet etiam idem Dioscorides quan-
 do effodienda, & quomodo servanda sit hæc radix.
 ἀπὸ τῆς ὀδοῦ δὲ δὲ τῆς ῥίζαν τοῦ πυραμνῶ ὀρυζαντος καὶ ἀπὸ τῆς
 τῆς καπτιμῶσος; ἐν ἑσπέραις τε λίθοι καὶ ἐρηθρῶσιν ἐν οὐκίῃ.
 Ceterum

Ceterum radicem messibus effodi, locamque frustratim cono-
cisam, ac lino trajectam, siccari in umbra, atque ita re-
condi oportet. Idem Plinius lib. 24. cap. 16. Dracunculus
quem dixi, bordeo maturescendo effoditur, luna crescente.
Hæc satis ostendunt dracunculi radicem locum in cibus
habere. Galenus libro secundo de alimentis facultatibus
cap. 64. in cibus dracunculum recipi quidem scribit, ve-
rum non crudum, sed elixum καὶ τὸν τὴν ρίζαν δις πρὸς
τρεῖς ὡς ἀποθροῦσαι, φαρμακωδῆς, ἰδίῃσι νίσι διδούμεν, ὡσαύτῃ ἐν
τῶν ἄρον. Hujus quoque radicem bis terve elixantes, quoad
medicamentosum omne deposuerit, nonnunquam exhibemus
mandandam, quemadmodum Ari. Nec in usu solum
quotidiano assumentur hujus radices, sed & in morbis
pectoris; quod hæc verba quæ sequuntur docent, ὅτι
ἐν ἑσπέρῃσι δόνται δυνάμεισι τὰ κτ'. θύρακα καὶ πύριμα ἀλιχό-
ματα γλιχρὰ καὶ παχία. Quando humores crassi & leni, qui
in Thorace ac pulmonibus habentur, vi majore indigent,
Theophrasti sententiam probare videtur idem Galenus
Lib. de cibus boni & mali succi cap. 1. ἡ κεραμβηδὴ καὶ ἡ φακὴ
τῆς αὐτῆς τῆν χυλοῦ φύσιν εἰ μεταλιήθουσιν, ἀλλὰ τὸν νιτρώδη πὶ
ἐὼς ἀκρὸν ἔχουσιν, καὶ ταῦτα τὸ θρακὸν ποτὶ μὲν τοὺν ἄρκυον πρὸς
καρὶ ἰσχυρῶς, ἀρὰ δ' ἀμφοτέρω ἰδρὶ, ἀλλὰ ἀμυδρῶς. Brassica &
lentes non eandem cum glutinositas ante diditis succi naturam
fortisæ sunt, sed earum succus nitrosus, & deiciendo alvo ef-
ficax est, sicut Dracunculi acerimus & amarissimus, utrum-
que aron præstat, sed minus efficaciter. Hoc si verum, quis
dracunculi radice cruda pro cibo uteretur? Unicum
tantum refugium pro Dioscoride, duo esse dracunculi
genera, ac majus in cibus damnari, minus vero recipi. Sed
nec hoc controversia caret. Dicendum itaque Dracun-
culi radicem non secus ac ari, in quibusdam, terribis uti in-
sululis Balearibus, acrimoniam minorem habere, contra in
aliis summam. Et hoc an verum sit, non constat. Illud in-
quirendum, an plura sint genera. Afferit Theophrastus,
cui inquit, καὶ ἔστι τὸν πὸν ἀρκύουσι ἀρόν. — Tria Plinius
agnoscit genera loco citato. Id autem quod Græci dra-
contion vocant, triplici effigie demonstratur est mibi, foliis
betæ (tale Mathiolus depingit; lapatho comparat au-
ctor quisquis sit, cujus inter notha extat de dracontio
majore hitoria) non sine Thyrso, flore purpureo: hoc est si-
mili aro. Alii radice longa, veluti signata articulosaq; mon-
straverunt, tribus omnino, auliculis, folia ejus ex aceto decoqui
contra serpentum ictus jubentes. Tertia demonstratio fuit
folio majore qua cornus, radice harundinea, totidem ut as-
firmabant geniculata nodis, quæ haberet annos, totidem-
que esse folia — In Dioscoridis nonnullis codicibus
duo dracunculi genera describuntur, majus & minus.
Sed an caput hoc de majore legitimum sit, an verò spu-
rium, inter recentiores non convenit. Qui spurium con-
tendunt, ex Cratevæ, vel alterius cujuspiam scriptis per-
perã textui Dioscoridis adjectum, his fere probant ar-
gumentis; Quod apud Serapionem non extat: tum quod
in utroque capite, diversas quidem utcunque voces, u-
nam tamen eandemque Historiam animadvertere licet.
Si enim; inquirunt, singula expendamus, vix aliud
occurrit discrimen, quam quod dracontii folia Diosco-
rides hederæ comparat; ille vero quisquis sit lapatho.
Itemque colorem fructus a principio herbaceum agnos-
cit Dioscorides (falso enim, inquit, in Aldino exem-
plari, & apud Oribasium κατὰ ἄνδρα legitur:) Ille verò αὐ-
τοειδῆ, hoc est, cineraceum. Sed fortassis Dioscorides
ad folii colorem, firmitatem, lævoremque, ille ad ejus-
dem longitudinem respexit. Qui contrariam defendunt
opinionem, his rationibus utuntur; quod in cunctis an-
tiquissimis, & probatissimis codicibus utrumque caput
legatur, tum quod Oribasius tanquam legitimum agnos-
cat. Præterea non placet eandem utriusque historiam &
medicinam esse, quod quilibet facile observare potest:
Insuper Theophrastum Pliniumque plura dracunculi
genera statuere, ac Theophrastum quidem dracunculi
quoddam genus aron vocari scribere, quod nomen ma-
jus dracunculum obrinere asserit auctor ille, quisquis
contextus majoris dracunculi historiam; cum tamen mi-
nore dicat foliis hederaceis, qualia fert arum, cui dra-
cunculi folium tribuit Dioscorides, etiam radicem aro
similem. Verisimilius itaque minus sic vocatum. Hoc in
negotio quid dicam, scribamve, vix scio; utraque opinio
validis satis est nixa argumentis. Sin Dracontii icon exhi-
bita à Doctissimo Mathiolo in rerum esset natura, (ete-
nim doctiores Mathiolum hanc effinxisse, eo prætextu
ut doctior videretur, scribunt: nos saltem nunquam vi-
dimus) utrumque caput agnoscerem, legitimum. Idem

etiam facerem si plantam quandam conspicerem; huic
descriptioni convenientem. Hanc enim nondum viderem
licuit. Nam quæ proximè accedit aro nobis nimis simi-
lis est, ac proinde pro ari genere habeo. Anceps itaque
hæreo, nec quam probem opinionem affirmare queo.
Utriusque interim descriptionem adferam, ac quidem
de majore prius agam, quod primum locum huic dederit
Oribasius. Δρακόντια μεζάλη, οἱ δι' ἀρόν, οἱ δι' ἰσχυρῶν, οἱ δι'
καρῶν, οἱ τὸν ἰσχυρῶν, οἱ τὸν βίτουρον, οἱ τὸν ἀρμιόρριον, οἱ τὸν κυπρίον,
ἰωμαίοις λευκωμένοι, οἱ τὸν μευελαίαν, οἱ τὸν σιργυλλοῦσι. Φύεται ἐν
σουσίαις καὶ Φραγμαῖς κυλάδ' ἔχει λεῖον, ἄρθρον, ὡς διπρυαίων, ἐ-
παχύν, ὡς βακτηρίας, πικίλοισι χυλοῦ (forte χυλοῦ, vulgatum
tamen sequitur Oribaf.) ὡς τοιαύτῃ δὲ ἀρκύου καὶ πηλοῦ αἰθέ-
ρῃ ἐν τῆς ἀποθροῦσιν ἀπὸ τῶν φύσιν καὶ ἀντιμε-
τακεύμενα. ἡ κεραμβηδὴ καὶ ἡ φακὴ τὸν ἄρκυον τὸν καυλὸν βοτάνηδ' ἔχει
δοιδὴ τὸν χυλοῦ τὸν σπῆρον, οἱ δι' ἡ πιπυρήνη καὶ πικίλοισι καὶ
φουκίαι. ῥίζα ἐν μεζάλη, σπογγώδη, λευκή, φλοῖον ἔχει σπῆρον λευκὸν.
Dracontium majus, alii aron, alii sarum, alii sarum, alii
hieracicum, alii bixurum, alii aron agreste, alii cyperida vo-
cant. Romani luruncen, nonnulli manustiam, nonnulli fig-
gialcon, (Pro his interp. Romani colubrini alii sau-
riariam forte à lacertarum colore vario, alii figgingial-
con. Notet lector hæc conclusa in Oribafii codice non
reperiri.) Nascitur in umbrosis circa sepem; caulem habet
lævem, rectum, propè bicubitale, & baculi crassitudine,
draconis instar verficolorem, (pro tempore verficolorum)
& purpureis maculis abunde respersum. folia lapathi figu-
ra, mutuo implicata (Connexa & coherentia malim, ta-
lia enim dracunculi majoris folia, ἀναμνηστικῶς, liquidem
connexio est) fructum summo caule producit racemosum,
colore primum quidem cineraceo, sed cum ematuruit, ad
croceum & puniceum vergente: radicem prægrandem, ro-
tundam, canaliculatam, tenui vestitam cortice. Alterum dra-
cunculum his verbis describit δρακόντια ἔχει φύλλα κισσοει-
δῆ, μεζάλη, ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν λευκῶν καυλῶν ἄρθρον, διπρυόν, πικίλοισι,
δοιοειδῆ, ἀποθροῦσιν ὡς ἀπὸ τῶν βακτηρίας τὸ πικύον. ἡ κεραμβηδὴ
καὶ ἡ φακὴ τὸν ἄρκυον τὸν καυλὸν βοτάνηδ' ἔχει ὡς διπρυαίων, ἐ-
παχύν, ὡς βακτηρίας, πικίλοισι χυλοῦ (forte χυλοῦ, Ald. Orib.) πιπυρήνη καὶ
πικίλοισι δὲ πικίλοισι ἰσχυρῶν καὶ πηλοῦ ἀπὸ τῶν ἀρμιόρριον καὶ
κυπρίων σπογγώδη, ὁμοίῃ ἀρόν, φλοῖον ἔχει σπῆρον λευκὸν. φῆρα πο-
τὶ ἰσχυρῶν, βοτάνηδ' ἔχει, ὁμοίῃ ἀρόν, φλοῖον ἔχει σπῆρον λευκὸν. φῆρα πο-
τὶ ἰσχυρῶν, καὶ Φραγμαῖς καὶ ἀμυδρῶς. Dracunculus folia fert
Hederacea, magna, candidis notata maculis, caulem vero
rectum, duum cubitorum, verficolorum, anguis effigie, macu-
lis respersum purpureis, baculi crassitudine; fructus est in
summo racemosus, colore primum quidem herbaceo, (felleo)
sed cum ematuruerit, ad croceum vergente, sapore mordax;
radix quadantenus rotunda, bulbosa, aro similis, tenui ve-
stita cortice. Nascitur in umbrosis circa sepem & maceriat.
Pro majori dracunculo viri doctiores ostendunt plan-
tam vulgo serpentariam dictam. Caulem erigit rectum,
tripedalem, crassitudine pollicis, teretem, glabrum læ-
vemque, verficoloribus maculis, maxime purpureis
conspersum & varium, angui adeò similem, ut etiam
cauto ex improvviso oblatum anguis esse credatur. Folia
magna & ampla sunt, ἔ τενίσι, septenis, pluribusve simul
ordinatè conjunctis, quorum singula oblonga sunt, &
angusta, acuti lapathi foliis satis similia, at levia & gla-
bra in summo caule, veris sine aut ætatis initio, involu-
crum fert foliaceum, longitudine dodrantali, foris her-
baceo, intus verò in puniceo colore, una cum pistillo suo
nigricante, qui longus, crassus, & cornu modo in acutum
fastigiatus; cujus seminis incremento distenta, diffilien-
teque membrana, fructus racemosus uvæ instar patet,
primum viridibus, in maturitatem puliceis, vel ruben-
tibus succique plenis baccis factus, in quibus crocati
sunt durique nuclei. Radice nititur perenni, crassa, bul-
bosa, rotunda, tenui cortice induta, magnitudine medio-
cris mali, multis candidis capillamentis fibrata; cui oculi
seu exigui bulbi adnascuntur, quibus multiplicatur. Ean-
dem hanc plantã alii pro minore dracunculo agnoscut,
ac hujus folia hederaceis comparant, & Dioscoridem,
vel Cratevam, vel si forte alius Cratevanus fuit, ad in-
dolem & universum habitum plantæ respexisse, folio-
rumque lævorem, virorem, colorem nitidum superficiè
contulisse. Alii meo judicio rectius sentiunt, qui arum
venis albis pro dracontio minore habent. Etenim Dio-
scorides capite sequenti, arum folia dracunculi emittere
scribit, eique radicem similem habere; quod hoc etiam
capite confirmat. Ari folia hederaceis non dissimilia
sunt. Planta hæc, involuero seu vagina, pistillo, uvæque
aro similis est; foliis tamen non nigris, sed albicanti-
bus maculis respersis; quæ non ita citò, ut ari pe-
reunt; sed unã cum uvis in hyemem usque perdurant,

Dracontium majus.

acini quoque minus saturato, sed ad croci inclinante colore rubent, radix non absimilis ari, candida & bulbi specie, fibras habet adhærentes, exigua novarum stirpium rudimenta. Pro ari genere quodam hanc habeo plantam. Nam caulem vix semissem habet, cum dracunculus minor bicubitalem, auctore Dioscoride, ferat. Dracunculi genus arum vocari scribit Theophrastus. Idem Phanius apud Athenæum lib. 9. *ἰσπεὶ ἡ ἀρι ἐπισημαίνουσα ἐν τῷ Νικητοδρόμῳ, ἀποστειποδότην ὄντι ἐ φανίας ἐν τῷ ἀστυνομήνῳ βιβλίῳ γράφει ἄριος. δρακόντιον, ὃ ἴσους ἀροῖ, ἢ ἀρανία, &c.* Quoniam vero Nicander, ut dictum, ari mentionem fecit, adjuvandum Phaniam, libro modo citato scripsisse, dracunculum aron, vel aroniam (quod minor aro Ægyptio fortassis, alioquin, similis sed tollenda vox posterior) vocari. Plinius lib. 24. cap. xvi. verius cap. xv. Connectenda enim historia. Ægyptus hanc maxime gignit, quæ & aron. de qua inter bulbos diximus, magnæ cum dracontio litis. Quidam enim eandem esse dixerunt. Glaucias satum discretivit, dracontium sylvestrem arumpronunciando. Aliqui radicem aron appellaverunt, caulem vero dracontium, in totum alium, si modo hic est, qui apud nos dracunculus vocatur. Namque; aros radicem nigram in latitudinem rotundam habet, multoque majorem, & qua manus impleatur. Dracunculus subrutilam & draconis convoluti modo, unde & ei nomen. Quin & ipsi Græci immensam posuere differentiam, semen dracunculi fervens mordensque tradendo, tantumque inesse ei virus, ut olfactu gravidis abortum inferat; Aron miris laudibus extulere, primum in cibis fœminarum præferentes, quoniam mas durior esset & in coquendo lentior. Quidam, inquit, eandem esse dixerunt arum Ægyptium & dracunculum; congeneres ergo sint oportet plantæ; facie tamen diversæ, caule floreque exceptis. Dicit Plinius à Græcis quibusdam dracontion aron vocari. Hinc ille eandem putavit esse plantas. Alibi ostendi

plantas diversis nominibus esse; alteramque alterius nomen obtinere. Hoc itaque fefellit Plinium, vel auctorem ex quo hæc habuit. Sequitur Glauciæ opinio. hic dracontion sylvestrem aron dixit, (dicimus aros & arum.) An itaque arum minus dracontion alterum est? Sed ubi caulis bicubitalis? Forte hic pro Dracuntio, vel aro plantam descripsit à Dioscoridis diversam. Alios inquit radicem aron appellasse, Dracontion caulem; quod ἀφιδής esset. Hinc apud Hefychiū, ἀροῖ σφόδρα μίτρα, καὶ βοτάνης ῥίζα. Quod de aro sequitur, supra examinavi; quod de dracunculo sequitur, præter veritatem est. Radicem inquit habere subrutilam. Albam habet dracunculus vulgaris, nec draconis convoluti modo, sed rotundam. Ex Iolao, vel alio Græco hoc Plinius hausit, qui dracunculum aron, & fabam Ægyptiam confundit, ut supra lib. 4. ostendi. *ἡ δὲ καυλὸς, ἢ τὴν ῥίζαν πίντος ἴσιν ἀφιδής τὸ πικρὸν, & ταῖς κεφαλῶν — κολοκασίαν μὲν κολοκασίαν τὴν ῥίζαν, τὸ δὲ ὑποπικρὸς κίβωλον. ἢ ἡ ἀροῖ τὴν βῆλον ἔλκεθραπύει διασίου.* Postremum hoc dracunculo convenit, cui prius planè non congruit. Etenim nec colocasia, five arum Ægyptium, five fabam, de qua veteres, confideres, hac facultate pollet, Soli fabæ κίβωλον nomen convenit. Nemo unquam aro vel dracunculo nomen hoc dedit. Caulem, inquit, varietate macularum serpentes imitari, radicem verò capitulis, five adnatis, quibus colocasia vulgata donata. Colocasiæ vulgaris five ari Ægyptii calis nequam ἀφιδής, id est, serpentis facie est, sed colore virescentis dilutioris. Alioquin aro similis. Sic enim Alpinus. *Primum cauliculus exiit rectus, rotundus, asparagi crassitie; cum foliis istiusce plantæ concolor.* Quæ colore, ut dictum est, sunt dilutiore viridi. Hoc itaque vel dracunculo adscribemus, cujus radix quod draconem referat, habet nihil. Verum arum Ægyptium radicem fert lagenulæ non dissimilem, non raro chinæ, uti recte comparat Alpinus. Hanc credo draconi vel serpenti comparavit, uti etiam Plinius, qui convoluti draconis modo inquit esse dracunculum; cum ari Ægyptii radix talis esse videatur, qualem etiam ostendit formam radicis chinæ. Apulejus dracunculi imam radicem similitudinem capitis draconis habere inquit. Non video quæ similitudo huic radici cum capite draconis. Sed, ut dixi, convolutum draconem refert Ægyptii ari radix, & sic confundit omnia Plinius & Iolao. *Aradice, inquit Plinius, convoluti draconis forma dracunculi nomen accepit.* Et illud præter veritatem. Ipse Theophrastus hoc nomen accepisse scribit, quod caulem serpentis, five draconis modo maculis picturatum habeat, nec hoc tantum cap. xi. sed etiam lib. 9. cap. 22. repetit. *καυλὸν ἡ ἔχει πικρὸν ἀφιδής.* Idem Dioscorides, idem alii. Errat itaque Plinius. Pudet Plinii plura recensere errata. Quare ad gladioli historiam venio. De gladiolo supra lib. 6. egimus, quo loco Plinii verba examinavimus, & quæ de gladiolo dicenda erant exposuimus. Illud tantum hic addo; apud nos in conficiendis panibus usum habere nullum. *Ἀποφύει,* de quibus hic Theophrastus, adpictas altera figura habet. Sunt bulbuli exigui quibus propagatur, nati ex inferiori bulbo qui verno tempore perit, in plures bulbulos multiplicatus. Quod scribit scolopendras frequenter juxta hanc reperiri plantam, non observavi; fieri facile potest. De Thesio hac Plinius lib. 21. cap. 17. *Non dissimilis est (gladiolo) & quæ Thesion vocatur, gustu aspera.* Apud Theophrastum non *πικρὸν*, sed *πικρὸν* legitur; uti ipse Plinius lib. 8. cap. 22. legit, ubi inquit, *Thesium quoque non dissimili amaritudine est, (à picride) sed purgat alvum, in quem usum teritur ex aqua.* Quæ planta Thesion sit, affirmare nequeo. Nequam illorum opinionum subscribo, qui vel lactucæ, vel cichorei genus esse statuunt. Etenim, si Plinio fides, radicem habet similem gladioli. Nam verba hæc! (*non dissimilis est, & quæ Thesion*) intelligo de forma radicis, non qualitate. Sic enim Plinius ante *Bulborum generi quidam adnumerant & cypri, hoc est gladioli radicem — non dissimilis (scilicet bulbo, vel radice) & quæ thesion vocatur.* Nec locum Plinii confusum arbitror. Eundem enim quam Theophrastus servat ordinem. Apud hunc enim gladioli radicis dulcis historiam, sequitur thesi amaræ.

Discrimen herbarum per folia, per caules. Scyllam ante portas satam contra veneficia esse. Deque narcisso, & scylla. Peculiare de amygdala.

Κ Ατὰ δὲ φύλλα, πῶς τε μεγέθει ἔτις ἡ φύλλα... ἡ δὲ τὸ σκύλλα, πλάττω καὶ εὐδιαίρετον. ἡ δὲ φάσγανον, ὑπό πινον ἢ καλῶς...

† σκύλλα.

† καυλὸν δὲ τὰ μὲν οὐκ ἔχει τὸ ὅλον, ὡς αἰθῶρ, ὡς περὶ τὸν τῆς ἀνθῆς μόνον, ὡς περὶ τὸν τῆς ἀνθῆς μόνον...

† αὐτὸν codex Basf. ἀνοσι Ald. Lege ὅταν τῆς ἀνθῆς...

† Al. & Basf. ἀνοσι Ald. Lege ἰμπηγι...

* Ald. & Basf. γίγλωπα. Lege αἰγλωπα. ἡ δὲ τῆς ἀνθῆς μόνον τῆς σκύλλης...

F Oriorum verò discrimen, magnitudine, figura... que accipi debet. Etenim albucum folium prælongum, angustum, lentumque leviter: scyllæ latum...

† Latum, ad pellucidum pbaſganij, vel gladioli (ut quidam vocarunt) † Iridi. * Caulis aliis nullus floris causa, ut aro escum lento, aliis vero floris tantum causa datus ut Narcisso, croco; aliis autem caulis affurgit floris frufusque causa, ut scilla, bulbo, omni busq; bulbomifis, ut iridi, & gladiolo. † Iridi. † Lignoſum trigonum, id est. Decidit æſtate, cum orbiculatū illud debiſcit. flores particula- rum emittit, ut & scilla. * Quod cum albucum areſcit. † Omnia itaque quæ radice capi- tata con- ſtant, viva- ci tenore perdurant. † Inſixo in ſcillum pe- diculo. * Scille im- miſſa. † Congeſta. † Agnata etenim ra- dix producit * Ut baſtu- la regia, narcissus gladiolus, bulbus. † Futuro. † Ægilope. * Crocoque. † Et croci quidem cau- lis floris tantū causa protunus primum pro- pellitur. ju- ſtum enim legitimumque tempus præ- venit floris. † Serendi. * Serendi, † Croco.

γένωνται, καὶ οἱ ἀροτοὶ σχεδὸν ἕτως ἐκβαίνουσιν. ἔταν
 ἢ ἕτως ἀπογηράσῃ, τότε ἢ τῶν φύλλων βλάστησις
 πολλαῖς ἡμέραις ὑπερον. ὡσαύτως ἢ καὶ ἵππιδος * ναρ-
 * κροκί. κίοςκ. πλωτὸν ἔτε καυλὸν ἕτερον ἔχει ὡσαύτως τὸν τῆς
 † τὸ Al. Bas. ἀνδρος, ὡσπερ εἰπεῖν, ἕτε καυλὸν Φακερον. ἀλλὰ καὶ
 αὐτὸ τὸ ἀνδρὸς ἄμα τῶν καυλῶν καταφθίνει, καὶ ὅταν
 † ἀναθῆ, τότε τὰ φύλλα ἀνατίλλει. περὶ μὲν ἔν τῷ
 Theod. lege ἀλλὰ τὰ σιωάμφω τῶν ἰδίων. περὶ δὲ τὰ ποσει-
 ἀναθῆ. θῆναι τῶν φύλλων, καὶ τῶν καυλῶν, ὅπερ δοκεῖ ποιεῖν
 τὸ πρῶτον, καὶ ἕτερα τῶν ἀνδρῶν. ἐπὶ τε τῶν δένδρων ἢ
 ἀμυγδάλη μάλιστα ἢ μόνον. ὅτι ταῦτα μὲν ἄμα τῶν
 * ἰούδος ἢ κα- ἀνθῶν ποσειθῆναι τὸ φύλλον * ἐν τῷ κατὰ πιν. ὡς ἐ
 τόπον. Διὰ τῆς ἰσθμῶν ἐπὶ ἰανῶν. ἵππιδος δὲ τῶν οἶων ἀφ' ἐπερας
 δὲ καὶ ποσειθῆναι καὶ διὰ τὸ πλεῖστον τῶν ἡμερῶν, καὶ διὰ
 τὸ μὴ ποσειθῆναι βλαστάνειν, πρὶν τῆς μὲν τὸ ἀνδρῶν, τῆς
 ἢ καὶ ἐκαυλῶν ὅλῃ ἀπογηράσῃ. ἢ βλάστησις, ποσει-
 † χροκί. † ἕπος. † ὅστις πνεύ- πῆρα μὲν τῆς σύλλης, ὑπερα ἢ τῆς κίοςκ. πολλὴ ἢ καὶ
 δη Al. τὸ φύλλον ἕτως ἀφίση. ἔστιν ἢ ἰσθμῶν αὐτῆς ἢ μικρῆς,
 ἔτε μὲν ἀλλῃ, ποσειθῆναι κατὰ τὸ σχῆμα τῶν βολβῶν * πλωτὸν ἢ * λεπτωρῶδες. ταῦτα μὲν ἔν τῷ ἔχει σκίψιν.

proprium habet, ut diximus. Neque fructum con-
 spicuum parit : sed ipse flos unā cum caule definit :
 & cum † reflorescit, tunc folia exeunt. Ergo, † Marefciat.
 præ cæteris quidem plantis, hæc ambo peculiaria
 dixeris. Præ illis verò quæ ante foliorum & cau-
 lium ortum florere incipiunt : quod iphyum, & alia
 quædam ex coronariis facere putantur. Atque
 etiam inter arbores amygdala potissimum, aut
 sola. Peculiare hoc fit, quod ea quidem, vel
 cum flore folium † quoque promunt, vel paulo
 post : ut de quibusdam ambiguum sit, quæritque
 † Quoque † proptius † promunt.
 soleat. In his autem ex altero quasi principio pro-
 dire videtur, cum propter dierum multitudi-
 nem, tum quod antequam flos, aut etiam cau-
 lis totus senuerit, germinare incipiant, Germi-
 natio vero prior scyllæ, posterior * narcissi. Et * Crocifolia
 folium is largè emittit, & radix ipsa parva nequa- † plura emittit
 quam est, quanquam non magna. Figura non † scilla.
 abfimilis bulbo, verum non squamata. Hæc igitur
 quo pacto se habeant, contemplari non ab re est.

JULII SCALIGERI AD CAP. XII.

Kαὼς δὲ τὸ μὲν ἔχει τὸ ὅλον. ἢ ἀνδρὸς Theodorus omi-
 sit. ἢ ἀνδρῶν. Lego, τὸ ὅλον ἢ ἀνδρῶν. Duo namque cau-
 lium genera agnoscit Theophrastus, ab officio. Vnum vocat
 ἢ ἀνδρῶν μόνον. alter est qui etiam fructum fert. Huius pos-
 terioris modi in multis invenias : priorem autem in paucis.
 Quippe irus floret tantum, nullo subsequente fructu. Et
 Narcissus, de quo ipse. ἄμα τὸ καυλὸν τὸ ἀνδρῶν καὶ ἀφίση.
 Itaque Ari exemplum subdit pro iis, quæ caulem gerunt ob
 fructum. Quare pessimè consuluerit Theophrasto Theodo-
 rus, qui ἢ ἀνδρῶν non apposuit. Exemplum enim falsissimum
 esset. Quis enim Arum esculentum negarit caule præditum,
 Asparagi enim in modum exit, robustus sanè, atque fructum
 in racemo fert. Illa autem verba in ea ἔχει, cum suis
 exemplis disceptans. In Primo namque divisionis membro
 erat Arum; qui caulem quidem gerit, sed ἢ ἢ ἀνδρῶν. In Se-
 cundo est Narcissus; cui caulis est, sed ἢ ἢ ἀνδρῶν μόνον. In
 Tertio, in ea ἔχει. Quid habent? scilicet caulem. At utrum?
 Nam exempla varia sunt, atque inter sese dissidentia. Irus
 enim florem tantum fert, nullo, ut dicebamus, excipiente
 fructu. At Xiphion, quæ est spatibula fœtida, fructum fert
 post florem. Præterea non omnia bulbacea, vel fructum, vel
 florem gerunt : quippe Bulbus esculentus neutrum.
 τῆς ἀναθῆναι ποιεῖται. Theodorus legit, τῶ ἀνδρῶν. Et mox eo-
 dem modo, ubi est ἀναθῆ, legit ἀνδρῶν. Sanè hæc contraria.
 verum Codicis nostri lectio vera. Nanque semen cadit æsta-

te, hiscente flore, quo tempore crescit. Sic vermiculus per
 initia sine alis simul cum fructu crescit, ac tum demum ala-
 tus : cum arefcit, abit. Plinium ejus naturam tractantem
 avertit alia cura à vermiculi huius historia.
 Ἐκπηγνυμένον τὸ μίγξ. Theodorus detractò pediculo. Im-
 mo verò infixò punici pediculo in Scyllam. Lego enim
 ἰμτηγνυμένον. Ἐ supra monuimus. Sic malè. ἐν αὐτῇ. apud
 ipsam.
 Ἀθῶνα φύεται. Theodorus, universim nascuntur. At
 quid est, universim? aggregata, congesta.
 Ἐπὶ τῷ. Theodorus, anno secundo. Post annum scilicet,
 id est, anno futuro. Ita Pollux, Ἐ alii. frequens Luciano.
 Sic scribes, ἰσθμῶν καὶ τῶ ἀνδρῶν. ἢ ἢ τὸ σκίλλης καὶ
 ἀνδρῶν, εἰς ὑπερα ἢ τὸ ἀνδρῶν εἰσῆσαν ποσειθῆναι. Scillæ cau-
 lis seorsum, mox insidentem florem continens.
 καὶ ὅταν ἀναθῆ. Theodorus legit ἀνδρῶν, Rectè. Nam sc
 caulis simul cum flore tabescit. Post τῶ ἀνδρῶν, non post τῶ
 ἀνδρῶν solia eduntur.
 Πνεύματι τῶ φύλλων, καὶ τῶ καυλῶν. Sic etiam legit Theo-
 dorus. Cæterum quemadmodum ante folia florere queant,
 scio. Ante caulem qua ratione flos exire possit; id vero ne-
 scio. Et Amygdali exemplum cum apponit, videtur non
 convenire cum illis verbis. καὶ τῶ καυλῶν. Neque enim ante
 caulem floret Amygdalus. Lego, ἢ ἰούδος, ex Theodoro. Ἐ
 ἕπος ἀφίση. Ἐ ἢ λεπτωρῶδες.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Hoc capite de foliorum cauliumq; agit differentiis,
 additque quædam de asphodelo, scylla, & croco,
 nec non amygdala, cæterisque arboribus. De foliorum
 discrimine supra libro primo plura dixit. Differentias ag-
 noscit duas, magnitudinem & figuram. Folia enim alia
 lata, angusta alia. Sic magna quædam & parva, oblonga
 nonnulla, rotundaque. Et hæc magnitudinis differentiæ;
 Figura differunt; alia enim ensis figura, arundinis alia,
 vel cucumeris & cava. Hunc locum Plinius his ferè ver-
 bis lib. 21. cap. 17. exscripsit. Cætera ejusdem generis fo-
 lio differunt. Asphodelus oblongum Ἐ angustum habet, scyl-
 la latum Ἐ tractabile, gladiolus simile nominis. Arundinis
 figura iridis folium esse inquit Theophrastus, cujus hi-
 storiam hoc loco enarrabimus: Iris nomen ab arcus
 cœlestis similitudine teste Dioscoride & Plinio accepit.
 Diosc. lib. cap. 11. Ἴρις δὲ τὸ μὲν τῶ κατ' ἐξῆρον ἰμφορείας ὡ-
 νόμασιν. Iris à cœlestis arcus similitudine nomen obtinuit.
 Idem Plinius lib. 21. cap. 1. Floret diversi coloris specie,
 sicut arcus cœlestis; unde Ἐ nomen. Spuria plura nomina
 teste Auctuarii auctore habet. Hic illyrin dictam scri-
 bit, quod teste Dioscoride & Theophrasto in Illyride,
 sive Slavonia optima proveniat. Thelpide cur dicta sit,
 me fugit. Viri doctiores legendum contendunt, θαλασπῆ,
 uti in Aldino codice legitur, ἀ θαλασπῆ, sive, calfacio. Qua
 iris pollet facultate. Alii εἶεν corrigunt. Romani enim
 consecraticem dixerunt; quod in sacris, purificationis

causa, ejus esset usus. Οὐραγία vocabatur δὲ τὸ ἕξῆρον, cælo;
 quod cœlestis arcus specie & modo floreat. θωμασπῆς, id
 est, admirabilis, ὡσαύτως τὸ θαυμασπῆμα admiror; quod veteres
 arcus cœlestis figuram, (Thaumantias enim Poëtis est
 arcus cœlestis) uti & hujus naturam sint admirati. Καθί-
 ρον, id est, purgans; quod nomen, non quod alvum mo-
 veat, obtinuit, sed maxime quod animam à vitiis in sa-
 cris purgare crederetur. Gladiolus etiam dicitur, à si-
 militudine quam folia cum gladiolo habent. θαλασπῆ-
 ρον, quod flores lilio folia calamo seu arundini familia
 fert. Glossæ medicæ Ἴρις ἰλλυρικὴ τὴ καλομένηται τὸ λίνκον.
 Ἴρις κρινὴ καλομένηται. Ab hac cum lilio similitudine, Græ-
 ci barbari κείρον ἀζρον vocarunt. Pelagonius Hippiater
 lib. 1. cap. 111. Ἴρις ἰλλυρικὴ τὸ λεγόμενον ἀζρον κείρον λί-
 κων τὸ ἡμισον. Iris illyrica, quæ nonnullis sylvestre liliū
 dicitur, selibram. Liliū cœlestis recentioribus dicitur ali-
 lii figura colorisq; varietate, quæ in floribus conspicitur.
 Hæc lucis plurimū præbent historiæ de Hyacintho Poë-
 tarum, de quo alibi. Marica cur dicatur, me fugit. Puto
 narica vel naronica legendum, quod circa Naronem
 amnem, teste Nicandro, nascatur. Errant viri Doctissimi
 qui iriam λύνον, dictam arbitrantur, siquidem iridis flos il-
 lud nomen habet. Athenus li. xv. φιλίος ἢ φησι τὰ ἀνθῆ τῆς
 Ἴριδος λέγεσθαι λύνον, καὶ τὸ ἡμερῆν εἶναι λύνον καὶ φιλίον.
 Philinus florem iridis lupum vocari scribit, quod lupi labris sit si-
 milis. Hefych. λύνον τὸ τῆ ἰρίδος ἀνθος. Frustra ἴριος scripsisse
 Hefi-

Hefichium, vel *Iris* restituendum vir doctissimus contendit. Hieris cur dicatur, supra exposui. De iride sparsim pluribus locis Theophrastus agit, quæ ut melius intelligantur, historiam ex Dioscoride præmittam, qui luculentissimè hanc plantam depinxit. *Ἰρις* — φύλλα δὲ φέρει ἄγρια ξιφία, μείλιον δὲ καὶ πλάτυρον, & λιπαρώτερον. Ἀνθὸν δὲ ἐπὶ καυλῷ ὡς ἀπὸ ἀλλήλων, ἐπικύμηται, ποικίλα; ἢ γὰρ λευκὴ ἢ ὀχρεῖα, ἢ μέλαινα, ἢ πορφύρεα ἢ κυανίζοντα ὄσφεται. Ὅθεν Διὸς τὴν ποικίλιαν ἀπεικάζει ἐπὶ τῆς ἐξουσίας. ῥίζα δὲ ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν, περὶ τὰς ἰσχυρῶν, ἀσθεῖς μετὰ τὴν τομὴν ἠερφαίνεται ἐν σκιά, καὶ διαίρειται λίαν ὀσπυρῶσα. Ἐστὶ δὲ βελῆων ἢ ἰλλυρικῆ καὶ μακεδονικῆ, καὶ ἐν ταύταις ἀέρση ἢ πυκνότερος, καὶ ὑποκόλοβος, καὶ διὰ τὸν ἄρσενος, καὶ τῆς ἡρόρας ὑποκίβρος, καὶ σφόδρα ἰσχυρῆ, καὶ τῆς γένουσι περὶ τὴν ἰσχυρῶν. Τὴν τε ἔσμεν εὐλαχρῆς, & μὴ ὑποκίβρος; περὶ τὴν ἰσχυρῶν καὶ τῆς ἰσχυρῶν κινεῖται. Διὰ τὴν ἰσχυρῶν, λευκὴ καὶ ὀχρεῖα περὶ τὴν ἰσχυρῶν; δὲν τὴν ἰσχυρῶν τῆς δὲ ἀμει πάλαι μὲν ἢ τὴν ἰσχυρῶν ζῶται. Εὐωδία δὲ ἰσχυρῶν τῆς τῆς ἰσχυρῶν. Id est, secundum Ruellii interpretationem. *Iris folia fert gladioli, sed majora, latiora & pinguiora: flores in caule aequalibus inter se spaciis distant, incurvi, varii: siquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut caerulei circumspiciuntur, qua diversi coloris specie, quædam cælestis arcus imago representari videtur. Radices subjacent geniculatæ, duræ, odoratæ, quæ frustatim dissectæ, in umbra siccantur & trajectæ lino reconduntur. Melior est Illyrica, & Macedonica, & inter has laudatissima quæ pumila ferè & densa consistat radice, frangenti contumax, subruffo colore, gustu amaro, odore perquam syncero, ita ut nullum prorsus situm redoleat: quæ dum tunditur sternutamenta movet. Secundum locum habet Africana, candidans gustuque amara. Teredines cum vetustate sentiunt, tunc tamen odoratiores reddi solent.* Theophrastus hoc cap. xli. *iris folio constare arundinaceo scribit: Dioscorides gladiolo comparat, sed majus, latius, & pinguius inquit esse. Uterque rectè. Nam gladioli & arundinis formam habet iris, ad arundinis tamen magis accedit. Plinius lib. 27. cap. 12. medion foliis describit iridis fativæ: sed quid medion Plinii sit, sub iudice lis hæret. Qualem ferat caulè iris, non docet Dioscorides. Theophrastus loco citato albacum, sive hastulam regiam æmulare ait, sed duriores ac minores esse. Flores, inquit Dioscorides, gerit ἐπὶ καυλῷ, in caule, vel, ut in aliis codicibus legitur, ἀπὸ τῆς ἐπὶ καυλῷ, in summitate cuiusque caulis. Hanc lectionem sequitur Orbasius, quod autopsia testatur. Flores hos ὡς ἀπὸ ἀλλήλων, ἐπικύμηται, & ποικίλα inquit; ita è regione inter se collocatos, ut sibi mutuo respondeant, reflexos ac varios. Παρὰ ἀλλήλων dicuntur recta paribus spaciis in altum surgentes flores, caule sive. Hoc enim, si Euclidi credimus, lineis quas parallelas dicunt, præcipuè competit. Nec aliò pertinet ea vox, quam ut significetur, non temere, neque in latera, aliarum plantarum modo caules iridis spargi, sed in altum, nullo inter se concursu ferri, & flores in his ita disponi, ne alter alterum impellat, simulque concurrat. Ποικίλα varios inquit esse flores. Quæri solet an diversi hi colores, in uno eodemque, diversis tamen partibus, an pluribus ac diversis floribus debeant conspici. Utraque opinio habet suos autores, argumentisque confirmatur. Ac prior sententia hac nititur ratione, quod Dioscorides subjungit ὅθεν — ἔσμεν; atque adeò propter hanc varietatem factum est, ut ipsa planta iridi cælesti assimilata fuerit. Hoc ipsum etiam innuit Plinius lib. 21. cap. 7. *Floret iris diversi coloris specie, sicut arcus cælestis, unde & nomen.* Ergo, inquit, particula ἢ accipitur pro partim, seu aliqua ex parte, vel quadantenus. Qui alteram defendunt opinionem partim Bravoli utuntur auctoritate, qui hæc de iride scribit. *Iris vero à multis coloribus nuncupatur, qui vel in tota specie, vel in uno flore sunt. Quum vero annis elapsis cum illustrissimo Alphonso, duce nostro, in Illyrico essem, irim plures colores habentem quæsi, & inveni. Erant quidem in diversis individuis, varii; in aliquibus candidi, in aliis pallidi, in aliis lutei, in diversis purpurei; ut plurimum vero caerulei videbantur. Erat autem unus & idem flos variis coloribus insignitus, ut inde arbitratum sum, irim dici non ob diversitatem coloris in specie, sed in individuo: tamen species non ex floribus, sed ex radicibus distinguuntur. Alia enim ruffum colorem habet, alia candidantem. Lybica hæc est, prima illyrica, ac colorum diversitas non est in summitate floris, sed in infima parte. Hactenus Bravolus. Alio etiam argumento utuntur; quod Græci barbari irim illyricam albam scribant. Glossæ medicæ Ἰρις ἰλλυρικὴ τὸ καλοῦσθαι, τὸ λευκόν. Contra Neophytus Illyricam Irim purpuream inquit, Ἰρις ἰλλυρικὴ ἢ ῥίζα τῆς πορφύρεα κίβρος. Subscribo opinioni Mesues, qui lib. secundo simpl. Iridis, inquit, duæ sunt species. Est**

enim quæ florem habet purpureum, habentem gradationem diversitatis in purpureitate, sicut habet arcus terroris, & propter hoc vocatus est iris. Est & alius, cuius, flos est albus. Concedo nomen accepisse quod in uno eodemque flore, diversis tamen partibus reperiantur colores varii; tamen non putarim, Dioscoridem describere iridis quoddam genus, in quo hi omnes reperiantur colores; sed mentem ejus esse, varios colores quandoque in diversis, quandoque in uno conspici flore. Sed parum interest, quam sequamur opinionem; siquidem omnes eundem præstant usum, nec radix cui colore vario, quam cui unico colore flos, præstantior est. Utraque iris in Illyria nascitur & provenit. Videamus colores quos recenset Dioscorides: alius albus, alius pallens. In Græco codice ἄχρη legitur; quod cur interpretum quis viridem verterit, non video. Nam ἄχρη color est, ex luce albicans, aut pallefcens, ut ex Athenæo observatur, cum scribit, *χρῶμα δ' ἀσπίτων ἡμῶν γίνεται ἄχρη, pallefcens corpus fit eorum, qui cibo abstinent.* Idem ex Hippocrate lib. 1. prognost. probatur, cum ἄχρη βλίφαρον, funestum esse scribit. Pallere & livescere palpebras observavi; virides fieri, non vidi. Nigros inquit esse. Quidam cum viderent non reperiri nigras irides (nec tales dantur flores) μέλινα pro μέλαινα, substituerunt. Sed supra quid vox μέλινα botanicis, significet, dixi: hoc tantum addo vulgarem lectionem, nempe μέλινα, servandam. Eam enim secutus est Orbasius, qui omnia quam fidelissimè ex Dioscoride transcripsit. Quæri posset, quæ causa sit, cur nigros non det natura flores? Causam hanc dant, quod nigrum in crassa substantia omnino sit, contra flos è tenuissimo plantæ fiat succo. De colore purpureo pauca hac occasione dicenda. Purpureum veteres ponunt, vel pro colore purpureo, qui duplex est, ut mox dicam; vel pro vivaci, excellentique. Id quod probatu non difficile est. Apud Marcum Evangelistam cap. xv. vers. xvii. de Salvatore nostro scriptum est, milites Domino nostro induisse vestem purpuream, καὶ ἐδίωξαν αὐτὸν πορφύρεα. Idem apud Joannem cap. xix. vers. ii. καὶ ἰσχυρῶν πορφύρεν ἀπέβραλον αὐτὸν. Et pallio purpureo induerunt illum. Quid purpureum significet, exponit Lucas, cap. xxi. vers. xi. ἐξ ἠερφῶν δὲ αὐτὸν ὁ κρῆθης σὺν τοῖς στρατιώταισιν αὐτῆ, καὶ ἰσχυρῶν, ἀπέβραλον ἰδίηται λαμπερῶν. — Hæc autem cum militibus suis, cum eum pro nihilo habuisset, & illuisset, amictum veste splendida, remisit ad Pilatum. Hic τὸ πορφύρεν, λαμπερῶν exponit. Quid clarius, quam πορφύρεν pro splendido, venusto, eleganti, quandoque accipiendum? Id ex Nonno probatur, cum locum citatum divi Joannis in hunc sensum reddit.

Καὶ μὴ ἀνεκλαίνωσιν ἐπὶ χροὶ πέπλα βαλόντες, Σιδωνίης εἰλβοντα σοφῶσινθηλα θαβασως.

Et ipsum vestiverunt injicientes corpori Indumenta fulgentia, elegantis sidonis maris scintilla.

Idem eodem cap. vers. xxi. ubi luculenter vestem Domini nostri describit,

Καὶ ἀγγλῆντα χιτῶνα, Ὅστις ὄλον καὶ ὑπερθεν ὄμα καὶ ἐπερθε Φορῆ. Ἀρῆρα φῶν ἦεν, ὑφαντὸς ἀπ' αὐχένος εἰς σφυρα λήγων.

Et splendidam tunicam Quæ tota & in superiore simul, & inferiore parte generatori à collo Ad malleolos desinens infutibis erat contexta.

Anacreon Poëta Venerem πορφύρεν vocavit, quod esset splendida, venusta. Hoc etiam sensu apud ipsum legitur Dioscoridem, uti cap. xcix. de bitumine. Ἐστὶ καλὴ ἢ πορφύρεα εἰλβοντα, probatur purpura modo splendens. Purpureum bitumen videre nondum licuit; splendens ac nigrum, ex dono amplissimi viri Petri de Graef ex Iudea cum reversus esset, accepit; quod ipse ad mare mortuum collegit. Atrum esse bitumen, non tantum Virgilius, sed etiam Tacitus satis perspicuè docent. Quod majus, proipso colore nigro, veteres πορφύρεν habuere. Iliad. Ἰλας πορφύρα θάνατος. Contra latinus Poëta pallidam dixit mortem. Idem Poëta purpureum colorem vocat vivacitatem & gratiam, quæ in unoquoque reperitur colore. lib. iv. Od. 1.

Tempestivus in domo Pauli purpureus ales oloribus commessabere maximi.

Olores præter niveam albedinem habent venustatem splendoris, qua oculis & animam oblectant. Hanc ob causam idem Poëta salem, purpureum dixit.

Hic sale purpureo, vnaque nitentia lymphæ.

Maro nivem eo donavit epithetho.

Carmina purpurea, candidiora nive.

Idem lib. I. Georg.

Et pro purpureo pœnas dat scylla capillo.

Furius apud Gellium.

Vt fulica ipsa levis volitat super æquora classis, Spiritus eurovum virides dum purpurat undas.

Hic purpurat, sic interpretatur Gellius, ut idem sit quod nitescere facit. Cicero in Academ. quæstionibus. Mare dicit esse cæruleum; sed quando remis agitur, esse purpureum. In promptu ratio est, quod aqua commota, ex illa parte luminis aliquid, quo antea carebat, recipit, & ita illuminata hoc nomen fortitur. Auctor Vitruvius purpuras (de testacea animalcula loquitur) pro soli proprietate, alium atque alium habere colorem, & apud Tyrum quidem rubrum, circa Africam autem puniceum succi emitere, quo & purpura tingitur, quam violaceam appellant. Cornelius Nepos, *me juvene violacea purpurea vigebat.* Finem ut faciam, ipse Servius purpureum; pulchrum & floridum vocari dicit. Ad hunc Virgiliti locum

Namque ipse decoram

Cæsariem nato genitrix, lumenque juvenæ

Purpureum, & letos oculis afflarat honores.

Ut probabilem suam faciat opinionem, citat Horatii versos jam citatos, qui purpureum colorem pro splendido, pulchroque sumi satis innuit in arte Poëtica.

Inceptis gravibus, plerumque & magna professis

Purpureus latè qui splendeat, unius & alter

Affuitur pannus.

Quod Homerus in hymnis ἀγλαὸν ὄζον, Catullus purpureum ramum vertit.

Candida purpurei ramis intexerat ora. Sic Columella.

Frondes purpurat auro.

Veteres colorem purpureum, Belgæ χερμεσίον vocant. Color hic non uni tantum attribuitur, sed pluribus & fortasse omnibus. Chermesium enim dicunt, rubrum, purpureum, incarnatum, violaceum, & non diu est, quod chermesium albo & viridi colore sit attributum in panis & feris. Ad iridem revertamur. Hujus florem purpureum dicit Dioscorides. Color purpureus, ut dixi, duplex est, quod sic docet auctor libelli de coloribus, Aristoteli attributi cap. I. ubi inquit. διο ἔστι ἀνατολῆς καὶ δύσεως ὁ ἀπὸ πορφυροῦ ἐστὶν, ὃν φαίνεται ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ δύσεως τῆς ἡλίου ἀδινείας γὰρ ἐστὶν τόσα μέγιστη κρῆσις σκελεθῶν ὅντι τὸν αἶμα πορφυροῦ λυθῶν. φαίνεται καὶ ἡ θαλάττη πορφυροῦ, ὅταν πρὸ κίρκου μετὰ τὸν ἔμνησιν κατὰ τὴν ἐγκλίσην σκιαθῆ. Vespertini æris purpura fit ex pauciore nigredine cum copioso rubedine, maris purpura ex cæruleo & rubro fit. Color hic violaceus dicitur, quem sæpissimè Dioscorides πορφυροῦν vocat lib. IV. cap. CXXI. ubi violæ florem πορφυροῦν inquit. Ita etiam eodem libro cap. CXX. asteris atici florem purpureo colore describit; qui eodem colore est. Ita cum irim purpureum habere florem scribit, intelligit violaceum. Nigrum enim vocat saturato colore florem, sive cui multum rubedinis cum pauca nigredine. Cæruleus quis color notus, æreum vulgo vocant. Et hæc de flore veteres observant; nisi quod Theoph. lib. VI. hift. capite ultimo irim æstate florere dicit. Recentiores iridis florem, noctu hiare & solis contactu contrahi dicunt; rationem addunt, quod interiores sinus amittunt humorem, quem sol extrahit; quare contrahuntur, eundemque à nocturno rore recipiunt. Estq; ea causa cur noctu laxentur. Sed hæc in flore iridis nondum observare licuit; nec vera puto, siquidem iridis flos rarius unius diei spatium excedit. De semine nihil veteres. Non defunt etiam ex recentioribus, qui semen ferre negent. Cum teste Dodonæo, Lobelio, Clusio cæterisq; botanicis, semen ferat in capitulo oblongo, gladioli modo crassiore, trigonum, rugosum, fuscum, pisi fere instar magnum, sesami figura. Radices luculenter describit Dioscorides, *Subjacent inquit, geniculatæ, solidæ odoratæ, quas incisas in umbra siccati, eandemque lineo filo trajici, atque ita recondi oportet.* Horum quædam in viridi, quædam in exsiccata radice vera sunt. Genuculata radix est, cū è terra effoditur, exsiccata, qualè officinæ ostendunt, geniculis caret. Decorticata enim, odore caret recens, contra probè exsiccata odoratissima, ut docet Theoph. li. 6. de caus. ca. 12. & sequentibus; ubi plurima notatu digna de odore Præceptor, eaque de causa Lector librum dictum adeat. Sed & aliam lib. de odoribus movet de iridis odore

quæstionem; cur, scilicet, flores & coronamenta, odoris alioquin imbecillioris, procul etiam oleant, iris verò & nardus, reliquaque sicca odoramenta multoq; vehementiora è propinquo tantum. Hanc etiam in problematibus tractat quæstionem Aristoteles. Sed & eam ipsam loco citato movere videtur Theophrastus. Lector videat quæ à cap. XXI. ad finem lib. VI. de causis annotavi. Præstantissimam irim Dioscorides inquit Illyricam & Macedonicam. Theophrastus verò in Illiria, sive Slavonia uti vulgo dicunt, irim meliorem esse, quam in Macedonia, rationemque Lib. I. de caus. cap. XXVII. addit, quod neque limosa, neque pinguis, neque lenta, neque glutinosa sit terra illyrica. Hanc loco citato examinabo rationem. Non omnis iris illyrica est optima, sed ea tantum quæ in Illyriæ locis à mari remotioribus, septentrionem versus nascitur. Nam quæ prope maritima provenit optima non est, ut docet Theophrastus lib. IX. cap. VII. Idem Plinius lib. XXI. cap. VII. *Laudatissima in Illyrico, & ibi quoque non in maritimis, sed in sylvestribus Drylonis & Naronis.* Doctiores Plinii codicem depravatum esse scribunt, ac pro sylvestribus, palustribus reponunt; idque quia Nicander in Theriaca cecinit.

Ἴριδι ἢ Ἴθρηψι δριλῶν καὶ νάρονος ὄχη.

Irim quam aluit Dryli & Naronis ripa.

Ad hunc versum Scholiastes, καλεῖται συμμεινομένη τέτυκται ἰδρυεμένη Ἴριδι δριλῶν γὰρ ποταμὸς ἰλλυριῶν, καὶ νάρονος. ἢ Ἀρχαῖοι εἶποι τοὺς ἰλλυρικῶς καὶ λιβυρικῶς. Addendum hinc præcipit irim illyricam. Drylon enim & naron fluvii illyrici, qui Illyricos & Liburnos separant. Sed quid vetera loca hæc circa fluvios hos esse sylvestria. Quid omnia ne loca fluvii vicina palustria sunt, Loca Rheno & Vahali, Isalæque vicina talia non sunt? Quid notius Daventriensibus, quam ea esse arenosa & sabulosa, nec non sylvestria? Demum, an non & palustria, sylvestria sunt? Mendosus itaque codex non videtur Plinii; præsertim cum ex Theophrasti lib. IX. caus. satis colligi possit, loca hæc non esse palustria, quod Thraciam pessimam ea de causa dicit, quod solum thracicum nimio humore sit confertum. Præterea improbat Theophrastus marinam, quod sit humidior, & excrementosior. Quomodo itaq; palustris probari potest, quæ necessario pluribus scatet excrementis. Aura siquidem marina sicca est, & littus facit sterilia & arida. Dioscorides, non nec Theophrastus illyricæ iridis an plura sint genera, non tradunt. Plinius loco citato duo inquit esse; *Illyrica quoq; duorum generum est, raphanitis à similitudine, quæ & melior Rhizotomos subrusa.* In his Plinii verbis unum alterumve examinandum. Primum genus raphanitim vocari tradit. Quæritur an Galenus, & Aërius genus hoc astragalitim vocarint. Etenim apud Galenum lib. L. C. 1. titulo ad calvescentes præter ætatem scriptum reperio ἱριῶς ἀστραγάλιτος (lego, ut dixi, ex Aërio lib. XII. cap. III. in emplast. venenator: ἀστραγάλιτος) ἢ ἰδρυεμένης γὰρ ὁ Viri doctiores astragalitim hanc, & raphanitim Plinii eandem esse putant, idque quod Dioscorides astragali radicem magnam inquit instar raphani, Ἴριδα inquit lib. IV. cap. LXI. δι' ὑπὸν ἀστραγάλιτος ὡς ἀπὸ ῥαφάνου ἰσομοῦσης, Radice rotunda raphani modo prægrandis. Huic opinionioni non contradicam, verum irim astragalitim eandem esse cum Dioscoridis astragalo neutiquam concedam, idque quod Galenus hanc illyricam à quibusdam vocari scribat. Quod nemo de astragalo scripsit, nec quifquam astragalum in Illyria provenire scribat. Quare Galeni hanc astragalitim à Plinio raphanitim dictam puto, quod radice aliquo modo, saltè plusquam altera, referat astragalum, vel raphanum. Alterum in Plinianis verbis notandum, quod subrusam minus bonam scribat, cum ipse lib. XXI. cap. XX. scribat, *Iris ruffa melior, quam candida.* Et hanc sententiam Dioscorides probat; *Inter has ipsas, inquit, optima, cui densa radix est, quasi decurtata, fragenti contumax, colore subfulvo, perquam odorata, gustu amarior, odore sincero, quæque situm non redoleat, & inter tundendum sternutamenta ciet.* Secundum verò quo ad vires locum obtinet Africana, colore alba, gustu amara, veterascentes teredinum injuriam sentiunt; tunc tamen odoratiores reddi solent. Contra Democrates albam laudat irim, uti lib. II. de antidotis cap. XV. καὶ ἢ ἀπὸ λευκῆς ἱριῶς ἐστὶς καλῆς. Idemque iris alba sicca præstantis. Idem lib. 8. C. 1. cap. X. ἰσπανία ἰσπανίων ἱριῶς λευκῆς ταυμῶν, pondusque par uni horum, irides mox candidæ. Eodem capite καὶ τῶν ἰδρυεμένων ἱριῶς πεκομμένων. pondusque par contuse & albidæ iridis. Et quo vulgo utimur florentina, sive Hetrusca alba est, odoratissima tamen, ac violæ fragrantiam æmulatur. Quæri, solet florentina an illyrica præstantior sit. Illyrica intus subrusa,

extus

extus alba est, Illyricâ intus & extus candida quare odoratior; calidior. Etenim Gal. lib. iv. simp. cap. ultimo *καὶ ἐν ἰσθμῷ γαίῃ τὴν ἰρίδα, ὅσην κίρρα καὶ ξανθὰ, καὶ ἰσθμῷ διηρημένῳ τῶν λευκῶν ἴσι. In quoque enim genere in univrsis, fulva, flava, rubraque omnia albis sunt calidiora. Quamobrem pro diversitate indicationum, modo Illyrica sive subruffa, modo alba sive Florentina, pro ut scilicet: medicamentum volumus vel calidius vel temperantius, melior erit. Alii tamen pugnancia loca citata aliter conciliare malūt. Nempe ubi subruffam laudat Dioscorides, intelligendum de interiore rubedine; ubi albam præscribit Damocrates, de exteriori albedine explicandum. Nec tamen inde elicendum volunt, omnem iridem Illyricam subruffam foris albam, sed quandam tantum. Apud Dioscorides legitur *γαίῃσι περὶ τοῦτο* esse, pro quo apud Orisbasium scribitur *περὶ τοῦτο, fervidiora*. Utrumque cum in iride percipiatur, perinde esse puto quam sequamur lectionem. Iridem illyricam bis florere scribunt nonnulli medici, florentinam semel. Alias etiam observarunt præter dictas differentias; quod florentinæ radix major & crassior sit, illyricæ minor & tenuior. Sanè Geoponicus auctor lib. xi. cap. xxi. Illyricam iridem tenuissimam & parvam scribit, *τῆς ἰδουρακῆς ἰριδὸς ἢ βροχιαῖα & λεωτοπιτῆ φυτῶν, ὅσην ἀπὸ τοῦ φάτων φυτῶν, ἰανουαρίου ἄρχῃ ἀπριλίου μηνός. Iris illyrica parva & tenuissima, plantatur ex recentibus plantis, Ianuario usque ad Aprilem mensem. Africanam irim Dioscorides secundum locum, quo ad vires, obtinere inquit. De hac iride planè aliter Galenus lib. i. de antidotis cap. xi. i. τὸ ἵν' ἰριδὸς ἔχει ἄριστον ἵχει. παρεμβαλλομένη γὰρ ἢ οὐκ ἴσως μαζαλῆς λιθῆς, ἢ ὡς εἰς ῥώμην φέρεται, ἢ ὡς εἰς ἀπριλίου μηνός. Iris illyrica parva & tenuissima, ὅσην ἰσθμῷ τῶν ζῶντων, ἀπὸ τοῦτο ἰριδὸς περὶ τοῦτο, ἢ τὸν πολὺ φαινέται λεωτοπιτῆ. At verò quod ad iridè pertinet, secus se res habet: si enim iris quæ ex magna Libya plurimum Romæ defertur illyricæ comparatur, tantum ipsi cedit, quantum cadaver vivo corpori; non tamen aliis in gentibus orta tam multum ab illyrica degenerare iris videtur. Hæc sane multum diversa, & pugnancia. Pro Dioscoride est quod Theophrastus Thraciam pro pessimæ notæ iride habeat. Plinius lib. xxi. cap. vii. Proxima in Macedonia longissima hæc & candidans & exilis (exilis & longissima qui sit, vix video.) Tertium locum habet *Africana, amplissima inter omnes & gustu amarissima*. Et hæc de iride dixisse sufficerit; reliqua videat lector locis citatis.**

Caulium tradit differentias, ac quasdam plantas caulem ferre tantum fructus causa, alias floris, alias utriusque gratia. Fructus, non floris causa arum caulem ferre inquit, idque quod usum nullum præstet flos: floris causa narcissum, & crocum ferre inquit. Crocum floris causa caulem producere, cuilibet notum; magni enim usus stamina ac filamenta crocea. Semen colligi & ad aliquem usum expeti, hæcenus non audiui. Dubitatione non caret, narcissum floris tantum causa caulè emittere. Nam semen quod gignit, nullum usum habere, præter rationè videtur. Hoc concedi potest, caulem narcisci floris præcipuè causa, à natura conditum. Alii caulis & floris, & fructus causa datus; scyllæ, bulbo, gladiolo, & aliis idcirco datum esse, facile concedunt omnes; de iride in dubium vocant. Sed falli eos supra diximus, qui irim fructum ferre negent. An bulbusefculentus, nec florem, nec fructum ferat, cap. sequenti examinabo.

De asphodelo plura hoc capite habet Theophrastus, quâ occasione asphodeli historiam enucleabimus. *Asphodelon* dictam volunt, quasi *ἀσφάδελον*, ἀσφάδελον τὸν κακομῆναι ἵερῶν σπόδον, à mortuorum combustorum cinere. Etenim in tumulis veteres asphodelum ferebant, ne deesset cibus mortuis, uti Porphyrius in quodam epigrammate scriptum reliquit, ubi tumulum his verbis inducit, *Ναὶ τῶν ἰδὶ μαλαχῶν τὴν ἐσφάδελον καλύπτει, καὶ τὸν δῆνα ἵχει. Foris quidem malvam, asphodelumque habeo, intus verò mortuum elaudo*. Sed hæc de re supra, ubi verba Hesyodi exponuntur. Latini, ut Plinius ait, hastulam regiam vocant; quod dum floret prorsus sceptri regii effigiè gerat. Hæc etiam de causa heroin quidam vocarunt. Plinius lib. 22. cap. 22. *Asphodelum de clarissimis herbarum, quam heroin quidam appellaverunt*. Caulem asphodeli Theophrastus *ἀνθήριον* vocat, lib. i. cap. 7. si codex mendo non caret. *Ἀνθήριον* plantam quandam esse, quæ in maritimis & terrestribus nascitur, eodem capite ex Hesychio annotatū est. Item *Ἀνθήριον* plantam quandam esse quæ manibus velli, sicut linum necesse habet. *Ἀνθήριον* hæc, non videtur ab asphodelo planta esse diversa, sed eadem. Suidas *Ἀνθήριον* αἰ τῶν ταχύνων ἀσφάδελον, τὴν ἀνθηρὰν. ἢ ἐξ ὁδοῦ ἢ τῶν καυλῶν φησὶ τῆν, ἀσφάδελον αἰσὶ ἢ ἀθροισμῶν. *Antherici aris-*

storum culmina & fastigia, Herodotus caules asphodeli sic vocatos scribit. Sunt autè *hi fractu cōrumaces*. Causa, quod tenaciores sint. Et hinc adagium natum, de quo supra, anthericum metere, de iis quæ laborem inanem ac sterilem capiunt. Caulem asphodeli, *ἀνθήριον* dictum esse, testis est Theocriti scholiastes eidyll. primo: *ἀνθήριον δ' τῆς ἀσφάδελου κερπὸς, ἢ τὴν φύλλα αἰ παρὰ τὴν ἀνθηρὰν, καὶ τῶν ἰσθμῶν τῶν τεσσάρων. ὃ ἢ καυλὸς ἀνθήριον καλεῖται, ὅσην πικρῶτος αἰ & μέλιον. τὸ αὐτὸ δὲ φησὶ & Θεόφραστον. Ἀπὸ τῶν δὲ οὐδὲν φησὶ ἢ λέγειται τὸν τῆς ἀσφάδελου καυλόν. ὃ δὲ Νισωτῶν μὲν, γαλιῶν αἰσὶ τὸν ἀνθήριον τῶν ταχύνων. Anthericum asphodeli fructus, cuius folia porro sylvestri similia sunt, majora tamen & latiora. Caulis Antherix vocatur, cubitali, aut etiam majori altitudine: hoc etiam asserit Theophrastus. Negat Apollodorus Dorienensis, sic dici asphodeli caulem. Neoprolomus vero ridiculè censet sic dici asphodeli fructus. Multa in his consideratione digna. Anthericum inquit asphodeli fructū esse, Theophrastus caulem sic vocat, etiam Plinius lib. 2. i. ca. 17. & quid ulteriore probatione opus est? Ipse Scholiastes, Eidyll. 3. five septimo, *ἀνθήριον* caulem asphodeli esse fatetur. *Ἀσφάδελος δὲ βοτάνη παλαιόφωτος, ἢ ὁ καυλὸς ἀνθήριον. Asphodelus herba latifolia, cuius caulis anthericon vocatur*. Hippocrates in coacis prænotion. an ossa cranii rupta sint, nec ne explorat, caule ferulæ vel asphodeli, dentibus imposito, & mandere iusso. τὸ δὲ λατῆρῶν πόντος ἴσθμῶν ἢ ἐξ κρήνης δὲ. *Διὰ τὴν αἰσὶ δὲ τῆν ἰσθμῶν τῶν σηθῶν ἀνθήριον ἢ γαλιῶν. ὃ ἢ ὀσσην de quibus fracta sint nec ne ambigitur, sic discernas, si asphodeli caulem in utramq; maxillam mandicandam exhibueris*. Folia, inquit idem Scholiastes, habere porro sylvestri latiora ac majora. Plinius loco citato, Theophrastus, *Ἐφερὸς Ἰσθμῶν, princepsque Pythagoras caulem ejus cubitalem, & sæpe duorum cubitorum, foliis porro sylvestris, anthericon vocaverit; Radicem vero, id est bulbos asphodelon, nostri illud albucum vocant, & asphodelon hastulam regiam*. Quod folia porro similia habet verum quidè sed majora & latiora esse, præter veritatem est. Caulem scholiastes *ἀνθήριον* vocari asserit; atque hæc Theophrastum scribere ait. Theophrastus, caulem ut jam sæpe dictum, *ἀνθήριον* vocat, ubi *ἀνθήριον* vocatum referat, me fugat. Rectè Apollodorus sic negat appellatum caulem, Nam si Hesychio credimus, (Suidas enim ab Herodoto caulem sic dictum scribit.) antherix planta quædam est, & asphodeli semen significat five fructū. Videat lector quæ supra. i. c. 7. diximus. Illud non omittendum, quod Dioscorides *ἀνθήριον* florem asphodeli vocare videtur, cuius verba, ut Theophrasti clariora fiant, simul examinabimus. *Ἀσφάδελος φυτόν τῆς παλαιῆς γῆρας, φύλλα ἵχων παρὰ τὸν μεζαλῆν ὁμοίῳ καυλὸν δὲ γαίῃ, ἵχων τῶν ἰσθμῶν καὶ τῶν ἀνθηρῶν. ἢ ζῶν δὲ ὕπερσιν ἰσθμῶν, προγῆρας, βαλάντιος ὁμοίῳ, δριμύταται κατὰ τὴν γῆρας. & δένδρον ἵσθμῶν τῆς. Asphodelus plantæ est, plerisque omnibus cognita, foliis magni porri, caule vero levi, ferente in cacumisne florem, quem Anthericon appellant. Radices subjacent rotundæ, teretes, glandibus stimiles, gustu acres, & calfaciendi vi prædita. Folia inquit, porro magno similia habere, Plinius sylvestri comparat. Nec malè: nam illud magnum. Theocriti Scholiastes nō sine errore latiora & majora dixit. Nam, uti Theophrastus statim in initio hujus capituli, angusta, longa, & leviter lenta dixit, qualia antopfia esse docet. Nec folia hæc in caule habet; sed humi jacent, statimque ab radice exeunt, ut observavit Theophrastus lib. i. cap. xvi. Caulem levem inquit Dioscorides; Theophrastus hoc capite comparat iridi, sed iridis minorem & duriorum esse inquit. Supra libro vi. cap. ii. ferulaceum esse dixit. Rectius iridi comparatur ferulaceus dici nequit: geniculis enim caret. Sed forte id fecit, quod circa finem sit ramosus, durus, & lignosus, fiatque sub finem ætatis instar ferule. Et hæc causa cur Hippocrates præscripsit ad explorandum, an cranium sit fractum. Nicander cervicis instar describit.**

Ἡ ἀσφάδελος ἴσθμῶν παλαιῆς γῆρας. i. Et viridem asphodelum longa cervice decorum. Notat Scholiastes in quibusdam exemplaribus legi *πολυουχία*, ideoque cervicis instar Interpres reddidit. Vulgata magis arridet lectio, quod magni fit. Asphodelum magnum caulem cubitalem aut majorem inquit scholiastes Theocriti. Illud peculiare habere notat Theophrastus, quod sit levis, ac angusto corpore in ramulos superne spargatur. Ex quibus colligo, non vulgatan hastulā regiam ipsum novisse, sed racemosam Clusii, quæ in horto nostro quotannis floret. Aliud peculiare de eadem scribit asphodelo, quod in albo, five antherico vermis gignatur, eumque in aliud aliquod animalculum volatile floridumque transfiguretur. Nec vermiculum hunc, nec animalculum hoc un-

ipſius aſparagum pro ſummo remedio ictero laborantibus exhibent. Ex hoc Galeni loco patet Theophrastus, vel Galenum in aſphodeli Hiſtoria erraſſe. Theophrastus enim glanduloſas radices aſphodelo tribuit, qualis ne- uſquam ſcilla radix, ſeu bulbus. Theophrasto hac in parte addiſtor ſum, utpote qui Heſiodi temporibus, Gale- ni reſpectu, proximè vixit. Sæculis ſcilicet tribus, qua- tuor, aut quinque antiquior Galeno. Etenim Alexan- dri magni tempore floruit. Galenus verò Hadriani & Commodi temporibus. Perſpectum itaque magis eſſe ipſi potuit, quæ aſphodelus fuerit Heſiodi. Accedit quod præter Galenum nemo tradiderit, ſcilla magni- tudine, & figura eſſe aſphodelum. Unum eſt quod Gale- num excuſare poteſt, quod vocem *πρω* addiderit, Ve- rum ut fatear, nullum in radice aſphodeli cum ſcilla ſi- militudinem animadvertere poſſum. Reſtat examine- mus, an de aſphodelo quodam ſcripſerit Heſiodus, quæ non niſi compluribus elixationibus eſculenta reddi poſ- ſit. Deinde an hyacinthus aſphodelus, ſit Galeni aſpho- delus. Utrumque maximi nominis Botanicus aſſerit. De priori quæſtione primum, mox de altera videbimus. Non inquit, eſt veriſimile Heſiodū commendaſſe. Nam cibum aliquem paratu facilem per malvam & aſpho- delum inſinuaſſe videtur. Ex iis quæ ſupra diximu ſcon- ſtat, vulgatum, vilemque multi uſus, nec non multis, magniſque qualitatibus, cibum fuiſſe; ſed facilem pa- rata, id eſt ſimplicem. Nemo veterum, ſive Theophra- ſtus, ſive Plato, ſive cæteri antiquiſſimi Græci ſcriptores edulium quoddam ex malva aſphodeloq; paratum ſcri- bunt. Addit Theophrastus, tuſam radicem cum ſicu ma- ximo in uſu fuiſſe. Cur ſicu addita? nempe ut tollere- tur, vel ſaltem obtunderetur acrimonia, & amaritudo qua prædita eſt. Nec hyacinthina aſphodelus ea eſt, quæ Galenus deſcribit, quia bulbum fert ſcilla multo mino- rem, nec tunicis, ut ſcilla prædita, nec amarorem mani- feſtam guſtanti præbet. Aſphodeli genera plura recen- tiores obſervarunt. Aſphodelus alia eſt (liceat Lector cum Plinio ſic loqui) Theophrasti, ſive alba ramoſa. Hanc sæpe radicibus ducentis, aut pluribus ab uno capite de- pendentibus reperiri ſcribunt. Eſt & alba alia non ra-

Aſphodelus albus major Lob.

Aſphodelus luteus.

Aſphodelus primus ramoſus Cluſii.

mosa. Reperitur & autumnalis quædam, etiam purpurascens foliis macularis. Nec asphodelo caret hortus noster quæ luteo flore & radice est. Habet quidem radices plures, sed singulas oblongas ac tenues, quæ glandulosæ dici vix possunt. Folia; etiã multo tenuiora fert. Meminere Tabernamōt & Gerar, asphodeli luteæ quæ albæ radicibus ac floribus sit similis; sed foliis brevioribus, cauleq; latis foliis cincto. Minima asphodelus præterito anno in horro diligentiff. Penini floruit. Tres pseudoasphodeli vulgo dictæ reperiuntur, anglica, quæ in palustribus Batavorum frequentissima, scotica, & alpina. Asphodelus foliis fistulosis, an ad asphodelorum classem referri debeat, meritò quæri potest? Fibrosis siquidem, non glandulosis constat radicibus; folia habet minora, angustiora, dilutius virentia; cauliculus fert quinque vel sex, quos flosculi conuestiunt albidii. Quidam Botanici non incelebres phalangium cretæ salonenfis nuncuparunt, alii alterum phalangii genus. Botanici Dioscoridi, Plinioque gratias dixissent, si pleniorum phalangii descriptionem tradidissent. Hæc de phalangio scribit Dioscorides lib. III. cap. cxxii. *Φαλαγγιον, οἱ δὲ φαλαγγίτιον, οἱ δὲ καὶ ἑώτιον λευκὸν καλεῖται, κλάταις ἴσας δύο, ἢ τρεῖς, ἢ πλείονες δεικνύσιν ἀπ' ἀλλήλων, αἶθρα λευκὴ ὄσπλησι καλεῖται, ἐν τοῖς ποταμῶν ἔσχατοι, ἀπὸ μακροῦ παχὺ, μέλαν, ἢ ἄσπερον καὶ ἡμισὺν (lacuna & Marcell, ex antiquioribus codicibus ἢ μίσην) ἰσχυρότερον μὲν τοῖς πολλοῖς εἰς δύο μικρότερον, λεπτόν, χλωρόν ἢ μέλαν τὸ ἐκκιδήσασθαι ἐκ τῆς γῆς. ὕστερον δὲ συνέλκεται. φύεται δὲ ἐν χαυλοφύτοις.* Phalangion, aliqui phalangitium, alii etiam leucacanthem appellant. Ramuli ei sunt duo aut tres, pluresque inter se distantes, flores candidi, liliaceis similes, incisuras multas habentes. Semen vero crassum, nigrum, ad dimidiatæ lentis figuram, sed multo gracilius. Radicula parva, tenuis, & dum è terra eruitur coloris herbacei: postea vero contrahit sese. Nasctur in collibus. Interpres vir Doctiff. ἀντὶ φαλαγγιον, φαλαγγίτην vel φαλαγγίτην mavult legere; cuius opinioni subscribo. Nam sic Oribasium, Galenum & Æginetam legisse constat. *Φαλαγγίτης*, inquit Galenus, lib. v. III. simpl. *ἕνους αἰόμασιν ἐκ τῆ βοηθείας τῆς πρὸ φαλαγγίτην δακτυλοειδούς: Phalangites ex eo nomen accepit, quod à phalangio demorsis medeatur.* Etiam sic legit Plinius lib. xxvii. cap. xii. *Phalangites à quibusdam phalangium vocatur, ab aliis leucanthemon, vel (ut in quibusdam exemplaribus invenio) leucacanthem.* Ramuli sunt ei nunquam pauciores duobus in diversa tendentes, flos candidus, lilio rubro similis, semine nigro, lato, ad lenticulæ figuram, multo tenuiore radice, herbacei coloris. Ex his Plinii verbis Interpres Saracenus ἀντὶ παχὺ legendum asserit *πλατύ, crassitudini.* Nam, quod sequitur, *dimidiæ lentis gracilius esse*, non bene respondet. Vulgata tamen lectio nititur auctoritate Oribasii. Verum tamen in utroque codice mendum esse potest, facilis enim unius alteriusque literæ lapsus. Nisi forte legendū contendamus ex vetustiff. codice pro *ἡμισὺν ἢ μίσην* *semine nigro, crasso lentis vel majore.* Sed hanc improbant lectionem Oribasius Pliniusque. *χλωρόν* Doctiffimus Dalecampius vertit; non *viridem* vel *herbacei coloris*, ut Plinius, sed *pallidum* vel *subluteum*. Idem etiam, ut Lugdunensis scribit, ἀντὶ συνέλκεται, legit *ἐκλευκαίνεσθαι*, id est, *albescit*. Saracenus nihil mutandum censet, quamvis cum temporis tractu contrahitur corrugaturque radix. Verisimile quoque est, si antea fuerit viridis herbaceique coloris, aut pallida, subluteaque, ex consequenti colore quodammodo mutari. Prudenter facit Saracenus. Oribasius enim vulgaram defendit lectionem. Verum tamen ut fatear, magis arridet Dalecampii lectio. Nam τὸ χλωρόν rectius opponitur *ἐκλευκαίνεσθαι*, quam *συνέλκεται*. Quid enim illud est, radice est parva, tenuis, dum è terra eruitur, coloris pallidi aut herbacei, postea se contrahit? An igitur postea crassescit, minorque fit? Verisimilius postea albescere. Notum est radices plures dum siccantur albescere. Ratio in promptu; quod dum virent nimio redundant humore. Albedo enim in sicco consistit. Plantam, cuius figuram addidi, pro phalangio vulgo ostendunt. Hujus folia graminis instar exeunt; è medio horum teres affurgit scapulus; in ramulos distributus, in quibus flores candore, & divisura lilio similes staminibus aliquot concoloribus mediis. Capitula succedunt rotunda, oëchris minora, lini valvulis similia. Per maturitatem in tres partes hæc dehiscunt: semen vero in his nigrum, veluti melanthii; non tamen perinde angulosum; radices tenues & oblongæ non distruuntur fibris tenuibus. Videt facile lector si diligenter ad Dioscoridis Pliniique delineationem attendat, hanc plantam non satis cum descriptione convenire. Nam Dioscorides ramulos in-

Phalangium ramosum;

quit habere duos aut tres, pluresve inter se distantes; Plinius duobus nunquã pauciores huic esse asserit. Huic unus cauliculus in summo plures pusillos ramos promens

Phalangium virginianum.

nec femem dimidiae lentis figura, sed rotundum; aprius tamen phalangium, quam molli dicitur, seu Dioscoridis, seu Plinii. Nullo enim bulbo, ne quidem nigra radice praeditum. Phalangium virginianum, cujus adpingi curavi iconem foliis, est gramineis, angustis palmaribus, nervosis, acuminatis. Vide Bauhinum ad finem phytopinacis.

Postquam dixit asphodeli radicem ad plurima utilem, subjicit omnes plantas, quibus radix capitata, diuturnioris esse vitae, Possunt etiam verba Graeca in hunc sensum exponi; plantae omnes quae vitae longae sunt constare radice capitata. Sed illud haud verum videtur. Nam serpyllum, ruta, aliaeque sunt radice lignosa, & tamen vitae diuturnioris. Quare, ut dixit Gazae interpretatio maxime arri-det. Inter plantas radice capitatas, sive bulbosas longissimae vitae scyllam esse inquit. De qua plura hoc capite refert. Scillae itaque historiam enarrare incipio.

Graeci plantam hanc σκίλλαν & σκύλλαν dixerunt. Veriorem apud Theophrastum scriptum σκίλλαν puto, quod antiquissimi Graeci sic scribant. Nomen accepit, vel quod inter hanc & marinum testaceum piscem, a tunicata squamarum compactili serie scyllam vocatum, maxima similitudo intercedit: vel σκύλλης nomen obtinuit καὶ τὴν σκύλλαν, id est, ariditate; quod in fabuletis marinis, sole retorridis, oriatur; cujusmodi sunt in Hispania, & prope aridae Lusitaniae tesqua maritima. Latini scillam dicunt, & squillam, etiam antiquissimi. Palladius in Martio, titulo de ficu. Aliqui multum prodesse confirmant (ut generosiora poma producat) si plantam fici diviso squille bulbo interstitum, strictamque vinculis collocemus. Apud Varronem, Palladio multo antiquiorem, etiam squilla legitur lib. I. cap. VII. Alia in mari, ut scribit Theophrastus palmas & squillas. Citat locum Praeceptoris, qui lib. I. hist. cap. VII. reperitur. Paulo tamen aliter Magister, & rectius. Horum exemplo omnibus officinis squilla nominatur, nec scillae vox recentior. Columella lib. X. Et scilla hirsuta sepes nunc horrida visco. Et sic aliis in locis, apud eundem & Plinium scribitur. Planta haec Graecis etiam σκίλλαν dicitur; quo nomine etiam lentiscus gaudet. Sed mox plenius de nomine hoc agam. Quod intus in scilla, tenerum ac molle est, quasi adeps, Hippocrati σκίλλης τὸ μεμώδες dicitur lib. de ulceribus. Scίλλης τὸ εἶναι τὸ μεμώδες τριψύκων ἢ πύκνων σκίλλαν τὴν ἐν τῷ σκίλλαν, Scille internam partem mucosam terito, & resinam pini cum recenti adipe suilla. Depravatus Erotiani est codex, apud quem legitur σκίλλης τὸ μεμώδες τῆς τριψύκων τὸν χυμὸν, pro quo Henricus Stephanus reposuit τὸ μεμώδες. Verum locus citatus ostendit τὸ μεμώδες legendum. Nec fuscum intelligit Hippocrates, sed quod intus quasi adeps est. Σκίλλαν, σκίλλης μίση, καὶ σκίλλαν σκίλλης, Geoponicus auctor lib. XV. I. cap. V. vocat κρεμνὸς τῆς οὐκίας ἐπιπέδου, ἢ καὶ μέσον, εἰδὲ μὴ ἀποτρίχονται τοὺς πύκνους αἰβοὺς σκίλλης τὸ σκίλλαν μίση ὑδατὸς τριψύκων, καὶ σκίλλαν τῶν πύκνων τὰ ἀπαλάττωται τῆς σκίλλης, ἢ ὡς ἀνέπη τις τὸ σκίλλαν μίσην καὶ κίλλαν τῆς μορῆος τῶν βοῶν. Tempus admissura idoneum est medium ver; si vero vacca tauros non admittunt scilla medullam sive corculum, hoc est tenerissimas ipsius partes, & si sta dicere licet adipem, cum aqua terere oportet, & oblinire inde naturam vaccarium. Flos scillae Aratharum dicitur, uti versus citati infra ostendunt. Videat lector quae supra dicta sunt. Scille quia Dioscoridi nota satis, notas tradidit nullas, plures tradidit Theophrastus, sed variis diversisque in locis. Lib. I. ca. VII. scillam numerat inter ea quae interrefribus vivunt; attamen in mari quandoque vivit. Hinc capram quidam nominant marinam. Cap. X. radicem describit, ubi plures habere radices scribit, etenim carnosam & corticosam habet, & quae ab hac demittunt. Idem repetit lib. VI. I. cap. IV. lib. I. de causa lib. 4. capitata esse, tunicaeque habere plures, nec non lenticulam. Capitata habere radice hoc capite docet, in qua radice parte vires majores docet lib. 6. cap. 8. Obijciat quis falsum esse quod scribit Praeceptor, plures scillam habere radices. Etenim Aristoteles vel auctor istorum libellorum lib. I. cap. V. unica radice constare scribit, πρὸς ἡλικίαν μίσην ἢ ζανῶν, ἢ σκίλλαν, αὐτὴν ἢ γανῶνται ἐν τῷ ἰδαφῶν, ἢ ἀργίω περιέσονται, ὅτι ὑποκίττω παλατινῆται, καὶ ἀπολαμβάνουσι μύλλαν ἀφαιρέσονται τὴν ἡλίαν. ὅταν γὰρ ἀποστράλη αὐτὴ ἀυξάνει. Ἔπος ἢ καὶ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς αὐτῆς καὶ τῆς σκίλλαν. Quaedam unam tantum radicem habent, ut scilla. Haec de solo oritur & exiliter prodit propterea quod subter dilatatur, sequenti vero tempore magis, distinguitur a sole cum enim ad eam appulit,

auget ipsam. Idem etiam agnascens bulbos educit ex inferiore parte. Agnata, sive ἀφαιρέσεως Auctor hic non agnoscit pro radicibus Contra Theophrastus. Ex singulis enim nova planta oritur. Quin etiam si acuratus ac strictius sumamus, fibrae adhaerentes radices sunt. Sed in lib. de causis. de hac quaestione agam. Multa plura sunt examinanda in verbis auctoris citati, quae non sunt hujus loci. Illud tantum addam; falsum esse quod scribat solum latitudinem acquirere. Non enim sessilis scilla, sed globosa ac turbinata potius aliquantum. Et hoc ex Periclis capite scire poterat. Folia a radice illico exire scribit lib. I. histor. cap. XVI. eaque lata lib. VII. I. cap. XII. inquit, Dioscorides lib. I. I. cap. XXV. aloes folia comparat scillae. Ἀλὸν φύλλον ἔχει σκίλλαν ἀφαιρέσεως πύκν, λιπερὸν, ὑπόπλανον, ἐν τῷ ἀφαιρέσει εἰς τὸ πύκνον κλάμνον. Aloe folium habet scilla similitudine, crassum, pingue, in rotundo modico latum, retrorsum pandum. Lib. I. de caus. cap. VII. I. radices, caulesque planta abscissos servare suum vitale principium posse, scribit; ita ut ad germen etiam excitandum movere se valeant. Etiam effossa & suspensa diutius vivere potest, ut lib. V. de caus. cap. 4. scribit & capite hoc X. Causa, quod plurimo turgat succo, Sed hoc incommodi patitur, quod raro iterum flores producat; quod in bulbis pluribus ex Indiis allatis observavi. Quae hoc XI. cap. de scilla docet Praeceptor, examinare incipio. Cur suspensa vivat diu, jam dixi. Punica mala, alioque servat fructus, pediculo in scillam infixio, ἡμπερηρομῆν τὴν μίσην, lego, non ut vulgo, ἐμπερηρομῆν, vel, ut Aldinus codex habet, ἐμπερηρομῆν. Columella lib. de arboribus cap. XXI. I. ubi de malo punico serendo agit; At si jam arborem satam habueris, scillam secundum radicem arboris serito, alio modo cum jam matura mala fuerint, antequam rumpantur, peciolos, quibus pendent, intorqueto, eo modo servabuntur etiam inno toto. Satorum nonnulla in scilla lata, celerius germinare ait. Videat lector quae cap. VII. lib. I. I. hist. diximus. Causam hujus rei dat Theophrastus lib. V. cap. VII. de causis, quam suo loco examinabo. Scillam tum ad nascendum, tum ad uniendum maxime conducere, docet auctor Geoponicus lib. IV. cap. VI. καλλίον ἢ, εἰ ὅλον τὸ μέσον τὴν κίλλαν τὸ ἐπὶ τῆς γῆς καταπύκνωται σκίλλης ἐμβληθείσης καταπύκνωται. ὅταν γὰρ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐνάσεως ἢ σκίλλαν συμβάλλεται. Praestabilis tamen fuerit si tetam sarmenti partem, quae in terram deponitur, scillae insertam deposueris. scilla enim tum ad nascendum, tum ad uniendum conducit. Traditur & ante portas satam remedium esse contra veneficorum noxam. Dioscorides lib. I. I. cap. CC. I. I. Ἔστι ἢ καὶ ἀλιξιφάρμακον ὅλη ἀπὸ τῆς θυρῶν κικκομῆν. Est tota foribus suspensa contra malorum medicamentorum noxiam remedio. Plinius lib. XX. cap. VII. I. I. Pythagoras scillam in limine quoque januae suspensam malorum medicamentorum introitum pellere tradit. Veneficia folitos arcere expiareque noxios pifcos homines scilla, citata loca satis probant. Etiam quos per contemptum insultabant, scilla impetebant uti ex hoc Theocriti loco Eidyli. VII. vel saltem Scholiaste probatur.

Κῆν ἐμὴ τὰ ὄθ' ἔρδοις ᾧ Παν Φίλε, μὴ τί τι παῖδες Ἀρκάδι καὶ σκίλλαν σὺν τῷ πλευρῶν τε καὶ ὤμων. Τανίκα ματίσδοιεν ὅ τε κρία τυτθὰ παρήν.

Id si facias o cave Pan non te pueri Arcadici scillis sub latera & humeros. Tunc flagellent cum parum carniū ad fueris.

Scoliafles Ὁ ἄρκυδες ἐπὶ θῆραν ἔξιντες, εἰ μὴ ἐν θηρασίαις ἐποχῶν, ἐπιμῶν τὸν Πᾶνα, εἰ δὲ τυραννοὶ, σκίλλαν εἰς αὐτὸν παραίτων παρῶσεν ἀθηλαίων τῆς θῆρας ἐπιπύκνωται. Μέναντος δὲ φησὶν ἐστὴν Ἀρκάδι καὶ εἶναι, ἐν ἢ οἱ Παίονες τὸν Πᾶνα σκίλλαν σκίλλαν. Ἰνιοὶ ἢ, ὅταν δὲ χόρησι λιπέται ἐρεῖον ἡύσωσι, καὶ μὴ ἰκάνῃ ἢ τῆς ἰδίωσι. Διὸ φησὶ κρία τυτθὰ παρήν. Arcades venatum exeuntes si feliciter succedebat venatio, honorabant Pana, sin contra, in eundem scillis debacchabantur, quoniam venationi, ferisque praesesset. Munatus autem dicit. Festum arcadicum esse, in quo scillis petebant Pana pueri. Nonnulli quando chorearum principes tenue sacrificium sacrificarent, nec satn appositum edentibus foret. idcirco dixit Poeta cum parum carniū ad fuerit. Adagium de amente & furioso extat; scillas sepulchro evellere. Hinc quidam scillam juxta sepulchra latam putant. Theocritus Eidyli. V.

Κομῆσι.

Κομάτας.
 Ἡ δὲ τις μόρσον πικραίνεται. ἔχει παραφύειν;
 Σκίλλας ἰσὺ γράσιας ἀπὸ σίματ' αὐσῖκα πύ-
 λαις.

Λακῶν.
 Κήγ' αὖ κνίσδα μόρσον πινά κ' τὴν ἴ λύσσεις,
 Ἐυθῶν τὰ κυκλαμῖνοι ὄρουσέ νον ἐς τὴν Ἀλεντα.

Comates.
 Iam o Morson Lacon irascitur : nonne insani Lacon,
 Vade cito Scillas veteres è sepulchro evelle.

Lacon.
 Et ego Comacum o Morson pungo : Et tu Comace insani
 Profectus ad balenta inde cyclaminum effodias.

Ad priores versus magnum patriæ nostræ lumen Eras-
 mus; Innuic, illum, quod in certamine canendi superatus
 sit, ad id iracundè ferre, ut periculum sit ne vertatur in
 insaniam. Quem ego ex veribus citatis sensum collige-
 gere nequeo, verum hunc; Lacon cum serio Comatem
 indignari videret, convitium pro convitio reponit; ma-
 jus tamen saltusque, ut in iram manifestam prorumpat.
 Quod cum Comates animadverteret; ad iudicem
 conversus, jam ait o Morson, vir ille bonus irascitur; rur-
 susque ad Laconem conversus; nonne, inquit, insani;
 eas igitur ut scillam tibi compares Nec horum verficu-
 lorum sensum intellexit Græcus inerpres, & nescio
 quem obscœnum ex his elicit. Sed nostrum non est Poë-
 tarum versus exponere. Illud indagandum, cur Poëta
 scillam evellendam præcipiat. Causa videtur, quod scil-
 la lucomones & insanos curet. Dioscorides cap. xxv.
 lib. v. de aceto scillitico, ὡφθαλμοδαίτην ἀπὸ τῆς ἐπιπύ-
 κτου; σκισθῆναι πικρῆς, μελαγχολικῆς, ἀπληθύνουσι. comitia-
 libus, vertiginosis, melancholicis, ac mente captis exhibe-
 ent. Nec hoc Ausonium latuit

Scillaro decies si cor purgeris aceto,
 Anticipesque tuum sanis Lucumonis acumen.

Id præstat scilla, quod obstructa aperiat, crassa incidat,
 lienem roboret. Melancholia autem & insania sæpius ex
 obstructione lienis, crassis & terrestribus humoribus
 istunt. Purgandi quam vim acetum scilliticum habeat,
 ignoro. Nemo hanc facultatem ei tribuit. Quod autem
 inquit Poëta; purgeris, intelligit, munderis, quod ape-
 riendo & incidendo fit. Nam purgandi vi caret scilla.
 Hac occasione scholiastes Nicandri errorem de virtute
 scillæ ostendam. Ad hunc ille versum,

Σὺν κ' πρὸς νιφῶν σκύλλης κάρσ', αὐά τε βολεῶν
 σπείρεται.

Adde caput scillæ niveum simul arida bulbi
 Semina.

Νιφῶν τὸ τῆς σκύλλης κάρσ' λέγεται ὅτι νύκτιν, ἢ ὅτι ψυχρῶν. καὶ
 πρὸς τὴν σκύλλαν ψυχρῶν ἐστὶν ἰσχυρία. ἢ τὸ λευκῶν, ὅτι ἐστὶν ὀνιφῶν.
 τὸ πρὸ τῆς θειῆς σκύλλης κάρσ' λέγουσιν ἐστὶν. αὐὰ σπείρεται βόλεων.
 πρὸς ἀντιμετρίαν σκύλλης λέγεται. πολλὰς γὰρ ἀντιμετρίων ὑμῶν κα-
 λωποιμένη, ἴσθι τῆς γυναικῶν, οἷα ἐν σπῆτι, καὶ ἀπορροια ἔχει τῆς
 ἀντιμετρίαι. Id est, Scyllæ nivale caput dicit, quod scylla
 herba vel humida, vel frigida; frigida enim virtutis
 & efficacia est; vel quod instar nivis alba sit. Scyllæ
 enim semina caput album, per sicca semina bulborum, se-
 mina scyllæ accipit. Nam multo membranarum amictu con-
 texta scylla intra tunicas, veluti in tenebris & caligine se-
 mina condit. Caput niveum dixit, quod scilla caulem
 ferat cubitalem aut majorem, rectum, nudum, absque
 foliis, plurimis candidis stellatisque floribus ornatum,
 uti figura addita ostendit. Fallum est scillam, humi-
 dam & frigidam esse: ridendi sunt qui nivea frigida &
 humida esse volunt, quod nix tali facultate sit. Niveum
 tithymali lac & aliorum; acria tamen & satis calida.
 Calidam & siccam scillam esse probatur, quod aperien-
 di & incidendi vim habeat. De generibus scillæ infra
 videbimus. Quod semen scillæ multis membranarum tuni-
 cisque contextum est, fabulam sapit. Capitula succe-
 dunt flori triangula, compressis angulis, & velut inania;
 in quibus tamen nigrum, planum, paleaceum semen. ra-
 dix, ut supra diximus, multis tunicis cincta. Sed video
 quid velit scholiastes. Semen antequam in caule conspi-
 ciat, essentia in radice continetur; Ideo inquit in tene-

Scillæ flos & semen.

bris caligineque condi. Ignosce nostram ignorantiam
 lector; utriusque scholiastæ scilla incognita fuit. Quid
 ineptius quam σκίλλα εἶδος ἑσπέρης πίνθη ἀρχαῖον, Scilla her-
 ba genus, quod nullum omnino usum habet. Reliqua ine-
 pta, & castis auribus indigna. Notat Theophrastus, scil-
 læ caulem floremque primum exire, dein folia, id ex-
 perientia comprobatur. Nam quo tempore floret scilla,
 nudus est caulis, foliisque viduus. His arescentibus, de-
 mum emergunt folia liliacea, lata, viridia admodum,
 densa sive carnosa, humi expansa, nonnihil carcinata.
 Ternos florum proventus ostendere ait, eosque sementi-
 tis tempora ostendere, nec non sementis successum, ut
 Geoponicon auctor ait. τῆς σκύλλης τὸ πρῶτον ἐκέρουται ἰσχυρῶς
 δουδῆς, καὶ μετὰ τὸν χειμῶνα ἐκέρουται, ἰσχυρῶς σημαίνει. Scilla
 flos, virgæ speciei enascens; & non citius marcescens, ferti-
 litatem fructuum ejus anni portendit. Sic & Plinius li. xx i
 cap. xvii. In scilla vero caulis exit, deinde flos ex eo mer-
 git, eademque ter floret, ut diximus, tria tempora factionum
 ostendens. Hæc Plinii verba etiam viris longè doctissimis
 impofuerunt. Quippe crediderunt, scillam tribus
 diversis anni temporibus florere, vere, æstate, & autum-
 no. Quod est præter veritatem & mentem Theo-
 phraſti, qui non τρεῖς ἀνθῶν, uti Plinius, sed τρεῖς ἀνθήσεις πο-
 εῖδας scripsit. Id est, particulatim & diutissime florere,
 ob alimentum copiam & ubertatem. Quod Theophrastus
 κατὰ μέτρον ἀνθῶν ποιεῖν dicit. Ita at ab ima caulis parte
 primum incipiat. Ut itaque clarius veterum meus per-
 cipiat, quomodo & scilla & asphodelus floreat, ex-
 ponam. Caulis plurimis ac densissimis floribus stipatus
 assurgit. Horum qui in infima parte sunt, primum aper-
 iuntur florentque; hi dum aperti vigent, medii turgent,
 supremi gliscunt duntaxat. Et hæc πρῶτη ἀνθήσει, primus
 florescendi impetus. Exactis aliquot diebus flores, qui
 primi reclusi fuerunt, dilabuntur, succedente fructu si-
 ve capitulo modo descripto, ac tum medii sese promunt,
 supremi tantum infumescunt; quæ secunda ἀνθήσει; po-
 stemò defluentibus mediis supremi sese explicant; quæ
 est tertia ἀνθήσει. Sic florescendi ter repetitus impetus,
 terram quoque ter subigi oportere denuntiat, prius-
 quam

quam fruges ferantur. Hæc vulgata opinio etiam Plinii, & Aveni est; alia tamen Arati, & Theophrasti Triplicis enim arationis successum præmonstrare, horum est opinio. Ignosce lector, præter ordinem methodumque Ciceronem defendenti. Magnum illud Galliae lumen Iulius Scaliger, & magnus Principis Guilhelmi Auriaci archiater Lobelius, Aratum & Ciceronem ignorantiae reum faciunt. De Cicerone hæc Scaliger lib. 5. de causis plant. cap. 1. Lentisci verò historia ut cumulat repetitam de squilla narrationem: ita nos exiat ad Doctorum hominū non eruditam disquisitionem. Ajunt enim ex Aristophane, οὐκ ἔστιν ἡ σquilla dictam ab antiquis, de que ea scriptū ab Arato, non de lentisco; tamen ex Cicerone Plinius sic agnoverit. Non enim lentiscū ter florere, sed scillā ex Theophrasto. De Cicerone Lobelius sic; Flores promit lentiscus Aprilis mense, non particulatim, ut putarunt ex Arati & Ciceronis versu. Lentiscus triplici solita est grandescere sætu; quod Theophrastus merito scilla attribuit, hi autem vocis vicinitate decepti lentisco. Quare non contemtim habendam nomenclationum perpensionem jurè asseverabamus. Quid hic commiserit Cicero, aut in quibus errarit, non video, Arati quidem versus latinè reddidit, sed non adeò Græcarum litterarum ignorans fuit, quin noverit & lentiscum, & scillam à Græcis αἰνός dici; nec ignoravit latinæ linguæ, eloquentiæque parens quique Athenis diu eloquentiæ causa egit Periclem ab Atheniensibus σκινόκεφαλος dictum fuisse. Hæc de Pericle Plutarchus, καὶ μεθ' ἡμέρας ἀλίνας ἔτιμι Περικλῆα τὸ ἰδὸν, ἀλλὰ τὴν ἰδέαν τῶ σκινόκεφαλος ἀμειψάτων, σωματικῆ ἢ τῆν κεφαλῆν, καὶ ἀσύμμετρον, ὅθεν αἱ μὲρ ἐκόντες αὐτοῦ σκίλλον ἀπίσται κερταίσι περιέχονται, μὴ βυλομένων (αἰς τοιαύτῃ τῶν περὶ τῶν ἐξονοδιζῶν. αἱ ἢ ἀτακτοὶ ποιηταὶ σκινόκεφαλος αὐτῶν ἐμαλῶν. τὴν γὰρ σκίλλαν ἔστιν ὅτι καὶ αἰνός ὀνομάζεται. Et paucis diebus peperit Periclem, forma reliqui corporis decenti, sed capite oblongo, nec congruente. Unde statua ejus pene galeatae sunt omnes, tegentibus (ut conjicio) artificibus hoc vitium. At poetae Attici schinocephalum vocarunt. Scillam enim nonnunquam schinon appellant. Galenus in glossis, σκίνο κεφαλον τὸ θυμωδὸν φυτὸν, ἀλλὰ καὶ εἶδος πικρῆς ὄλης, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς πικρῆς σκίλλης τὴν βάλανον. Non solum stirpem fruticosam; (lentiscum nempe) verum etiam scilla speciem quandam, forte omnis scillae bulbum ac radicem. Helychio quoq; exponitur αἰνός εἶδος φυτῶν καὶ ἡ σκίλλας. Sed ipsos versus Arati videamus (quos neutrum legisse arbitror) quo facundissimus, nec non mellifluus Cicero ab hoc tam turpi errore liberetur, ac recte scripsisse judicetur.

Τριπλόα ἢ αἰνός κύεις. τρισαὶ ἢ γὰρ αὐξάνει, γίνονται καὶ ἄρπιοι, φέρει ἢ τὸ σήμαθ, ἐκάσθ, ἐξείης ἀρότω καὶ γάρ τ' ἀροτήσιον ὄρην τριπλόα μείρονται μέσσην, καὶ ἐπ' ἀμφότερ' ἀνερα. Πρῶτος μὲν πρῶτην ἀροσιν, μέσσην ἢ τὴν μέσσην, καρπὸς ἐπαγγέλλει, πυματὴν γέμεν ἐχατος ἀλλῶν ὄν τινὰ γάρ καλλιέσει λοχαίη αἰνός ἀρηται, κείνων γ' ἐξ ἀλλῶν ἀροσιν πολυλήθ' εἶη. Τῶ δὲ γ' ἀφαιροτάτω ὀλίγη, μέσση ἢ τὴν μέσση. Οὕτως δ' ἀνθέρ' αὐτος τριχθὰ σκύλλης ὑπὸ ἀροτῆ, Σήματ' Ἰππιδόσασαδαι ὁμοίον ἀμύτιο. Ὅσα δ' ἴπυ σκίνου ἀροτῆ ἐπιφρασσατο καρπῶ, Τόσσα καὶ ἐν σκύλλης τεκμαίρεται ἀνθεὶ λευκῶ.

Iam vero semper viridū, semperque gravata Lentiscus, triplici solita est grandescere sætu: Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi. Nam tres esse ferunt promendi vomeris oras, Primus habet primam fructus, mediusque secundam, Tertius extremo satus respondet aratro. Si gravis a egregios glandis lentiscus acervos Proferat, hoc largas sperabis ab omine messes, Et modica modicam, parca prænoscere parcam Glande potes: terno pariter quæ tempore floret Squilla, tibi dicit quo surgant mergite culmi. Nam quæcunque avidum lentiscus feta colonum Præmonuit, squilla poterunt tibi dicere flores.

Tres versus priores Ciceronis sunt, reliqui incomparabilis, divinique Hugonis Grotii. Arati versus quondam in hunc sensum interpretatus est Avienus, Poeta antiquus

Quin & lentiscus amara Indicium est pluvis: ter satum concipit arbor, Terque novos genetrix fructus alit: ipsaque trino Flore renidescens tria tempora prodit arandi. Ter prorumpenti scilla teres erigit flos, Sulcandique solum ter monstrat tempus adesse.

In eo errasse Ciceronem si dixissent, quod versus hos interpretatus sit, quasi Aratus tria tempora arandi ostenderit, cum arationis, vel potius sationis successum præmonstrare hi vidantur versus ἡντι — in id est.

Nam quo lentiscus gravidus fert tempore satus, Illius aut frustra terris sudabit aratrum.

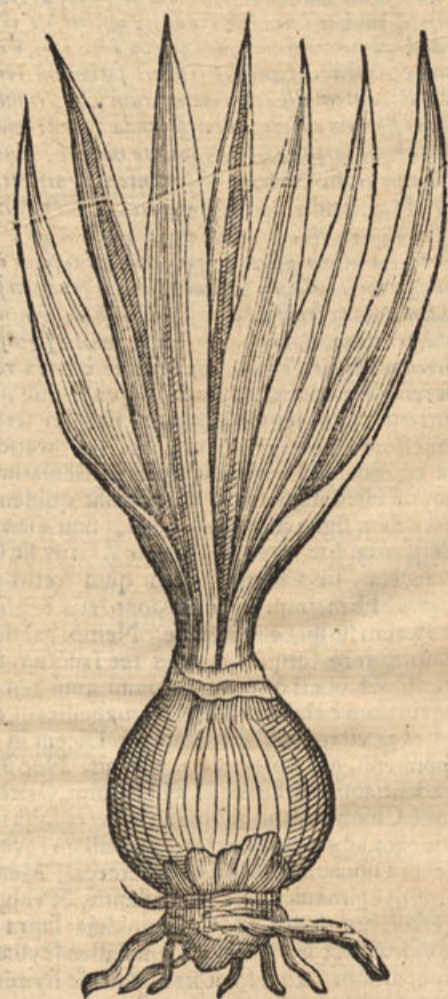
Hanc veterum mentem fuisse ex ipso probatur Theophrasto, quem constat scillam nunquam vocasse αἰνός. Suspicio itaque nulla esse potest ipsum Aratum, Ciceronem, Plinium, Avienum vocum homonymia deceptos fuisse. Hæc itaque Theophrastus lib. de signis serenitatis ὁ τῆς αἰνός (vulgo depravate αἰνός, quod animadvertit ante nos Doctiss. Turnebus) καρπὸς σημαίνει τὸς ἀροτῆς ἔχει ἢ τρία μέρη, καὶ ἐστὶν ὁ πρῶτος τῶ πρῶτου ἀροτῆς σημεῖον, ὁ β' τῶ β' ὁ γ' τῶ γ', καὶ αἱ ἀντὶ τῆν κλίην κηλίεσα ἔχουσαι ἀρόπουτος, ὅπως ἔχει καὶ ὁ κ' τῶ τῶν ἀροτῶ. Lentisci fructus sationum tempora significat. Est autem ille trium temporum, & primus primæ sationis signum adfert, alter secundæ, postrema tertiæ. Quicunque igitur ex his gravitate maximè ponderet, & bene maturus, sic futuram & sementem significat, quæ ab hoc est. Hæc paulo clarius Geoponicus auct. lib. xi. cap. xlii. ἡ αἰνός τρεῖς ἢ κερταίς φησι φέρειν. Ἐὶ μὲν ὁ πρῶτος καρπὸς καλὸς γίνεται, τὸν πρῶτον ἀρότην καλῶς κερταίφορον σημαίνει, ὁμοίως ἢ ἐπὶ τῶν ἀλλῶν. Ajunt enim ter fructum ferre, & si quidem primus fructus bonus fiat, primam seminacionem probè fructum allaturam portendit. similis significatiō etiam aliorum existit. Hactenus veteres contra recentiores defendimus quos nec Arati scripta legisse, vel, si legerint oscitanter legisse constat. Etenim scribunt ex lentisci flore veteres tria sationum, seu arationum tempora cognovisse, negant insuper particulatim flores promere. Hæc, inquam, ne somniantur quidem veteres, siquidem signa hæc ἐκ τῆς καρπῆ, non ἀνδρὸς lentisci collegerunt. Sic Theophrastus, sic Aratus, sic Geoponicus auctor, sic Cicero. Nam quid sætus aliud quam καρπὸς? Hæc, inquam, ostendunt satis negligenter eos veterum scripta examinasse. Nemo particulatim scillam florere scripsit, omnes ter fructum ferre scribunt. Quid obest quo minus omni anni tempore fructu agricolam exhilaret? Id malum medicam, aliasque arbores præstare, extra dubium est. Dicent in Gallia Narbonnensi, hoc observare non licuit. Nec in Batavia, Brabantiaque malus medica id præstat. Græciam, insulamque Chion adeant, ibique an veteres falsa scripserint, videant ac animadvertant. Ad scillam revertor. Hujus genera nonnulla observant veteres. Meminit Theophrastus epimenidejæ, sive esculentæ, & vulgatæ, sive non esculentæ scillæ. De epimenideja supra quæ diximus, videat lector. Nicandri scholiastes scyllæ foeminae caput album dixit. Novit itaq; mare & foeminam. Contra Plinius, qui tria genera novit, lib. xix cap. v. foeminam nigram dixit, his verbis; Verum nobilissima scilla

Duo genera medica: masculus albis foliis, foemina nigris. Et tertium genus est cibus gratum epimenideium vocatur, &c. Botanici Doctissimi legunt, masculus albis bulbis, foemina rubris. Hoc modò si legatur, scilla rubra, sive pancratium vulgo dictum, foemina scilla erit, Et quæ radice alba, mus. Equidem huic lectioni aliquo modo faver ipse Plinius lib. xx. cap. ix. Scillarum in medicina alba est, quæ masculus; foemina nigra quæ candidissima fuerit, utilissima erit. Ad acetum, scilicet, conficiendum. Nam de eo Plinius agit. Videamus quæ de pancratio Dioscorides. Hic lib. ii. cap. cccix. Παρὰ καρπὸς; αἱ δὲ ἐ τῶ σκύλλαν ὀνομάζουσι, ρίζα ἐστὶ βολβῶν μερῶν ὁμοία, ὑπόπυρρον, ἢ ὑποσφύρατος, πικρῆ, καὶ πυρρῆς τὴν γαῖαν. Φύλλα γὰρ ὁμοία, μακροτέρη δὲ. ἔχει δὲ δύναμιν τὴν αὐτὴν τῆ σκύλλης, καὶ σκασίαν, καὶ δόσην, ποιοῦσαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν, ἰσχυροτέρη μὲν τῆ σκύλλης ἢ τῶ τῆς δύναμιν. Pancratium, quod etiam aliqui scillam appellant, radice est magno bulbo simili, subrufa, aut subpurpurea, amara, fervidoque gustu, foliis liliis, sed longioribus. Scilla vires & præparationem eandem habet, ac eodem quoque pondere ad eandem effectus efficaciter exhibetur, at tamen huic misior quam scilla facultas inest. Meminit pancratii Plinius lib.

xxvii. cap. xii. *Pancretion aliqui scillam pusillam appellare malunt, foliis albi lilii longioribus crassioribusque, radice bulbi magni, colore rufo.* An legit apud Dioscoridem, *σκίλλαν μικρὴν ὀνομαζομένην*? Apud Oribasium vulgata lectio reperitur, nec verisimile tale quippiam Dioscoridem scripsisse. Quomodo scilla pusilla dici potest, si radix bulbi magnitudine sit? An itaque scripsit Dioscorides, *σκίλλαν μικρὴν*? Hoc verisimilius quidem; quanquam nec hoc affirmare possum. Vocem etiam, crassioribus, de suo addidit Plinius. Attamen talia folia habet. Pancretium ea est planta cujus effigiem addidimus; frequenter ad nos adfertur. Non parvam cum scilla similitudinem habet. Folia hujus majora, amplioraque sunt, & ut Dioscorides ait, lilii foliis longiora, quandoque angustiora, nec raro; præsertim si magnus sit bulbus, quales hoc anno plurimum allati, qui pueri caput magnitudine vin-

quam persicum narcissum vocat diligentiss. Clusius Autumnalis etiam narcissus Clusii frequens apud nos est. Scio hos florem autumnali tempore ferre, ac quidem persicum narcissum florem ante folia producere (flore enim ad finem Septembris, foliaque demum in eunte vere emittit,) sed narcissos hos esse, Tuliparii nostri negant, & persicum quidem narcissum flore melino, autumnalem colchicum luteo flore vocant. Quod flos colchico similis, narcisso dissimilis sit. Quin etiam colchica florent foliis vidua autumnis; vere novo foliis primum prodeuntibus. Et hoc alterum est argumentum qui colchici genus esse probant. Dein nec folia narcissum referunt; sed hemerocallidi Valentiniæ, de qua supra, similia, lata, plana ejusdemque cum illis coloris, hoc est ad ærugineum tendentis, quæ ut plurimum convolvuntur, aut sese circumagunt. Etiam narcisci autumnalis folia colchico similia quàm narcisci. De flore extra dubium est, de quo nequitiam intelligi locus hic Theophrasti potest. Non enim post, sed ante florem folia emittit. Malo itaque ex Plinio *crocum* scribere; nec dubito quin sic in Theophrasti codicibus Plinii tempore scriptum fuerit. Exscripsit hunc Theophrasti locum his verbis lib. **xxi. cap. xvii.** *Notabilis & scilla croci que natura, quod cum omnes herbe folium primum mittant, mox in caulem rotundentur; in eis quidem caulis prior intelligitur quam folium, & in croco quidem flos impellitur caule: in scilla vero caulis exit, deinde flos ex eo emergit, eademque ter floret, ut diximus, tria tempora sationum ostendens.* Aliud argumentum addo, quo probo narcissum persicum non esse de quo loquitur hoc capite Theophrastus; quod croco, sive, uti in vulgatis legitur codicibus, narcisso cum flos marcescit, non prodeant folia, sed, ut dictum, Martio Aprilique demum mensibus. Contra croco evenit. Hujus enim folia, ubi flos arefcit, statim erumpunt. Porro lego, *τὸ κρόκος δὲ ὁ τὸ ἀνθος μόνον ἰσθῶ, ἀπέωρον γὰρ τὸ ἀνθος.* Et croci quidem (caulis) floris tantum causa primum propellatur: justum enim legitimumque tempus prævenit flos. Et hoc in croco autumnali tempore observatur. Iustum tempus prævenire dicit, non tantum quod ante folia floret, vel quod ante cauliculum, seu quod simul cum cauliculo flos conspiciatur. Etiam *ἀνασθῆ* legimus uti vulgata lectio habet, non cum Theodoro *ἀνασθῆ*. Etenim crocus non bis floret. Magnus & eximius Philosophus Theodori lectionem probat. *Theodorus*, inquit, *legit ἀνθῶ. Ῥεῖδ.* Nam si caulis simul cum flore tabescit, post τὴν ἀθήσιν, non ἀνασθῆ folia eduntur. Immo post ἀθήσιν, & floris caulive ἀνασθῆ folia primum prodeunt. Et ille est sensus verborum Theophrasti. Sed malim legere *ἀνασθῆ*, cum marcescit, sive marcescere incipiunt, quia foliorum rudimentum flore cauleque jam marcescente conspiciatur. Quod etiam observavit, Theophrastus uti ad finem capituli legimus.

Pancretium verum Clusii.

cunt. Folia sunt latiora. Magisque quam scilla carnata, & quodammodo surrecta. Bulbus major quam scillæ, ex multis similiter tunicis constans, exterius rubens aut subrubens, vel subpurpureus. Experientia comprobabat bulbum hunc minus efficacem esse quam scilla vulgaris; Hispani rusticis exosus quondam, qui præsentaneum venenum esse putarunt. Quod verum esse potest, recenter erutus si sit; quamvis & hoc an verum sit, non constat. Pancretium dictum videtur a profligandis & vincendis morbis omnibus. Quam ob causam & cichorium, nomen illud habet. Plinius lib. **xx. cap. viii.** *Cichorium refrigerat* — Quod quidem propter singularem salubritatem aliqui *chestron* appellant, alii *pancretion*.

Lego cum Doctiff. *Gaza ἀγρίδαπη.* Plinius lib. **xi. cap. xvii.** *Mirum locon herbam, & agilopa non nisi post annum è semine suo nasci.* Hoc tamen non tradit Theophrastus, partim, inquit, anno primo, partim secundo.

Quod de narcisso vulgati codices tradunt, id de croco Plinius; & quidem rectius. Nullum narcissi genus novi, quod ante folia florem producat. Vidi plantam

Πρὸς τὴν περὶ ἀνασθῆ. Quomodo ante folia florere possunt, novit acutissimus philosophus; sed ante caulem quomodo exire flos possit, non videt. Et tamen in tussilagine, croco, & colchico vulgari, nec non narcisso persico dicto, id observare licet. Ad finem æstatis, cum colchici, croci, & narcissi folia marcida sunt, ac jam perierunt. Primum quod sese è terra conspiciendum dat, flos est; qui ubi attollitur, cauliculus prodit, qui ante terra condebat, nec conspiciebatur. Falluntur Botanici qui tussilaginem sive bechium Dioscorides, Tiphion Theophrasti esse scribunt. Radicem enim tussilago candidam & tenuem habet: tiphion, uti scribit Theophrastus lib. **i. de caus. cap. x.** radice in caput excrefcit, uti lilium & similia. Bechii sive tussilaginis meminit Dioscorides lib. **iii. cap. cxxvi.** *Ἐχθίον φύλλα ἔχει ὀμρία κισσῶ μείζονα ἢ ἡ ῥοκ μὲν τῶν περὶ τὸ κροκόλευκον* (in Parisiensi codice scribitur *ἐκ μὲν τῶν περὶ τὸ ἀνθος λευκῶ, ἐκ δὲ τῶν περὶ τὸ κροκόλευκον*) Hæc contra veritatem omnemque rationem, Vera lectio, *ἐκ μὲν τῶν περὶ τὸ ἀνθος λευκῶ, ἐκ δὲ τῶν περὶ τὸ κροκόλευκον.* Et hanc comprobant experientia, ipsaque tussilaginis folium. Supernè enim è virore pallent, inferne albicant. Hæc etiam lectio Oribasii, & Plinii auctoritate munitur) *ἐκ δὲ τῶν περὶ τὸ ἀνθος λευκῶ, γωνίας πλείους ἔχοντα; καυλὸν ἀσθματικῶν ἀνθρώπων ὡς ἐστὶν κροκόλευκον, ὁμοίως δὲ διαβάλλει τότε ἀνθρώπων καὶ τὸν καυλὸν ὁμοίως τῶν λαβῶν ἀκαυλὸν καὶ ἀνασθῆ ὑπερέχει τὴν πῶλον ῥίζα λευκῶ, ἀμεινότερος.* (lego *ὑπερέχει*, quia infra radicem ad eadem fere quæ folia utilem scribit) *φύλλα περὶ λιβάδους καὶ ἐνύδρους τόποις.* Id est, *Tussilaginis folia sunt hederaceis similia; sed majuscula, sena, septenaque à radice prode-*

prodeuntia, inferne albidia, supernè verò virentia, pluribus angulis prædita: cujus palmi — altitudine, flos ex luteo albicans (ex luteo albicans, dixit interpret Saracenus, tum quia bechii flos propemodum aureo fulget colore; tum quia Plato ὡς ἔστιν ex flavo alboque conflari scribit) qui verno tempore prodit, at quam primum una cum caule amittitur. Ex quo factum, ut non nulli hanc sine caule ac sine flore esse existimaverint. radix tenuis, nec supervacua. Nasctur circa scaturigines aquarum, & riguis locis. Non tantum hoc capite Tussilaginem ante folia florem producere, eosque errare qui non florere scribunt bechion, sed in præfatione totius operis idem scribit, eosque taxat, qui ἄνω ὡς ἔστιν scripserunt tussilaginem. Quo in numero Plinium reperio lib. xxv. cap. vi. ubi scribit, Tussim sedat bechion, quæ & tussilago dicitur. Duo ejus genera: Sylvestris ubi nascitur, subesse aquas credunt; & hoc habent signum aquileges. Folia sunt majuscula, quam hederae, quinque aut septem, subalbida a terra; supernè pallida, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui. Quidam eandem esse bechion, & alio nomine chameleucen putant. — Altera à quibusdam salvia vocatur similis verbasco. Hanc viri doctiores ἰαλισφακίων vulgo dictam putant. Tussilaginem vocari scribit. Idem Aucuarii auctor testatur. Cælius verò Aurelianus chronicis passion. lib. i. cap. vii. tussilacem vocat, vel radicem, inquit, herbæ tussicularis, quam vehion appellavit. Lege herbæ tussicularis quam bechion appellant. Nomen bechii, tussilaginisque ab utilitate, quam præstat orthopnoicis, & tussii vexatis, accepit. Plinius chameleucen vocari scribit, quod etiam Aucuarii testatur auctor. Chameleuce humilis populus, à foliorum albedine & quod planta parva sit ac humilis. Idem Plinius farfarum vocari scribit lib. xv. cap. xv. quo loco bechion vocari Chameleuce, inquit, apud nos farfanum, (lege farfarum) sive farfugium vocant. Nasctur secundum fluvios, folio populi sed ampliore. Diverfam à bechio plantam describere videtur (bechii enim nomen tacet) cum eadem omnino planta sit. Alia tamen chameleuce est Dioscoridis, herba hæc ὀλόχλωρος tota viridis, qualis non est tussilago. Plinius χαμπεύκην legisse videtur. Quam non improbo lectionem; quia sic in optimis Dioscoridis codicibus legi Cordus scribit. De tussilagine hoc refertur; radici adnasci subalbidam quandam lanuginem, quæ à radicem segmentis prius repurgata, & deinde linteolis involuta, & in lixivio pa-

rum decocta, addito salis nitri aliquanto, ac demum sole ficcata, omnium optimus est fomes, ad ignem è silice excussum excipiendum. Quippe adeo ignis rapax est, ut statim primo chalybis tantum concussu accendatur. De foliis radiceque tussilaginis satis diximus. Illud tantum addendum, ætate breve inter folia caput, pollicem crassum, brevi pediculo inhærere, summa tellure vix emergens. Caltham palustrem non esse tussilaginis genus, seu Chameleucem Plinii probatur; quod folia non habeat albida, instar albæ populi: tum quod ante foliorum exortum non floreat, nec cito defloreat; sed periculatim & diu: tum etiam quod flores non sint papposi; tūquod nulla plane prædita sit lanugine. De caltha hac supra plura diximus, quæ repeterè, inutilis foret laboris. Cum Tiphys Theophrasti non male convenit Narcissus perficus. Hic croci instar sine foliis cauleque floret, circa Arcturi ortum, foliaque emittit circa ejusdem occasum. Id est, floret Septembri mense, folia producit Martio. Radicem, uti loco citato scribit Theophrastus, habet bulbosam, à basi statim exuberantem, crassam intus candidam, foris pallidiorè quidem, sed aliquantum etiam nigricantem. A Clusio his ferè verbis describitur. Ἄνω ὡς ἔστιν planè hæc est planta, & floris duntaxat pediculo prædita, veluti crocum colchicumque. Exilit ergo è membranaceo cucullo, tanquam vasculo, aut theca flos oblongus, croci aut colchici floris æmulus, sex foliis constans, ex flavo pallescentibus, quorum tria interiora paulum angustiora sunt, externa latiora, & summo mucrone nonnihil incurva, sive ἀπέψον quandam habentia, qua interiorè mucronem amplectuntur, & comprehendunt, ingrati odoris, & papaveris quasi virus redolentis. Stamina sex mediū florem occupant, in foliorum unguibus nata; sed internorum foliorum reliquis longiora. Exilit è medio longior stili; gracilis & sine capite est. Amygdali, inquit Magnus Scaliger, exemplum cum apponit, videtur non convenire cum illis verbis καὶ τὸν κάλων; neque enim ante caulem floret amygdalus. Nimis strictè hæc verba capit magnus Philosophus. Intelligit Præceptor ante novorum caulium productionem. Aliter etiam responderi potest. Puta; hæc de coronariis quibusdam, nec non oleribus, de quibus hoc libro agit, intelligenda, non de amygdalo, de qua tantum secundario agit. Ad illud magis attendendum, an sola amygdalus ante foliorum eruptionem floreat. De armeniaco enim nihil dicam.

Κ Ε Φ. ΙΒ.

CA P. XIII.

Bulborum genera, & differentie. Genus quoddam bulborum lanigerum esse, unde togæ, & alia vestimenta texantur. Quod peculiare datum Sisyrrinchio. Adianti, id est, capilli Veneris folium, in aqua nunquam madescere, ejusque duo esse genera, atque ambo ad defluviū capillorum utilia oleo trita. Fidiculam ad urinæ distillationes utilem. Quid anthemo peculiare.

Τὸν δὲ Βολβῶν ὅτι πλείω γένη, Φανερόν καὶ γὰρ τῶ μεγέθει, καὶ τῇ χροίᾳ, καὶ τῆς ἀήμασι Διαφέρει, καὶ τῆς χυλοῖς. ἐνιαχὲ γὰρ ἔτω γλυκεῖς, ὡς καὶ ὡμὰς ἐδίεσθαι, κατὰ περ ἐν Χερρονήσῳ τῇ Ταυρικῇ. μέγιστη δὲ ἐἰδιωτάτη Διαφορὰ τῶν ἐριόφορων, ἐστὶ γὰρ πένος ποιῶτον, ὃ φύεται ἀιγιαλοῖς. ἔχει ἢ τὸ ἔριον ὑπὸ τῆς πρώτης χιτῶνας ὡς ἀνὰ μέσον εἶναι τῆ ἐδάδιμα τῆ ἐν τῶς, καὶ τῆ ἐξω. Ὑφαίνεται δὲ ἐξ αὐτῆ καὶ τὰ πόδια καὶ ἄλλα ἱμάτια. διὸ & ἐριώδες τῶ τ. καὶ ἔχ ὡσπερ τὸ ἐν Ἰνδοῖς τριχῶδες. πλείω ἢ ἐ τῶ Βολβῶδῃ, καὶ ἐλαττω. ταῦτα δὲ κατὰ περ τὸ λευκοῖον καὶ Βολβίνῃ, καὶ ὀπιτίων, & ποίξ, καὶ τρεῖσιν τινὰ τὸ σισυρῖγχιον. Βολβῶδῃ ἢ ταῦτα, ὅτι ἐρογγύλα τῆς ῥίζης. ἐπεὶ τῆς τῆς χροῖας λευκὰ καὶ ἐ λεπυρώδη ἰδιον ἢ τῆ σισυρῖγχις, τὸ τῆς ῥίζης αὐξάνεσθαι τὸ κάτω πῶτον, καὶ χεῖμωννα. τῆ δὲ ἢ ῥο, ὑποφαίνοντ τῆ ἰς, τῆ τὸ μὲν ταπεινῶσαι, τὸ δ' ἄνω τὸ ἐδάδιμον αὐξάνεσθαι, καὶ τὰ μὲν, ῥιάντας ἔχει τὰς Διαφορὰς. Δια ἢ ἐ ταῦτα ἐν τοῖς

P Lura autem genera esse bulborum nimirum constat. Differunt nanque inter sese, magnitudine, colore, figura, sapore. Quippe cum adeo dulces quibusdam in locis proveniant, ut vel crudi mandi facillime possint. Ut in Cherroneso Taurica. Sed maxima peculiarisque præcipue differentia † lanigerarum herbarum adnotatur. Est enim † Lanigero genus quoddam ejusmodi, littoribus nascens, rû notatur. lanamque sub primis tunicis habens: ut inter internum quod manditur, & externum media ista continetur. Texuntur ex ea, & † togæ, & alia vestimenta. Qua de causa lanatum id est: non modo illius Indici crinitum. Quin & bulbosa plura, nec iis pauciora notare licet. Exempli gratia, violam albam, bulbinam, * opitionem, cyicem, & sisyrrinchium quodammodo. Quæ quidem redigi ad bulborum genus debent, quod radice orbiculentur. Nam colore quidem penitus discrepant: candent enim, nec squamis constant. Peculiare sisyrrinchio datum est, ut † una radix primò augeatur hyeme: tum ineunte vere, † quod in imò excreverit, contrahatur, supernumque crescat, quod

† πὸ Δὲ Al. Bas. † καὶ ἰλάτῃ Al. Bas. * Ald. ὁ πινεὶ ἐ κίξ Lege ὁ πινεὶ. † Σισυρῖγχιον. † καλῶσαι χεῖμωννα Ald. † Bas. m quibusdam codicibus de est, τῆ τ.

† Lanigero rû notatur. † Vdones. * Pistion, cuicem. † Parte inferiore radix. † Vere cum apparuerit viola quod in imò excreverit, contrahatur, supernumque crescat quod manditur.